

ISTORIE

MANUAL PENTRU

CLASA A VIII-A

NÎȚU IULIAN

A stylized graphic of the Romanian flag, consisting of three vertical stripes of blue, yellow, and red, rendered with a textured, brushstroke-like appearance.

2025

Școala Cool

Nițu Iulian

**ISTORIE:
MANUAL PENTRU CLASA
A VIII-A**

2025

**Acest manual este realizat în conformitate cu
Programa școlară aprobată prin Ordinul
ministrului
educației naționale nr. 3393/28.02.2017.**

**Un proiect Școala Cool
Toate drepturile asupra lucrării aparțin
Școala Cool.
Este interzisă reproducerea integrală sau
parțială a lucrării,
sub orice formă, fără acordul autorului.**

**Pentru comenzi:
Tel.: 0765/343.785
e-mail: office@scoalacool.ro
Site: <http://scoalacool.ro/>**

Deșteaptă-te, române!

Versuri: Andrei Mureșanu

Muzica: Anton Pann

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„*Viață-n libertate ori moarte!*” strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

CUPRINS

Test evaluare inițială	7
Capitolul I: Introducere	
1. Spațiul geografic natural	11
2. Periodizarea istoriei românilor.....	13
Test evaluare	15
Capitolul II: Preistoria în spațiul românesc	
Civilizații preistorice	19
Test evaluare	22
Capitolul III: Geto-dacii	
1. Izvoare istorice despre geto-daci.....	26
2. Burebista și Decebal	28
Test evaluare	30
Capitolul IV: Etnogeneza românească	
1. Dacia romană și romanizarea	34
2. Romanitate și creștinism	36
3. Autohtoni și migratori.....	38
4. Poporul român: Popor romanic	40
Test evaluare	43
Capitolul V: Evul Mediu românesc	
1. Primele forme de organizare statală	47
2. Statele medievale în spațiul românesc: Transilvania	49
3. Statele medievale în spațiul românesc: Țara Românească, Moldova și Dobrogea	51
Studii de caz:	
a. Lumea satului	54
b. Organizarea unei comunități urbane.....	56
4. Spațiul românesc și politica de <i>cruciadă târzie</i>	58
5. Anul 1600: Mihai Viteazul	61
Test evaluare	63

CUPRINS

Capitolul VI: Modernitatea timpurie

1. Politică și diplomatie în secolele XVII-XVIII 67

Studii de caz:

a. Cronicari, cărturari și cartea în spațiul românesc 70

b. Arta ecleziastică și laică 72

2. Iluminism și reformism: Transilvania sub Habsburgi 74

3. Secolul fanariot..... 76

Studiu de caz:

Chestiunea Orientală și Principatele Române..... 79

Test evaluare 81

Capitolul VII: Lumea românească până la jumătatea secolului al XIX-lea

Românii între Orient și Occident. Conservatorism și modernizare..... 85

Studii de caz:

a. Tudor Vladimirescu..... 87

b. Regulamentele Organice..... 89

c. Generația pașoptistă..... 91

Test evaluare 93

Capitolul VIII: România modernă

1. Formarea statului român modern: Domnia lui Alexandru Ioan Cuza..... 97

2. Regatul României: Carol I..... 100

Studii de caz:

a. Românii din Transilvania, Bucovina și Basarabia 103

b. Războiul de Independență 105

c. Cultura în spațiul românesc..... 107

d. Contribuții ale românilor în știință și tehnică 109

Test evaluare 111

CUPRINS

Capitolul IX: România secolelor XX-XXI

1. România și Primul Război Mondial.....	115
2. Marea Unire din 1918.....	117
Test evaluare	119
3. România interbelică. Economie și societate.....	121
Studii de caz:	
a. Orașul - Arhitectură modernă și tradiții urbane	124
b. Monarhia după Primul Război Mondial	126
c. Idei politice în lumea românească interbelică	128
d. Anul 1940 - Sfârșitul României Mari	130
4. România în Al Doilea Război Mondial.....	132
Studiu de caz:	
Holocaustul în România.....	134
Test evaluare	136
5. România - Stat comunist: Perioada stalinistă (1947-1965)	138
6. România - Stat comunist: Epoca Nicolae Ceaușescu (1965-1989).....	141
Test evaluare	144
7. Revoluția din decembrie 1989	146
8. Regimul politic democratic din 1989 până azi.....	148
Test evaluare	151
Test evaluare finală	153
Dicționar	155
Bibliografie	158

ISTORIE: Manual pentru clasa a VIII-a

Test Evaluare inițială

- Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I și din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.
- Din oficiu se acordă 10 puncte.
- Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.

Partea I (44 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor:

24 puncte

„Miniștrii afacerilor externe din cele douăsprezece state ale Comunității Europene au semnat vineri 7 februarie la Maastricht, tratatul asupra Uniunii Europene ce concretizează acordul intervenit pe 9 și 10 decembrie între șefii de stat și de guvern ai celor doisprezece. Tratatul vizează în principal: demararea unui program de uniune economică și monetară ce va conduce cel mai târziu la 1 ianuarie 1999 la adoptarea monedei unice europene, întărirea coeziunii între statele membre, lărgirea politicilor al căror obiectiv este crearea pieței unice; întărirea puterilor Parlamentului European, extinderea competențelor Comunității în domenii de cooperare noi, dezvoltarea unei politici externe și de securitate, crearea unei cetățenii europene, dezvoltarea cooperării în probleme judiciare și cetățenești.”

(Le Monde, Europa de la Ialta la Maastricht, 1945-1992)

- a. Identificați, pe baza textului, semnatarii Tratatului de la Maastricht. **6 puncte**
- b. Menționați, pe baza textului, data la care a fost semnat tratatul. **6 puncte**
- c. Prezentați, pe baza textului, două principii vizate de Tratatul de la Maastricht. **6 puncte**
- d. Numiți, pe baza textului, data la care s-a dorit adoptarea monedei unice europene. **6 puncte**

I. 2. Stabiliți corespondența între cele două coloane cu ajutorul săgeților:

20 puncte

1. Adolf Hitler	a. U.R.S.S.	5 puncte
2. Benito Mussolini	b. S.U.A.	5 puncte
3. Iosif Stalin	c. Germania	5 puncte
4. Franklin D. Roosevelt	d. Italia	5 puncte

Partea a II-a (46 puncte)

- II. 1. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **16 puncte**
- a. În anul 1913 România a primit, în urma Păcii de la București, Cadrilaterul de la Bulgaria ..... 4 puncte
  - b. Pretextul Primului Război Mondial l-a constituit asasinarea moștenitorului coroanei austro-ungare, Franz Ferdinand, la Sarajevo, în data de 28 iunie 1914 ..... 4 puncte
  - c. Între anii 1935-1936 Italia a desfășurat un război, în Africa, împotriva Marocului ..... 4 puncte
  - d. U.R.S.S. a format în anul 1945 alianța militară N.A.T.O ..... 4 puncte

II. 2. Elaborați un eseu de minim 15 rânduri în care să prezentați impactul lansării bombelor atomice de la Hiroshima și Nagasaki asupra populației și teritoriului japonez. **30 puncte**

ATENȚIE!!! Se va respecta structura compoziției (introducere-cuprins-încheiere), utilizarea limbajului istoric, prezentarea cronologică/logică a evenimentelor și încadrarea în limita de spațiu.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul I: INTRODUCERE

Competențe generale:

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor de timp și spațiu.
2. Utilizarea critică și reflexivă a limbajului de specialitate și a surselor istorice.
3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienței istorice și a diversității socio-culturale.

Competențe specifice:

- 1.1. Utilizarea coordonatelor de timp și spațiu în rezolvarea unor situații-problemă.
- 1.2. Analizarea faptelor istorice utilizând coordonate spațio-temporale în contexte diferite.
  - 2.1. Prezentarea unei teme istorice prin valorificarea informațiilor oferite de diverse surse.
  - 2.2. Argumentarea unei opinii referitoare la un fapt istoric prin utilizarea informațiilor provenite din diferite surse.
- 3.2. Realizarea de proiecte care promovează diversitatea socio-culturală.

Capitolul I: INTRODUCERE

- 1. Spațiul geografic natural.**
  - 2. Periodizarea istoriei românilor.**
- Test evaluare.**

Spațiul geografic natural

1. Definiții

Toponimie = totalitatea numelor proprii de locuri ale unei regiuni.

Oronimie = totalitatea numelor care denumesc formele de relief; studiază numele de munți.

Hidronimie = totalitatea tuturor cursurilor de apă dintr-o regiune.

2. Spațiul carpato-danubiano-pontic

România este un stat independent, situat în sud-estul continentului Europa (Emisfera Nordică), la intersecția paralelei de 45° latitudine nordică cu meridianul de 25° longitudine estică.

Vecinii României sunt următorii:

- a. În nord: Ucraina;
- b. În sud: Bulgaria;
- c. În vest: Ungaria;
- d. În est: Republica Moldova și Ucraina;
- e. În sud-vest: Serbia;
- f. În sud-est: Marea Neagră.

Spațiul dintre Carpați, Dunăre și Marea Neagră (carpato-danubiano-pontic) a oferit un cadru natural favorabil, datorită reliefului variat, rețelei hidrografice bogate și climei blânde.

Înfățișarea teritoriului României se prezintă în felul următor:

- a. Munți cu pășuni, lemn și zăcăminte naturale diverse: Munții Carpați;
- b. Podișuri cu rezerve de sare, petrol și cărbune: Podișul Transilvaniei, Dealurile Subcarpatice, Podișul Moldovei și Podișul Dobrogei;
- c. Câmpii cu soluri bogate, propice agriculturii: Câmpia Română și Câmpia de Vest;
- d. Lunci și delte, bogate în pește și diferite specii de păsări: lunca Dunării și Delta Dunării.

Rețeaua hidrografică este bogată: fluviul Dunărea, râurile Siret, Olt, Mureș și Prut.

Clima este temperat continentală, făcând posibilă o multitudine variată de tipuri de floră și faună (pajiști alpine, păduri de conifere, lunci și diverse specii de animale), puțin agresive cu omul.

Totalitatea **toponimelor**, **oronimelor**, **hidronimelor**, onomasticelor (nume) și urmelor arheologice sunt dovezi ale vechimii locuirii umane pe aceste meleaguri.

3. Oamenii

Din punct de vedere istoric, spațiul românesc a fost împărțit în următoarele provincii: Muntenia, Oltenia, Moldova, Transilvania, Banat, Crișana, Sătmăr, Maramureș, Bucovina și Dobrogea.

Structura etnică a României este următoarea: români (89.3%); maghiari (6.0%); rromi (3.4%); ucraineni (0.3%); germani (0.3%); alte minorități (ruși, tătari, turci, sârbi, greci și evrei) - 1.3%.

Principalele religii din România sunt următoarele: creștin-ortodocși (73.86%); romano-catolici (3.89%); protestanți (5.61%); greco-catolici (0.61%); musulmani (0.31%).

Principalele centre urbane din România sunt următoarele: București (capitala României), Cluj-Napoca, Iași, Constanța, Timișoara, Brașov, Craiova, Galați, Sibiu, Târgu-Mureș și Baia Mare.

Locuitorii spațiului carpato-danubiano-pontic au avut din cele mai vechi timpuri următoarele ocupații: navigația, pescuitul, agricultura, creșterea cornutelor mari și mici, viticultura (creșterea viței de vie), apicultura (creșterea albinelor), pomicultura (creșterea pomilor fructiferi), minierul, meșteșugurile (activități manufacturiere și industriale), comerț intern și extern.

În afara granițelor României trăiesc 4.6 milioane de cetățeni români (diaspora): Italia, Germania, Spania, S.U.A. (Statele Unite ale Americii), Regatul Unit, Canada, Franța și Austria.

Fișă de lucru: Spațiul geografic natural

Citiți cu atenție textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„După ultima glaciațiune, încheiată cu circa 10.000 de ani înainte Hristos, pădurile s-au extins pe aproape întreg continentul european, ajungând, la sfârșitul Neoliticului, să ocupe 80-90% din suprafața acestuia. Încă de la începutul Neoliticului (circa 6500 î.Hr.) și până în prezent, omul a intervenit treptat și progresiv în evoluția pădurilor.

(...) Prin defrișări a redus și a fragmentat suprafața acestora. (...) În prezent, numai o treime (33%) din suprafața Europei mai este acoperită cu păduri. Acest declin al pădurilor a generat un impact negativ asupra biodiversității - dispariția, degradarea și fragmentarea habitatelor, respectiv extincția sau declinul unor specii.”

(Iovu-Adrian Biriș, *Situația pădurilor virgine din România*)

1. Calculați, cu aproximație, pe baza textului, cu cât s-a redus ponderea pădurilor din suprafața Europei, de la sfârșitul Neoliticului până în zilele noastre.
2. Precizați, pe baza textului, o cauză a reducerii suprafețelor ocupate de păduri.
3. Menționați, pe baza textului, două consecințe ale reducerii suprafețelor forestiere asupra biodiversității.

Periodizarea istoriei românilor

Paleontologie = știința care studiază ființele, plante și animale, precum și resturile și urmele activității de viață ale organismelor care au trăit de-a lungul timpului geologic din momentul apariției vieții pe Terra.

Arheologie = știință auxiliară a istoriei care se ocupă cu colectarea, ordonarea și interpretarea vestigiilor materiale. Oferă informații prețioase pentru studiul protoistoriei și preistoriei.

Cronologie = știință auxiliară a istoriei care se ocupă cu datarea evenimentelor istorice în vederea stabilirii succesiunii lor, a documentelor istorice, cu studiul sistemelor după care oamenii au studiat timpul prin raportarea la contemporaneitatea lor.

Istoriografie = totalitatea scrierilor dintr-o anumită perioadă sau dintr-o anumită țară; totalitatea cercetărilor istorice privitoare la un anumit aspect.

2. Izvoarele istorice

Istoria a fost și este cunoscută pe baza izvoarelor (surselor) istorice.

Principalele categorii de izvoare istorice sunt următoarele:

- Izvoare nescrise: **paleontologice** și **arheologice**;
- Izvoare scrise: epigrafice (îndeosebi inscripții pe materiale dure: metal, piatră, ceramică), juridice, sigilografice, heraldice (steme și blazoane), numismatice (monede), diplomatice, literare și cartografice (hărți).

Izvoarele istorice pot fi, de asemenea, interne (provenite de pe teritoriul României) sau externe (din afara teritoriului României, dar cu referire la aspecte ale istoriei naționale).

3. Timpul istoric

Timpul istoric, în ansamblu, a fost structurat de-a lungul a două ere, numite î.Hr. (înainte de Hristos) și d.Hr. (după Hristos).

În istoria României, ca și în cea universală, timpul istoric a fost împărțit în cinci mari epoci:

- Preistoria: primele atestări ale locuirii din spațiul românesc-secolul I î.Hr.
- Antichitatea: secolul I î.Hr.-secolul al VII-lea d.Hr.;
- Evul Mediu (Epoca Medievală): secolele VII-XVIII;
- Epoca Modernă: secolul al XVIII-lea-1914;
- Epoca Contemporană: 1914-prezent.

Limitele **cronologice** ale acestor epoci pot fi însă diferite la nivel european și/sau mondial, față de cele ale istoriei naționale.

4. Preocupări **istoriografice** în spațiul românesc

Secolele XVI-XVIII - primele preocupări istoriografice din spațiul românesc s-au datorat cronicarilor moldoveni Grigore Ureche, Miron Costin și Ion Neculce.

Secolul al XVIII-lea - știința istorică s-a îmbogățit cu scrierile lui Dimitrie Cantemir, ale stolnicului Constantin Cantacuzino și lucrările membrilor Școlii Ardelene (Petru Maior, Gheorghe Șincai, Samuil Micu și Ioan Budai-Deleanu).

Secolul al XIX-lea - istoriografia s-a îmbogățit prin operele lui Nicolae Bălcescu, Bogdan Petriceicu Hașdeu și Alexandru Dimitrie Xenopol.

Secolul al XX-lea - istorici precum Nicolae Iorga, Gheorghe Brătianu, Constantin C. Giurescu și Vasile Pârvan au integrat cercetarea istorică românească în contextul european.

Fișă de lucru: Periodizarea istoriei românilor

I. Citiți cu atenție textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„Viața omenirii se schimbă neconținut: popoare, graiuri, legi, obiceiuri dispar sau se transformă: după un timp oarecare, înfățișarea omenirii e alta: răsună alte limbi, se deschid alte căi de negoț, ideile conducătoare sunt altele. Plecând de la aceste deosebiri, istoricii au împărțit dezvoltarea omenirii în mai multe părți și Evul Mediu anume: Preistoria, adică perioada foarte îndelungată din care, nu avem nici o urmă scrisă și pe care o cunoaștem numai după obiectele, uneltele, armele și podoabele rămase de la locuitorii acelor vremuri. Preistoria nu se termină la aceeași dată, ci variază după țări și continente. Istoria veche sau istoria antică ține de la primele știri scrise, acelea ale egiptenilor, și până la căderea Imperiului Roman de Apus.”

(Constantin C. Giurescu, *Istoria românilor*)

1. Precizați, pe baza textului, la ce perioade ale istoriei face referire autorul.
2. Menționați, pe baza textului, două criterii folosite de istorici pentru împărțirea timpului în istorie.

II. Priviți cu atenție imaginile de mai jos și formulați un punct de vedere referitor la evoluția instrumentelor de măsurare a timpului de-a lungul istoriei.

ISTORIE: Manual pentru clasa a VIII-a

Test evaluare Introducere

- Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I și din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.
- Din oficiu se acordă 10 puncte.
- Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.

Partea I (50 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textele de mai jos și răspundeți întrebărilor:

24 puncte

A. „S-a spus de multe ori, pe drept cuvânt, că pământul locuit de români se poate asemăna cu o cetate: Ardealul cu podișul înconjurat de munți, apoi șesurile de jur împrejur până la șanțurile cetății, care sunt formate de Dunăre, Nistru și Tisa. Această țară formează o unitate armonioasă, putem spune, așadar, că pământul locuit de români are o structură unitară.”

(Petre P. Panaitescu, *Istoria românilor*)

B. „Marea Neagră a fost într-o lungă perioadă a evoluției ei istorice unul dintre cele mai active centre ale traficului internațional și a fost expusă unor revărsări periodice (vorbim din punct de vedere politic), o adevărată răscruce a civilizațiilor și a negoțului, dar și, din nefericire, a invaziilor și a războaielor.”

(Gheorge Brătianu, *Marea Neagră*)

a. Numiți, pe baza sursei B, elementul de relief. **6 puncte**

b. Precizați, pe baza sursei A, cursurile de apă aflate la granițele spațiului românesc. **6 puncte**

c. Identificați, pe baza sursei B, ocupațiile locuitorilor din zona Mării Negre. **6 puncte**

d. Descrieți, pe baza sursei A, teritoriul locuit de români. **6 puncte**

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect:

16 puncte

1. România este un stat situat în:

a. Sudul Europei

b. Centrul Europei

c. Vestul Europei

4 puncte

2. Spațiul românesc are o climă:

a. Temperat-continentală

b. Tropicală

c. Mediteraneană

4 puncte

3. Fluviul care străbate granița sudică este:

a. Volga

b. Rinul

c. Dunărea

4 puncte

4. România se învecinează la nord cu:

a. Ucraina

b. Ungaria

c. Bulgaria

4 puncte

I. 3. Completați axa cronologică de mai jos, așezând evenimentele date sub anul potrivit: **10 puncte**

10.000 î.Hr.	Secolele I î.Hr.- VII d.Hr.	Secolele VII- XVIII	Secolul al XVIII- lea-1914	1914-prezent

Lista evenimentelor: **Epoca contemporană, Evul Mediu, Antichitatea, Epoca modernă și sfârșitul epocii glaciare.**

Partea a II-a (40 puncte)

II.1. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **10 puncte**

- a. Primele atestări ale locuirii din spațiul românesc provin din epoca modernă ..... 2.5 puncte
- b. Râul Prut reprezintă granița naturală estică a României după anul 1947..... 2.5 puncte
- c. În istoria României timpul istoric a fost împărțit în șase mari epoci ..... 2.5 puncte
- d. Epoca contemporană a debutat cu Primul Război Mondial ..... 2.5 puncte

II. 2. Alcătuiți un text de minim 100 cuvinte cu titlul „*Spațiu și timp în istoria românilor*”. Compunerea va include următorii termeni: **munți, dealuri, câmpii, mare, oraș, agricultură, climă, vegetație, relief și epoci.** **30 puncte**

ATENȚIE!!! Se va respecta structura compoziției (introducere-cuprins-încheiere) și se vor utiliza în mod obligatoriu termenii ceruți.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul II: PREISTORIA ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC

Competențe generale:

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor de timp și spațiu.
4. Folosirea autonomă și responsabilă a instrumentelor necesare educației permanente.

Competențe specifice:

- 1.1. Utilizarea coordonatelor de timp și spațiu în rezolvarea unor situații-problemă.
- 1.2. Analizarea faptelor istorice utilizând coordonate spațio-temporale în contexte diferite.
- 4.1. Realizarea unor investigații istorice prin utilizarea resurselor multimedia.

Capitolul II: PREISTORIA ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC

**Civilizații preistorice.
Test evaluare.**

Civilizații preistorice

1. Definiții

Preistorie = perioada cuprinsă între momentul atestării prezenței omului pe Terra și apariția primelor izvoare scrise.

Ceată = formă primară de comunitate umană constituită din mai multe persoane, înrudite sau legate prin interese comune de ordin militar și economic.

Gintă = grup de persoane înrudite prin sânge și legate prin comuniunea de cult, nume și interese, ce a îndeplinit un rol social și religios fundamental în Preistorie, la baza acesteia aflându-se un strămoș comun.

Antropomorfism = mod de gândire în Preistorie și Antichitate, care a constat în atribuirea și transferarea de însușiri și înfățișări umane unor procese din natură, lucruri, ființe închipuite și zei.

Zoomorfism = reprezentare din Preistorie și Antichitate a zeităților prin intermediul animalelor.

Trib = formă de organizare specifică Preistoriei și Antichității, un semn al sedentarizării, constituită din mai multe ginți sau familii înrudite, care au locuit același teritoriu, delimitat de al altor triburi, au vorbit același dialect, au avut organe de conducere proprii, s-au supus autorității unui șef ales și s-au folosit de un cimitir comun.

Basileu = rege, căpetenie, suveran puternic, conducător de triburi, din Grecia Antică.

Fecunditate = capacitate a animalelor și a plantelor de a se reproduce și de a da descendenți normal dezvoltați; capacitatea unui teren de a produce (multe) roade; rodnicie, fertilitate.

2. Epoca Pietrei

Pe teritoriul României, dovezi arheologice **preistorice** care au atestat prezența umană în Epoca Pietrei au fost identificate în următoarele localități: Bugiulești (Vâlcea), Cucuteni, Valea Lupului (Iași), Mitoc (Botoșani), Valea Dârjovului (Olt), Peștera lui Climente (Mehedinți), Peștera cu oase din Anina (Caraș Severin), Ohaba Ponor, Peștera Cioclovina Uscată (Hunedoara) și Schela Cladovei (Mehedinți).

Epoca Pietrei a cuprins trei perioade:

I. Paleoliticul (epoca veche a pietrei) - cca. 1 milion-10.000/9000 î.Hr.:

- Realizarea uneltelor din piatră cioplită, lemn, os și corn de animal;
- Descoperirea producerii și folosirii focului;
- Ocupații: cules, vânătoare, pescuit;
- Oamenii au trăit organizați în **cete** și **ginți**;
- Apariția primelor manifestări artistice, legate, probabil, de credințele magico-religioase: diverse statuete **antropomorfe** și **zoomorfe**, obiecte de cult și desene rupestre.

II. Mezoliticul (epoca de mijloc a pietrei) - cca. 10.000/9000-7000/6500 î.Hr.:

- Unelte de mici dimensiuni (microlite);
- Domesticirea animalelor.

III. Neoliticul (epoca nouă a pietrei) - cca. 7000/6500-4500/4000 î.Hr.:

- Sedentarizarea comunităților umane („*revoluția neolitică*”) ⇒ apariția primelor sate;
- Utilizarea procedeelelor de șlefuire și perforare a pietrei;
- Ocupații productive: cultivarea plantelor (agricultura) și creșterea animalelor;
- Inventarea meșteșugurilor;
- Noi forme de organizare socială (**tribul**);
- Manifestări religioase complexe.

Eneoliticul (chalcolitic sau epoca cuprului) - cca. 4500/4400-2700/2500 î.Hr.:

- Eneoliticul s-a situat între neolitic și epoca bronzului, dar s-a aflat în afara sistemului celor două epoci;
- S-a făcut trecerea la agricultura incipientă, s-a utilizat cuprul și s-a desfășurat procesul de

indoeuropenizare (pătrunderea în Europa a populațiilor indoeuropene venite din Asia) ⇒ formarea, în urma cuceririi civilizațiilor neolitice, a popoarelor Antichității: tracii, grecii, sciții, celții, germanicii, italicii, în Europa, și hitiții, persanii, indienii, în Asia.

3. Epoca Metalelor

Pe teritoriul României, au fost identificate culturi din Epoca Metalelor precum: Glina-Schneckenberg, Otomani, Pecica, Monteoru, Noua-Coslogeni și Suciu.

Epoca Metalelor a cuprins două perioade:

I. Epoca Bronzului (bronzul este un aliaj de cupru, aproximativ 90%, cu staniu-cositor sau plumb, cca. 10%) - cca. 2700/2500-1200/1150 î.Hr.:

a. Civilizația materială și spirituală a acestei epoci a fost atribuită, pe teritoriul României, tracilor, iar în sud-estul Europei ilirilor și grecilor;

b. Diferențierea socială după avere a condus la formarea aristocrației gentilice și tribale și la formarea de uniuni de triburi conduse de șefi militari (*basilei*).

II. Epoca Fierului (a avut două subperioade) - cca. 1200/1150 î.Hr.-secolele I-II d.Hr.:

a. Hallstatt - cca. 1250/1200-450/400 î.Hr.: a avut loc separarea lingvistică și etnică între tracii de la nord de Dunăre (geto-dacii) și tracii de la sud de Dunăre (moesi și besi);

b. La Tenne - cca. 450/400 î.Hr.-secolele I-II d.Hr.: a debutat circulația monetară, iar familia gentilică, poligamă, a fost înlocuită, treptat, cu familia monogamă, mai multe familii de acest gen grupându-se în obști sătești.

4. Spiritualitatea preistorică

În Preistorie, au apărut multiple culte spirituale care s-au întrepătruns: al soarelui, al morților, al strămoșilor, al **fecundității** și al fertilității.

Principalele manifestări artistice au fost următoarele: picturi rupestre (realizate pe pereții peșterilor), statuete și ceramică.

Fișă de lucru: *Civilizații preistorice*

I. Citiți cu atenție textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„Tipurile de locuințe au fost felurite. Frecvent a fost tipul de bordei* sau de semibordei în perioada mai timpurie a neoliticului. S-a răspândit apoi tipul de colibă, construit la suprafața solului, de formă rotundă, ovală sau cu patru laturi. Tipul cel mai evoluat a fost acela de casă cu o încăpere, două sau mai multe încăperi (...).“

(Dumitru Berciu, *La izvoarele istoriei*)

*bordei = încăpere săpată (pe jumătate) în pământ și acoperită cu pământ, paie sau stuf.

1. Precizați, pe baza textului, un tip de locuință specific neoliticului timpuriu.
2. Menționați, pe baza textului, o informație referitoare la formele locuinței de tip colibă.
3. Formulați, pe baza textului, un punct de vedere referitor la evoluția locuinței în Preistorie.

II. Alcătuiți un text istoric, de aproximativ zece rânduri, în care să utilizați următorii termeni: **Preistorie, nomad, sedentar, producător și metalurgia fierului.**

ISTORIE: Manual pentru clasa a VIII-a

I. 3. Completați axa cronologică de mai jos, așezând evenimentele date sub anul potrivit: **10 puncte**

Cca. 1 milion-10.000/9000 î.Hr.	Cca. 10.000/9000-7000/6500 î.Hr.	Cca. 7000/6500-4500/4000 î.Hr.	Cca. 2700/2500-1200/1150 î.Hr.	Cca. 1200/1150 î.Hr.-secolele I-II d.Hr.

Lista evenimentelor: **Epoca Bronzului, Paleolitic, Epoca Fierului, Mezolitic și Neolitic.**

Partea a II-a (40 puncte)

II.1. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **10 puncte**

- a. Epoca Pietrei a cuprins patru perioade..... 2.5 puncte
- b. Picturile rupestre au fost realizate pe vase din ceramică..... 2.5 puncte
- c. În Neolitic s-a practicat agricultura și creșterea animalelor..... 2.5 puncte
- d. În Epoca Fierului a apărut moneda, invenție grecească ..... 2.5 puncte

II. 2. Alcătuiți un text de minim 100 cuvinte cu titlul „*Transformări sociale în Epoca Metalelor*”.

Compunerea va include următorii termeni: **unelte, arme, clase sociale, comerț, război, căpetenii, transport, troc, fier și bijuterii.** **30 puncte**

ATENȚIE!!! Se va respecta structura compoziției (introducere-cuprins-încheiere) și se vor utiliza în mod obligatoriu termenii ceruți.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul III: GETO-DACII

Competențe generale:

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor de timp și spațiu.
2. Utilizarea critică și reflexivă a limbajului de specialitate și a surselor istorice.
3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienței istorice și a diversității socio-culturale.

Competențe specifice:

- 1.1. Utilizarea coordonatelor de timp și spațiu în rezolvarea unor situații-problemă.
- 1.2. Analizarea faptelor istorice utilizând coordonate spațio-temporale în contexte diferite.
- 2.2. Argumentarea unei opinii referitoare la un fapt istoric prin utilizarea informațiilor provenite din diferite surse.
- 3.1. Realizarea unor investigații istorice prin utilizarea resurselor multimedia.

Capitolul III: GETO-DACII

- 1. Izvoare istorice despre geto-daci.**
  - 2. Burebista și Decebal.**
- Test evaluare.**

Izvoare istorice despre geto-daci

1. Definiții

Politeism = religie constituită pe credința în mai mulți zei între care există relații de rudenie.

Polis = formă de organizare statală a lumii grecești; oraș-stat.

2. Originile geto-dacilor

Secolul al VII-lea î.Hr. - atestarea în spațiul carpato-danubiano-pontic a geto-dacilor, indoeuropeni, ramura nordică a tracilor, organizați în triburi și uniuni de triburi, cu denumiri diferite.

Între geți și daci nu a existat nici o deosebire, au fost unul și același popor, fiind menționați cu numele de „geți” în izvoarele grecești și cu cel de „daci” în sursele de origine latină.

Istoria politico-militară timpurie a geto-dacilor a fost cunoscută din izvoarele scrise externe: Herodot (secolul al V-lea î.Hr.), Strabon (secolul I î.Hr.) și Cassius Dio (secolul al III-lea d.Hr.).

3. Societatea geto-dacă

Ocupațiile geto-dacilor au fost următoarele: agricultura și creșterea animalelor, apicultura, pescuitul, prelucrarea metalelor (bronz, fier, aur și argint), olăritul, meșteșugurile și comerțul.

Geto-dacii au cunoscut scrisul cu caractere grecești și latine și au avut preocupări științifice diverse: astronomie, elaborarea calendarului, matematică și botanică.

Așezările fortificate ale geto-dacilor, *dave*, au fost construite cu *murus dacicus* (piatră fasonată fără mortar), cele mai cunoscute fiind următoarele: Ziridava, Tamasidava și Piroboridava.

Locuințelor geto-dacilor au fost construite din lemn, cu una sau două camere, acoperite cu șindrilă.

Din punct de vedere al organizării sociale, geto-dacii au fost împărțiți în următoarele categorii: aristocrația militară și preoții - *tarabostes* sau *pileati* (au purtat capul acoperit cu căciuli, cușme); oamenii liberi (majoritatea populației) - *comati* sau *capillati* (au purtat capul descoperit, pletoșii).

Societatea a fost condusă de regi (basilei) precum Burebista (82-44 î.Hr.) și Decebal (87-106 d.Hr.).

Religia geto-dacilor a fost una **politeistă**, în care s-a practicat incinerarea și sacrificiul uman, principalele zeități fiind următoarele: Zalmoxis (zeul suprem), Bendis (zeița Lunii, a pădurilor, a farmecelor și a nopții), Gebeleizis (zeul fulgerului și al orizontului), Kotys (zeița primăverii, a vieții și a naturii), Pleistoros (zeul războiului) și Sabazios (zeul cerurilor).

Ceremoniile religioase au fost oficiate în sanctuare circulare (Sarmizegetusa Regia, în Munții Orăștiei), preoții deținând un rol privilegiat în cadrul vieții sociale și politice a geto-dacilor.

4. Contactele cu lumea mediteraneană

Secolele VII-VI î.Hr. - pe țărmul dobrogean al Mării Negre, au fost întemeiate așezări locuite de greci (**polis-uri**): Histria (Istria), Tomis (Constanța) și Callatis (Mangalia).

Influențe exercitate de alte populații asupra geto-dacilor au venit din partea următoarelor civilizații: celții (metalurgia fierului și roata olarului); sciții și persanii (prelucrarea metalelor prețioase); grecii (moneda, scrierea și elemente de arhitectură); romanii (unelte, arme și ceramică).

Principalele conflicte militare purtate de geto-daci au fost următoarele:

- 514 î.Hr. - expediția regelui persan Darius I cel Mare (522-486 î.Hr.) în Dobrogea;
- 335 î.Hr. - expediția lui Alexandru al III-lea cel Mare (336-323 î.Hr.) la nord de Dunăre;
- 300-292 î.Hr. - războaiele dintre căpetenia geto-dacă Dromichaites (cca. 300-280 î.Hr.) și liderul macedonean Lysimachos (306-281 î.Hr.), încheiate printr-o alianță.

Fișă de lucru: Izvoare istorice despre geto-daci

Citiți textele de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

A. *„Iată cum se cred nemuritori geții: ei cred că nu mor și că acela care dispăre din lumea noastră se duce la zeul Zalmoxis ... Tot în al cincilea an ei trimit la Zalmoxis un sol tras la sorți, cu porunca să-i spună lucrurile de care, de fiecare dată, au nevoie. Iată cum trimit un sol: unii dintre ei primesc poruncă să țină trei sulite cu vârful în sus, iar alții, apucând de mâini și de picioare pe cel ce urmează să fie trimis la Zalmoxis și, ridicându-l în sus, îl aruncă în sulite. Dacă - străpuns de sulite - acesta moare, geții socot că zeul le este binevoitor. Iar dacă nu moare, aduc învinuiri solului și trimit un altul, căruia îi dau însărcinări fiind încă în viață. Aceiași traci, când tună și fulgeră, trag cu săgețile în sus spre cer și amenință divinitatea, deoarece ei cred că nu există alt zeu în afară de al său.”*

(Herodot, *Istoriei*)

B. *„Eu îi numesc daci pe oamenii pomeniți mai sus, cum își spun ei înșiși și cum le zic romanii, măcar că știu prea bine că unii dintre helleni (greci) îi numesc geți fie pe drept, fie pe nedrept. Căci eu îmi dau bine seama că geții locuiesc dincolo de Haemus, de-a lungul Istrosului (Dunării).”*

(Cassius Dio, *Istoria romană*)

1. Indicați, pe baza sursei A, numele zeiței supreme din panteonul geto-dac.
2. Transcrieți, din sursa A, două informații referitoare la viața spirituală a poporului descris.
3. Realizați, pe baza informațiilor din lecție și din alte surse, o listă cu zeițele geto-dace.

Burebista și Decebal

1. Burebista (82-44 î.Hr.)

Secolele I î.Hr.-I d.Hr. - societatea geto-dacă a cunoscut înflorirea civilizației fierului.

Unirea geto-dacilor a fost favorizată de unitatea etnică, lingvistică, religioasă și pericolul roman.

Politica internă:

- Monarhie cu caracter militar și religios;
- Limitele statului: Carpații Păduroși (N); Munții Balcani (S); Dunărea Mijlocie (V); râul Bug (E);
- Capitala: Sarmizegetusa Regia, în Munții Orăștiei;
- Realizarea unui sistem de fortificații în Munții Orăștiei: Blidaru, Costești, Pietra Roșie și Căpâlna;
- Creșterea autorității centrale.

Politica externă:

- 60 î.Hr. - Burebista a cucerit teritoriile ocupate de celți, în sud-vestul și nord-vestul Daciei;
- 55 î.Hr. - liderul geto-dac și-a impus autoritatea asupra cetăților grecești de pe litoralul vest pontic;
- 49-45 î.Hr. - Burebista a intervenit în războiul civil de la Roma, dintre Gaius Iulius Caesar (81-45 î.Hr.) și Cneus Pompeius Magnus (70-48 î.Hr.), ca aliat al celui din urmă, care a fost însă înfrânt;
- 48 î.Hr. - geto-dacii au organizat o campanie militară la sud de Dunăre, în Peninsula Balcanică.
- 44 î.Hr. - Burebista a fost asasinat, probabil, de aristocrația geto-dacă.

2. Decebal (87-106 d.Hr.)

După moartea lui Burebista statul geto-dac s-a fărâmițat în 4, și, mai apoi, 5 state mai mici, iar coloniile grecești și triburile de alt neam și-au proclamat independența.

La Sarmizegetusa Regia, s-a păstrat continuitate statală prin următorii regi: Deceneu, preot asociat la conducerea statului în perioada domniei lui Burebista; Comosicus; Coryllos-Scorilo; Duras.

Diurpaneus, urmaș al lui Duras, și-a luat supranumele de Decebal (din limba geto-dacă: „*cel puternic*”, „*cel viteaz*”) și a refăcut statul dac, mai bine organizat, dar mai restrâns ca teritoriu.

Confruntări militare cu împăratul roman Domițian (81-96):

- 86 - Decebal a organizat un atac masiv asupra provinciei Moesia, iar guvernatorul roman Oppius Sabinus a fost omorât și provincia jefuită;
- 87 - la Tapae (județul Hunedoara), Decebal l-a înfrânt pe generalul roman Cornelius Fuscus;
- 88 - la Tapae, Decebal a fost învins de generalul roman Tettius Iulianus;
- 89 - în contextul înfrângerii forțelor romane de-a lungul graniței germane, împăratul Domițian a încheiat pacea cu Decebal: Dacia a devenit stat clientelar al Romei, în schimbul menținerii păcii romanii au plătit geto-dacilor, anual, 8 milioane de sesterti și le-au furnizat mașini de război.

3. Războaiele daco-romane

98 - împăratul Marcus Ulpius Traian (98-117) a decis să cucerească Dacia lui Decebal:

- Primul război daco-roman (101-102): romanii au invadat Dacia și au obținut victoriile de la Tapae (101) și Adamclisi (102);
  - Pacea din 102: geto-dacii au cedat teritorii romanilor și au plătit despăgubiri de război;
  - 103-105: la Drobeta, arhitectul roman Apollodor din Damasc a construit podul peste Dunăre;
  - Al doilea război daco-roman (105-106): romanii au cucerit Sarmizegetusa Regia, iar Decebal s-a sinucis;
  - August 106: a fost creată provincia romană Dacia (a cuprins Transilvania, Banatul și Oltenia).
- Războaiele daco-romane au fost ilustrate pe *Columna lui Traian*, ridicată în forul din Roma.

Fișă de lucru: Burebista și Decebal

I. Citiți textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„Ajuns în fruntea neamului său care a fost istovit de războaie dese, getul Burebista l-a înălțat atât de mult prin exerciții, abținere de la vin și ascultare față de porunci, încât în câțiva ani a făurit un stat puternic și a supus geților cea mai mare parte din populațiile vecine, ajungând să fie temut chiar și de romani. Căci trecând plin de îndrăzneală Dunărea și jefuind Tracia, a pustiit pe celți, a cucerit toate cetățile grecești vest-pontice: Olbia (la gura Bugului), Tyras (la vărsarea Nistrului), Histria, Tomis, Callatis, Dionisiopolis, Odessos, Mesembria și Apollonia; în cazul Olbiei și Mesembriei luarea în stăpânire s-a făcut violent. Astfel, hotarele Daciei lui Burebista s-au extins spre răsărit atingând litoralul vestic al Mării Negre, de la gurile Bugului și până în lungul coastei tracice, iar spre miazăzi au ajuns la Balcani. În acest întins spațiu ajuns sub autoritatea lui Burebista s-au aflat pentru prima dată unificate sub o conducere unică: geto-daci, greci, celți și traci.”

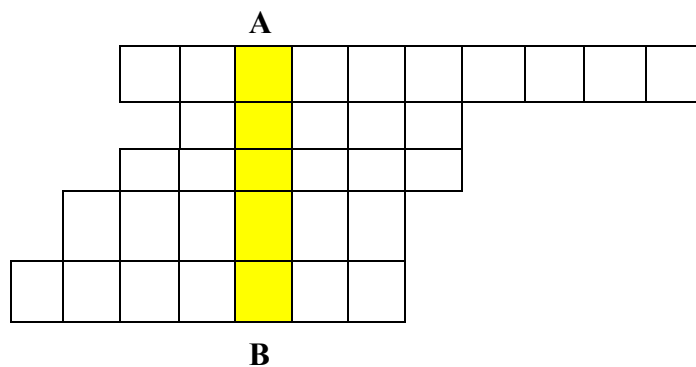
(după Strabon, *Geografia*)

1. Numiți, pe baza textului, cum „a înălțat” Burebista poporul geto-dac.
2. Enumerați, pe baza textului, cetățile grecești cucerite de forțele lui Burebista.
3. Menționați, pe baza textului, populațiile „unificate sub o singură conducere”.

II. Rezolvați rebusul din partea dreaptă:

AB - numele Imperiului vecin statului geto-dac.

1. Denumirea aristocrațiilor daci.
2. Numele unei cetăți grecești cucerite de Burebista.
3. Candidatul la conducerea Romei, susținut de Burebista.
4. Oamenii de rând din Dacia.
5. Preot asociat la conducerea statului geto-dac.

ISTORIE: Manual pentru clasa a VIII-a

4. Monumentul care „povestește” războaiele daco-romane este: 4 puncte
a. Podul de la Drobeta   b. *Columna lui Traian*   c. Monumentul de la Adamclisi

- I. 3. Completați axa cronologică de mai jos, așezând evenimentele date sub anul potrivit: 10 puncte

44 î.Hr.	87	101-102	103-105	105-106

Lista evenimentelor: **Primul război daco-roman, Decebal a obținut victoria de la Tapae împotriva generalului roman Cornelius Fuscus, Moartea regelui Burebista, Apollodor din Damasc a construit podul peste Dunăre de la Drobeta și Al doilea război daco-roman.**

Partea a II-a (40 puncte)

- II.1. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: 10 puncte

- a. Religia geto-dacilor a fost una monoteistă..... 2.5 puncte
b. Căpetenia geto-dacă Dromichaites a fost învinsă de macedoneanul Lysimachos ..... 2.5 puncte
c. Burebista s-a implicat în războiul civil roman, ca aliat al lui Pompei..... 2.5 puncte
d. În perioada celui de-al doilea război daco-roman Decebal a fost capturat de Traian ..... 2.5 puncte

- II. 2. Alcătuiți un text de minim 100 cuvinte cu titlul „*Civilizația geto-dacilor*”.

Compunerea va include următorii termeni: **carpato-danubiano-pontic, Burebista, traci, greci, comerț, Decebal, davă, Sarmizegetusa, tarabostes și războaie.** 30 puncte

ATENȚIE!!! Se va respecta structura compoziției (introducere-cuprins-încheiere) și se vor utiliza în mod obligatoriu termenii ceruți.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul IV: ETNOGENEZA ROMÂNEASCĂ

Competențe generale:

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor de timp și spațiu.
2. Utilizarea critică și reflexivă a limbajului de specialitate și a surselor istorice.
4. Folosirea autonomă și responsabilă a instrumentelor necesare educației permanente.

Competențe specifice:

- 1.1. Utilizarea coordonatelor de timp și spațiu în rezolvarea unor situații-problemă.
- 1.2. Analizarea faptelor istorice utilizând coordonate spațio-temporale în contexte diferite.
- 2.1. Prezentarea unei teme istorice prin valorificarea informațiilor oferite de diverse surse.
- 4.1. Realizarea unor investigații istorice prin utilizarea resurselor multimedia.

Capitolul IV: ETNOGENEZA ROMÂNEASCĂ

- 1. Dacia romană și romanizarea.**
  - 2. Romanitate și creștinism.**
  - 3. Autohtoni și migratori.**
  - 4. Poporul român: Popor romanic.**
- Test evaluare.**

Dacia romană și romanizarea

1. Definiție

Legiune = unitate militară principală a armatei romane, constituită din pedestrași care au fost, în general, cetățeni romani (o legiune a fost compusă din 5200 de infanteriști și 120 de trupe auxiliare).

Castru = tabără fortificată în sistemul defensiv roman.

Limes = linie de hotar, graniță, fortificație, frontieră fortificată, aflată la granițele Imperiului Roman.

Romanizare = proces istoric îndelungat, organizat, ireversibil, prin care populațiile neromane au preluat și asimilat limba latină, instituțiile, modul de viață, cultura și tradițiile romane.

2. Organizarea provinciei romane Dacia

106-271/275 - Dacia a devenit provincie romană de rang imperial, fiind condusă de un guvernator imperial, *legatus augusti propraetore*, și a avut capitala la Ulpia Traiana Sarmizegetusa.

Cca. 117-271/275 - teritoriile necucerite (Maramureș, Crișana, Moldova și Muntenia) au rămas în stăpânirea dacilor liberi.

Dacia romană a fost apărată de două **legiuni**: a *V-a Macedonica* și a *XIII-a Gemina*.

Dacia, precum Dobrogea, a cunoscut un intens proces de colonizare cu populații latinofone venite din toate colțurile Imperiului Roman și a fost supusă unei urbanizări intense, specific romane, formându-se orașe de tipul *colonia* (de rang superior) și *municipia* (de rang inferior).

Provincia Dacia a avut o viață economică înfloritoare, fiind integrată lumii romane prin desfășurarea unor activități ce au corespuns necesităților vremii, precum mineritul (exploatarea zăcămintelor de aur și argint în colonia minieră Alburnus Maior, a fierului și a cuprului), agricultura, meșteșugurile și comerțul.

3. Romanizarea geto-dacilor

Principalii factori care au contribuit la romanizarea geto-dacilor au fost următorii:

I. Administrația: reprezentată de guvernatorul Daciei romane, funcționarii provinciali și cei locali.

II. Armata romană: cantonată în **castre** (Apulum, Porolissum, Potaissa și Romula), în jurul cărora au apărut așezări locale, care au fost romanizate.

III. Veteranii: după încheierea serviciului militar, o parte dintre veterani s-au stabilit în Dacia, unde și-au întemeiat familii, au primit pământ, funcții și compensații bănești.

IV. Coloniștii romani: au fost aduși din toate zonele Imperiului, fiind purtători ai culturii.

V. Urbanizarea: romanii au construit orașe cu statut de *colonia* (Ulpia Traiana Sarmizegetusa, Apulum, Drobeta, Napoca și Potaissa) și *municipia* (Ampelum, Dierna, Porolissum și Tibiscum).

VI. Viața economică: Dacia a fost integrată în sistemul economic roman și prinsă într-un intens schimb de produse cu Roma și provinciile Imperiului, grație unui sistem de drumuri temeinic.

VII. Justiția: s-a realizat în conformitate cu dreptul roman.

VIII. Cultura: limba latină a asigurat comunicarea între geto-daci și coloniștii romani.

IX. Religia: a cunoscut două fenomene, cel de *interpretatio romana* (adorarea unor zeități geto-dace sub nume romane) și pe cel de *sincretism* (contopirea mai multor zeități într-una singură).

271/275 - împăratul Lucius Domitius Aurelianus, confruntat cu imposibilitatea apărării provinciei în fața atacurilor dacilor liberi și ale goșilor germanici, în condițiile crizei economice și militare din Imperiu, a retras armata și administrația din Dacia ⇒ încetarea stăpânirii imperiale în provincie.

Secolele III-VIII - populația romanizată de pe teritoriul provinciei, daco-romanii, nu a abandonat Dacia, în ciuda atacurilor popoarelor migratoare ⇒ nașterea poporului și a limbii române.

Fișă de lucru: Dacia romană și romanizarea

I. Completați spațiile lacunare cu termenii potriviți, selectați din lista de mai jos:

După anul 106, geto-dacii ..... s-au adaptat noului mod de viață și, sub influența administrației, a armatei romane, a conviețuirii cu veteranii și ....., a religiei romane, s-au romanizat. Până la încetarea stăpânirii....., s-a format o nouă populație, vorbitoare a limbii latine populare, ... În 271, au fost retrase la sudul Dunării armata și administrația romană ..... s-a aflat sub stăpânire romană timp mai îndelungat, aici aceasta încetând în anul 602.

Lista termenilor: **autohtoni, coloniști, daco-romani, Dacia, greci, migratori și romane.**

II. Citiți textul de mai jos. Pornind de la acesta, imaginați-vă un dialog cu un colonist roman sosit în anul 106 în provincia Dacia. Alcătuiți o listă cu întrebările pe care ați dori să i le adresați.

„I-a urmat la tron Ulpus Traianus (.). Învîngînd pe Decebal, el a supus Dacia și a transformat în provincie romană ținuturile dincolo de Dunăre, (...) Traian după cucerirea Daciei, a adus o mulțime foarte mare de oameni din toate colțurile lumii romane pentru popularea orașelor și cultivarea ogoarelor, căci Dacia a fost secătuită de bărbați în urma lungului război al lui Decebal.”

(Eutropius, *Scurtă istorie de la întemeierea Romei*)

Romanitate și creștinism

1. Definiții

Misionar = persoană care propagă creștinismul în teritoriile în care acesta nu este cunoscut.

Paleocreștinism = vechea biserică creștină, care a apărut în Antichitatea târzie greco-romană.

2. Romanitatea orientală

Secolele I î.Hr.-VII d.Hr. - încetarea stăpânirii romane în provincia Dacia nu a însemnat întreruperea legăturilor autohtonilor cu Roma, Dobrogea rămânând sub control imperial. Legăturile cu Imperiul Roman au fost menținute prin:

- Schimburile comerciale ale populației nord-dunărene cu provinciile romane sud-dunărene;
- Mutările voluntare ale locuitorilor de pe un mal pe celălalt al Dunării;
- Reinstaurarea stăpânirii romane la nordul Dunării în timpul împăraților Constantin cel Mare (306-337) și Iustinian I (527-565);
- Răspândirea creștinismului la Dunărea de Jos de către **misionari** latinofoni.

Principalele fenomene care au afectat fosta Dacie romană, după anii 271-275, au fost decăderea vieții urbane și retragerea daco-romanilor în zonele rurale, adăpost în fața atacurilor migratorilor.

Secolele III-VIII - procesul romanizării a continuat, extinzându-se și asupra dacilor liberi.

3. Răspândirea creștinismului în Dacia

Secolele I-IV - creștinismul a fost interzis în Imperiul Roman, printre împărații adversari ai cultului creștin numărându-se Nero (54-68), Domițian (81-96), Traian (98-117), Hadrian (117-138), Antoninus Pius (138-161), Marcus Aurelius (161-180), Commodus (180-192), Septimiu Sever (193-211), Alexandru Sever (222-235), Maximinus Thrax (235-238), Decius (249-251), Valerian (253-260), Dioclețian (284-305), Galeriu (305-311) și Maximinus Daza (310-313).

Secolele III-IV - creștinismul a pătruns în Dacia prin intermediul coloniștilor și a militarilor romani. 313 - în urma *Edictului de la Milano*, prin care împăratul Constantin cel Mare a acordat libertate de cult creștinismului, a început organizarea primelor episcopii la Dunărea de Jos și s-au întemeiat basilicile (biserici) de la Tomis, Histria și Niculițel.

Creștinismul s-a răspândit în limba latină, contribuind la continuarea procesului de romanizare în rândul autohtonilor, termenii religioși de bază din limba română provenind din limba latină (biserică, cruce, Dumnezeu, înger, botez și Paște).

Secolul al IV-lea - în spațiul carpato-danubiano-pontic au activat personalități creștine precum Teotim I, Bretanion, Sava Gotul, Ulfila și episcopul Niceta de Remesiana.

Basilici (biserici) și cripte **paleocreștine** au fost descoperite în zona cetății Tomis (mormântul hypogeu și cripta paleocreștină, secolul al IV-lea, descoperite în municipiul Constanța), Niculițel (basilica celor patru martiri, secolul al IV-lea) și Izvoarele (Mehedinți, secolul al IV-lea).

Secolele IV-VI - obiecte creștine au fost descoperite la Biertan (județul Sibiu): donariul de bronz cu inscripția „*Ego, Zenovivs votum posui*” (din limba latină: „*Eu, Zenovie, am dat acest dar*”) și monograma lui Hristos; alte obiecte paleocreștine au fost descoperite la Porolissum (Moigrad, județul Sălaj), Luciu (județul Ialomița), Apulum (județul Alba) și Sucidava (Celei, județul Olt).

Secolul al VI-lea - Dionisie Exiguul (Dionisie cel Smerit), născut în Dobrogea, a introdus calendarul creștin (numerotarea anilor s-a făcut de la nașterea lui Iisus Hristos) și calculul datei pentru sărbătorile pascale.

Fișă de lucru: Romanitate și creștinism

Citiți cu atenție cele două texte, apoi formulați răspunsuri pentru cerințele de mai jos:

A. *„Ca apărători ai siguranței și libertății romane, domnii noștri, Flavius Valerius Constantin și Licianus Licinius, pentru întărirea pazei limesului au construit în mod fericit din temelii și cetatea tropeenilor.”*

(Inscripție privind refacerea cetății Tropaeum Traiani, Dobrogea)

B. *„Vrând să facă din Istru cea mai puternică apărare a noastră și a întregii Europe, împăratul Iustinian a acoperit țărmul fluviului cu întărituri dese și a așezat pretutindeni pe țărm străji de oșteni, pentru a opri cu strășnicie trecerea barbarilor din părțile acelea. El a făcut asemenea întărituri în sate, încât fiecare ogor își are fortificația lui sau se află în vecinătatea unui loc întărit.”*

(Procopius din Caesarea, *Despre politica împăratului Iustinian*)

1. Indicați, pe baza surselor, o asemănare între măsurile luate de cei doi împărați romani.
2. Menționați, pe baza surselor, un motiv al măsurilor adoptate de Constantin cel Mare și de Iustinian.
3. Explicați importanța Edictului de la Milano (313) pentru răspândirea creștinismului la nord de Dunăre.

Autohtoni și migratori

1. Migratori vs. autohtoni

Sfârșitul Antichității și începutul Evului Mediu - perioada invaziilor popoarelor migratoare.

Relațiile autohtonilor cu migratorii s-au caracterizat prin acceptarea controlului acestora, exercitat prin perceperea tributului, și prin asimilarea migratorilor rămași la nordul Dunării.

271/275-secolul al VIII-lea - Dacia, după retragerea aureliană, a suferit transformări care au dus la formarea poporului și a limbii române, proces legat de migrația populațiilor.

Secolele III-VII - zona nord-dunăreană a cunoscut invaziile următoarelor popoare: goți, huni, gepizi, avari, slavi și bulgari:

I. Goții: secolul al III-lea - au venit dinspre Marea Baltică și s-au așezat în Moldova și Muntenia. Secolul al IV-lea - goții s-au stabilit în Transilvania.

II. Hunii: 376 - sub conducerea lui Attila (434-453), i-au alungat pe goți la sud de Dunăre. 433 - s-au stabilit în Câmpia Pannonică și au organizat raiduri asupra Europei Occidentale. 453 - după moartea lui Attila, statul hunilor s-a destrămat. Hunii au pus capăt vieții urbane din Dacia.

III. Gepizii: secolul al V-lea - au preluat controlul asupra Daciei (și-au stabilit centrul de putere în Pannonia). S-au descoperit urme arheologice: tezaure, morminte bogate pe valea Someșului (Apahida, Turda și Slimnic). Jumătatea secolului al VI-lea - s-au stabilit în număr mare în spațiul intracarpatic.

IV. Avarii: 567 - i-au înfrânt pe gepizi și au preluat controlul asupra Daciei. Urme ale existenței avarilor în spațiul românesc au fost descoperite pe valea Mureșului.

V. Slavii: secolul al VI-lea - s-au stabilit în Muntenia și Moldova. Secolul al VII-lea - s-au așezat în Transilvania, după care au trecut în număr mare la sud de Dunăre, stabilindu-se în Balcani, în teritoriul controlat de Imperiul Roman de Răsărit (Bizantin). Consecințele migrației slavilor asupra populației romanice nord-dunărene au fost următoarele: izolarea populației autohtone de restul Imperiului Roman de Răsărit; transmiterea unor influențe lingvistice în limba română și, mai târziu, a unor elemente religioase (de cult). Populația romanizată de la nordul Dunării a devenit astfel o insulă de latinitate înconjurată de popoare slave. Secolele VIII-IX - slavii din spațiul românesc au fost asimilați (rol important în ruralizarea Daciei).

VI. Bulgarii: secolul al VII-lea - au migrat la sud de Dunăre (pe teritoriul de astăzi al Bulgariei), unde au întemeiat un stat condus de Asparuch (681-701), care a inclus teritorii din Bulgaria, România (Dobrogea și Alba Iulia), Republica Moldova și Ucraina.

2. Migrația maghiarilor în Pannonia

896 - sub conducerea lui Arpad (cca. 895-cca. 907) maghiarii s-au stabilit în Pannonia.

955 - la Lechfeld, expansiunea ungarilor spre vestul Europei a fost oprită de împăratul german Otto I (936-973).

Secolul al X-lea - ungurii au trecut la o politică de extindere teritorială spre est, către Transilvania, confruntându-se cu rezistența voievodatelor conduse de Gelu, Glad și Menumorut.

1000/1001-1038 - regele maghiar Ștefan I a început cucerirea sistematică a Transilvaniei.

3. Ultimele migrații

Secolele XI-XIII - s-au produs ultimele migrații, spațiul românesc fiind afectat de migrațiile pecenegilor, uzilor și ale cumanilor.

Secolul al XIII-lea - în nordul Mării Negre, mongolii au întemeiat Hanatul Hoardei de Aur.

Fișă de lucru: *Autohtoni și migratori*

Citiți textele de mai jos și răspundeți cerințelor:

A. „În felul acesta, împăratul Iustinian a fortificat tot ținutul dinlăuntrul Illyricului. Acum voi arăta și cum a întărit țărmul fluviului Istru, care se mai numește și Danubius, cu fortificații și garnizoane de soldați. Căutând să oprească trecerea Danubiului de către barbarii care au locuit de cealaltă parte, împărații romani de odinioară au acoperit tot țărmul acestui fluviu cu fortificații, nu numai în dreapta fluviului, ci au zidit pe alocuri și în partea opusă orașele întărite și cetăți. Dar aceste întărituri nu au fost făcute în așa fel încât să poată rezista vreunui atac, ci numai ca să nu rămână țărmul fluviului fără apărători; pentru că barbarii de prin acele părți nu au știut să ia cu asalt ziduri.“

(Procopius din Caesarea, *Despre zidiri*)

B. „Mai întâi, invazia slavilor a spart blocul compact al romanității orientale din aria carpato-balcanică. Dacă la nord de fluviu populația romanică a asimilat - cum se va vedea - pe slavi, la sud de Dunăre așezarea slavilor a destrămat populația romanică, al cărei caracter compact a fost definitiv compromis. Întocmai ca trunchiul unui copac lovit de topor, din blocul romanității orientale, sub șocul invaziei slave, au sărit așchii de romanitate, care și-au păstrat identitatea etnico-lingvistică, în condițiile slavizării populației romanice din nordul Peninsulei Balcanice.“

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

1. Precizați, pe baza sursei A, o modalitate de apărare a imperiului folosită de împăratul Iustinian.
2. Precizați, pe baza sursei B, consecința migrației slavilor asupra romanității orientale.
3. Formulați, pe baza sursei A, un punct de vedere referitor la barbari, utilizând două informații din textul dat.
4. Numiți, pe baza sursei B, două repere geografice.

Poporul român: Popor romanic

1. Definiții

Etnogeneză = proces de formare a unui popor și/sau a limbii sale.

Protocronism = promovarea unei perspective naționaliste asupra trecutului și negarea influențelor externe în cultura românească.

2. Poporul și limba română

Romanitatea este elementul esențial al identității lingvistice și culturale a poporului român.

Etnogeneza românească a fost un proces complex, al cărui rezultat a fost apariția unui popor neolatin.

Principalele etape ale formării poporului român au fost următoarele:

I. Perioada stăpânirii romane (secolele II-III, în provincia Dacia, respectiv secolele I-VII, în zona dintre Dunăre și Marea Neagră): asupra dacilor s-a exercitat acțiunea romanizatoare a coloniștilor, a veteranilor și a administrației imperiale ⇒ apariția populației daco-romane.

II. Continuitatea daco-romanilor la nordul Dunării după retragerea aureliană (271-275): în perioada migrațiilor fenomenul romanizării i-a cuprins și pe dacii liberi.

Secolul al VIII-lea - populația daco-romană s-a transformat în români.

Totodată, s-a menținut o populație daco-romană la sudul Dunării, vlahii, vorbitori ai dialectelor limbii române: aromân, meglenoromân și istroromân.

Limba română face parte, prin stratul fundamental de origine latină, din familia limbilor neolatine, alături de portugheză, franceză, spaniolă, italiană.

Structura limbii române: strat latin (60%), substrat geto-dacic (10%), adstrat slav (20%) și împrumuturi din alte limbi - neologisme (10%).

3. Romanitatea românilor

Documentele din Evul Mediu timpuriu i-au amintit pe români sub numele de *vlahi*, *volohi*, *blahi* (termeni de origine germanică, ce au desemnat populațiile romanice).

Secolul al VII-lea - în lucrarea *Istoriei*, cronicarul bizantin Theofilact din Simocatta a menționat expresia *Torna, torna, fratre!*, un îndemn rostit de către un soldat în protoromână, în perioada unei campanii a armatei bizantine împotriva avarilor, în apropierea Munților Balcani, în anul 587.

Secolul al X-lea - împăratul Constantin al VII-lea Porfirogenetul (913-959) a făcut distincția între *romei*, populația greacă, și *romani*, *vlahi*, populația vorbitoare a unor dialecte neoromanice din Imperiul Bizantin.

Secolul al XI-lea - Ioan Skylițes a relatat că David, unul dintre frații lui Samuil, împărat la acea vreme, a fost ucis în anul 976 între Castoria și Prespa, în locul numit *Kaloi drues* (din limba greacă: „*Stejarii frumoși*”) de către *vlahii hoditai* (din limba greacă: „*vlahii călători*”).

Cca. 1200 - cronicarul maghiar Anonymus, în lucrarea *Gesta Hungarorum*, a menționat prezența românilor în arcul intracarpatic, în secolul al IX-lea.

Secolele XV-XVI - umaniști precum Gian Francisco Poggio Bracciolini, Flavio Biondo, Filippo Buonaccorsi, Demetrie Chalcocondil, Laonic Chalcocondil, Antonio Bonfinius, Enea Silvio Bartolomeo de Piccolomini (Papa Pius al II-lea: 1458-1464), Nicolaus Olahus și Johannes Honterus au fost preocupați să explice existența insulelor de romanitate din Europa de Est și să cunoască poporul român, au susținut cu dovezi originea latină a poporului român, au semnalat elementele comune limbii latine și române și au constatat existența la românii nord-dunăreni a unei tradiții referitoare la descendența lor dintr-o colonie fondată de împăratul Traian.

Secolele XVII-XVIII - romanitatea românilor a fost abordată de umaniști autohtoni precum: Grigore Ureche, Miron Costin, stolnicul Constantin Cantacuzino și Dimitrie Cantemir.

ISTORIE: Manual pentru clasa a VIII-a

Secolele XVIII-XIX - romanitatea românilor a fost pusă la îndoială, mai ales atunci când românii din Transilvania, aflată sub stăpânire austriacă (habsburgică), și mai apoi austro-ungară, și-au cerut drepturile naționale, aducând drept dovezi vechimea și continuitatea de locuire în spațiul românesc. Reprezentanții Școlii Ardelene (Samuil Micu, Gheorghe Șincai și Petru Maior), din dorința de a demonstra vechimea și continuitatea de locuire a românilor, au pus accentul pe caracterul exclusiv latin al limbii române.

Printre contestatarii romanității românilor s-au aflat Franz Josef Sulzer, Johan Christian Engel și Robert Roesler, care au susținut că poporul român s-a format la sud de Dunăre, de unde ar fi migrat către nord în secolul al XIII-lea (Teoria Imigraționistă sau Roesleriană).

A doua jumătate a secolului al XIX-lea - Teoriei Imigraționiste i-au răspuns istorici români precum Bogdan Petriceicu Hașdeu și Alexandru Dimitrie Xenopol, care au argumentat științific netemeinicia acestei teze, susținând Teoria Continuității, bazată pe dovezi ce au atestat originea latină a românilor. Secolul al XX-lea - istorici precum Vasile Pârvan, Constantin C. Giurescu, Nicolae Iorga și Gheorghe Brătianu au susținut romanitatea românilor utilizând noi argumente științifice în lucrările lor.

Argumente care susțin Teoria Imigraționistă	Argumente care susțin Teoria Continuității
1. Dacii au fost exterminați ca popor după cucerirea romană.	1. Geto-dacii au continuat să trăiască în Dacia după cucerirea romană, procesul de romanizare fiind ireversibil.
2. Românii nu se trag din coloniști romani din Dacia, provincia fiind părăsită de toți locuitorii după retragerea aureliană.	2. Daco-romanii au reprezentat populația rămasă după retragerea aureliană.
3. 165 de ani de ocupație nu au fost suficienți pentru romanizare.	3. Poporul român s-a format la nord și la sud de Dunăre și nu există nici o dovadă a imigrării acestuia la nord de Dunăre.
4. Românii s-au format la sud de Dunăre, de unde au imigrat la nord în secolul al XIII-lea.	4. Au fost păstrate toponimia și hidronimia romane.
5. Lipsesc mențiuni scrise despre români, anterioare secolului al XIII-lea.	5. Au fost descoperite unelte agricole și obiecte de cult creștine din secolele IV-VIII, numeroase dovezi arheologice demonstrând continuitatea de locuire la nord de Dunăre.
6. Formarea poporului român la sud de Dunăre a fost dovedită de adoptarea ortodoxiei.	6. Anonymus și alți cronicari medievali au oferit informații referitoare la existența poporului român la nordul Dunării.

A doua jumătate a secolului al XX-lea - problema romanității românilor a fost abordată în contextul subordonării regimului comunist autohton față de U.R.S.S. prin exagerarea rolului slavilor în formarea poporului și a limbii române (Mihail Roller) și prin **protocronism** (Nicolae Densușianu).

Fișă de lucru: Poporul român: Popor romanic

I. Citiți textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„Care a fost rolul dacilor în formarea poporului român? Cu ce au contribuit ei sub raportul demografic, al limbii, al toponimiei și onomasticii? (...) dacii alcătuiesc baza etnică a poporului român (...) grosul populației din Dacia Traiană l-au format dacii. Fiindcă dacii au fost locuitorii satelor și oricât de numeroase au fost orașele în noua provincie, totuși satele le-au întrecut cu mult, așa cum le-au întrecut în tot cursul istoriei românilor, din Evul Mediu timpuriu și până astăzi. Dacă romanismul a prins rădăcini atât de puternice și de durabile în stânga Dunării, a fost fiindcă a câștigat pe acești daci, pe băștinași.”

(Constantin C. Giurescu, *Formarea poporului român*)

1. Identificați, pe baza textului, un motiv pentru care dacii au avut o contribuție importantă în formarea poporului român.

2. Selectați, pe baza textului, enunțurile care ilustrează contribuția dacilor la formarea poporului român.

II. Completați tabelul de mai jos, înscriind limbile neolatine vorbite astăzi în Europa.

Limbi neolatine
Limba română,

ISTORIE: Manual pentru clasa a VIII-a

Test evaluare Etnogeneza românească

- Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I și din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.
- Din oficiu se acordă 10 puncte.
- Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.

Partea I (50 puncte)

I.1. Citiți cu atenție textele de mai jos și răspundeți întrebărilor:

24 puncte

A. „Romanizarea teritoriului și a populației daco-getice a prezentat o importanță deosebită, deoarece acest proces, desfășurat în ținuturile carpato-danubiene-pontice, a stat la baza formării și apariției poporului român pe arena istoriei. La fel ca în cazul altor provincii, și în cazul Daciei în noțiunea de „romanizare” se include două laturi fundamentale ale aceluiași proces unitar:

1. Colonizarea teritoriului daco-getic cu o populație romanică latinofonă, venită din toate părțile Imperiului roman, adică romanizarea prin colonizare;
2. Asimilarea băștinașilor daco-geți, în măsura în care aceștia au adoptat limba latină, și-au însușit felul de viață roman provincial, au preluat ideile și civilizația romană schimbându-și astfel mentalitatea și însușii ființa lor etnică.”

(Academia Română, *Istoria Românilor*)

B. „Căci fiind un om înțelept (Împăratul Iustinian) și aflând din cărți că această țară este bogată în averi și puternică în arme și acum și că a fost și mai înainte - țară pe care mai întâi a cucerit-o marele Traian, învingând pe Decebal, regele geților, și a adus romanilor cinci milioane de livre de aur și de două ori pe atâtea de argint, afară de cupe și de obiecte care au depășit limita oricărui preț, de turme, de arme și de peste cinci sute de mii de bărbați foarte războinici cu arme cu tot (...), a hotărât să păstreze pentru romani regiunea de nord, care a lepădat jugul cândva. Și nu e de mirare că toate i-au ieșit după voie, căci nu numai că a căutat să egaleze pe Traian, în arme, dar a întrecut chiar pe August prin pietatea față de Dumnezeu și prin modestia moravurilor, pe Titus prin cinste și pe Marcus prin înțelepciune.”

(Ioannes Lydus, *Despre magistraturile statului roman*)

a. Identificați, pe baza sursei A, importanța procesului de romanizare. **6 puncte**

b. Menționați, pe baza sursei B, două caracteristici ale țării conduse de regele Decebal. **6 puncte**

c. Prezentați, pe baza sursei A, cele două laturi fundamentale ale procesului de romanizare. **6 puncte**

d. Enumerați, pe baza sursei B, calitățile morale ale împăratului Iustinian. **6 puncte**

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect:

16 puncte

1. Învățarea limbii latine de către populația cucerită de romani poartă numele de:

4 puncte

- a. Colonizare   b. Creștinare   c. Romanizare

Capitolul V: EVUL MEDIU ROMÂNESC

Competențe generale:

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor de timp și spațiu.
3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienței istorice și a diversității socio-culturale.
4. Folosirea autonomă și responsabilă a instrumentelor necesare educației permanente.

Competențe specifice:

- 1.1. Utilizarea coordonatelor de timp și spațiu în rezolvarea unor situații-problemă.
- 3.2. Realizarea de proiecte care promovează diversitatea socio-culturală.
- 4.1. Realizarea unor investigații istorice prin utilizarea resurselor multimedia.
- 4.3. Adaptarea perspectivelor transdisciplinare în abordarea unor probleme sensibile și controversate în istorie și în viața cotidiană.

Capitolul V: EVUL MEDIU ROMÂNESC

- 1. Primele forme de organizare statală.**
- 2. Statele medievale în spațiul românesc: Transilvania.**
- 3. Statele medievale în spațiul românesc: Țara Românească, Moldova și Dobrogea.**

Studii de caz:

- a. Lumea satului;**
- b. Organizarea unei comunități urbane.**
- 4. Spațiul românesc și politica de *cruciadă târzie*.**
- 5. Anul 1600: Mihai Viteazul.**

Test evaluare.

Primele forme de organizare statală

1. Definiții

Obște sătească = formă de comunitate umană în care s-a întâlnit proprietatea comună asupra pământului, organizarea colectivă a muncii, conducerea și răspunderea comună.

Cnezat = formă de organizare prestatală, din mai multe sate, condusă de un cneaz.

Voievodat = formă de organizare prestatală, din uniuni de obști sătești, condusă de un voievod.

Țară = în spațiul românesc, zona de locuire a unei obști libere (romanie populară).

2. Civilizația tradițională românească

Obștea sătească, baza societății românești medievale, a fost condusă de un jude (atribuții administrative și judecătorești), cneaz (atribuții administrative, militare și judecătorești) și un voievod (atribuții politice, militare, judecătorești și administrative).

Cu timpul, autoritatea conducătorilor s-a extins asupra unor obști vecine ⇒ **cnezate** și **voievodate**.

3. Cauze

Secolul al IX-lea - au apărut primele formațiuni politice prestatale medievale în spațiul românesc.

Printre factorii care au favorizat apariția formațiunilor politice românești s-au numărat:

- Organizarea comunităților românești în obști sătești (existente încă din Antichitate);
- Formarea în cadrul obștilor a categoriilor sociale medievale: boierimea și țărănimea;
- Presiunile politice și militare externe: Ungaria, Hanatul Hoardei de Aur și Imperiul Bizantin.

4. Formațiunile politice românești

I. Spațiul intracarpatic (Transilvania) - cucerit de maghiari și organizat sub forma unui voievodat:

- Gesta Hungarorum* (din limba latină: „*Faptele ungarilor*”) - cca. 1200 - scriere atribuită cronicarului anonim al regelui maghiar Bela al III-lea (1172-1196), în care au fost semnalate formațiunile prestatale din secolul al IX-lea: voievodatele lui Gelu, Glad și Menumorut;
- Legenda Sfântului Gerard* (secolul al XI-lea) - ne-a oferit informații despre voievodatul condus de Ahtum, urmașul lui Glad.

II. La sud de Carpați (spațiul extracarpatic): *Diploma Cavalerilor Ioaniți* (1247), oferită de regele Ungariei Bela al IV-lea (1235-1270) Ordinului Ioaniților, a atestat existența cnezatelor lui Ioan și Farcaș, a voievodatelor lui Litovoi și Seneslau, precum și a Țării Severinului.

III. La est de Carpați (spațiul extracarpatic): *Cronica vremurilor trecute* a menționat formațiuni politice precum „*țări*” (Țara Șipenițului), „*codrii*” (Codrii Lăpușnei și Codrii Cosminului), „*câmpuri*” (Câmpulung Moldovenesc) și „*ocoale*” (Câmpulung și Vrancea).

IV. Teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră (Dobrogea) - a devenit parte din Imperiul Bizantin:

- Secolul al X-lea - au fost atestate formațiunile politice conduse de jupan Dimitrie și Gheorghe, iar Dobrogea a fost inclusă în unitatea administrativ-teritorială bizantină Thema Paristrion;
- Secolul al XI-lea - Ana Comnena, sora împăratului Alexios I Comnenul (1081-1118), în lucrarea *Alexiada*, a menționat existența a trei formațiuni din Dobrogea, conduse de Tatos, Satza și Sestlav;
- Secolul al XIII-lea - într-o diplomă a țarului bulgar Ioan-Asan al II-lea (1218-1241) a fost menționată Țara Cavarnei, o formațiune politică care a cuprins teritoriul dintre Mangalia și Varna. Secolele XII-XIV - pe baza acestor formațiuni politice s-au format statele medievale din spațiul românesc: Transilvania, Țara Românească (Valahia), Moldova și Dobrogea.

Fișă de lucru: Primele forme de organizare statală

Citiți textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„Așadar, mânați de acest gând, după o îndelungă sfătuire cu fruntașii și baronii regatului nostru, ne-am oprit la această hotărâre, cu privire la repopularea regatului, care prin năvălirea dușmănoasă a neamului numit tătari a îndurat mare pagubă; îi dăm și îi dăruim lui Rembald, și prin dânsul numitei case a ioanișilor, întreaga țară a Severinului împreună cu munții ce țin de ea și cu toate celelalte ce atârnă de ea, precum și cnezatele lui Ioan și Farcaș până la râul Olt, afară de pământul cnezatului voievodului Litovoi, pe care îl lăsăm românilor așa cum l-au stăpânit aceștia și până acum, lăsând deoparte și toate morile dintre hotarele țărilor amintite, atât cele clădite cât și cele ce se vor clădi, precum și toate clădirile și semănăturile, fânețele și pășunile pentru vitele și oile lor, precum și pescăriile de la Dunăre.”

(Diploma Cavalerilor Ioaniși)

1. Menționați, pe baza textului, fragmentul care atestă scopul aducerii ioanișilor în zona Dunării.
2. Numiți, pe baza textului, statul care a acordat ioanișilor privilegii.
3. Transcrieți, pe baza textului, numele conducătorilor locali.
4. Enumerați, pe baza textului, ocupațiile populațiile locale.

Statele medievale în spațiul românesc: Transilvania

1. Definiții

Autonomie = regim politic caracterizat prin dreptul recunoscut de autoconducere al unui teritoriu.

Suzeranitate = dreptul unui stat asupra altui stat care are guvern propriu, dar nu are autonomie.

Scaun = unitate teritorial-administrativă specifică sașilor și secuilor din Transilvania medievală.

Tolerat = privit cu îngăduință, a cărui prezență este suportată.

2. Cucerirea maghiară a Transilvaniei

Formarea statului medieval Transilvaniei a avut loc în două etape:

- Secolele IX-XI: etapa voievodatelor românești, care s-au opus înaintării maghiarilor în zonă;
- Secolele XI-XIII: etapa cuceririi Transilvaniei, începând cu domnia regelui Ștefan I (1000/1001-1038), și organizarea acesteia în **voievodat autonom sub suzeranitate maghiară**.

1111-1176 - maghiarii au încercat să transforme Transilvania în principat (atestarea principelui Mercurius), dar, în contextul revoltei populației românești, s-a revenit la organizarea de voievodat. Voievodul Transilvaniei a fost vasal regelui Ungariei, având atribuții administrative, judiciare, militare și a fost ajutat de un vicevoievod, de o cancelarie voievodală și un Sfat format din nobili.

3. Unguri, sași, secui și români

Pentru întărirea stăpânirii maghiare au fost colonizați sași, secui, cavaleri teutoni și ioaniți:

I. Ungurii: de origine fino-ugrică, organizați în comitate. Au pus bazele mai multor așezări urbane, precum Satu Mare, Oradea, Arad și Timișoara. Cca. 1000 - în perioada regelui Ștefan I, ungurii s-au creștinat în rit catolic. Prima jumătate a secolului al XVI-lea - în contextul răspândirii Reformei, ungurii au adoptat luteranismul, calvinismul și unitarianismul.

II. Sașii: de origine germană, catolici, organizați în **scaune** autonome. Au contribuit la dezvoltarea orașelor (Brașov, Sibiu, Mediaș, Orăștie, Sebeș, Sighișoara și Bistrița), a meșteșugurilor și a comerțului. Prima jumătate a secolului al XVI-lea - au adoptat luteranismul.

III. Secuii: de origine turanică (sau turcică), de limbă maghiară, cu un rol predominant defensiv (așezări fortificate secuiești: Târgu Mureș și Aiud), a fost așezată în sud-estul voievodatului. Cca. 1000 - secuii s-au creștinat în rit catolic. Prima jumătate a secolului al XVI-lea - o parte dintre secui a adoptat calvinismul.

IV. Cavalerii teutoni: 1211-1225 - regele maghiar Andrei al II-lea (1205-1235) le-a permis să se stabilească în Țara Bârsei, cu scopul de a opri incursiunile cumanilor din Muntenia.

V. Cavalerii ioaniți: 1247-1259 - regele maghiar Bella al IV-lea (1235-1270) le-a permis să se stabilească în Banat și le-a acordat numeroase privilegii.

VI. Români: populația autohtonă majoritară, de religie creștin-ortodoxă. Aceștia au fost organizați în districte sau „*țări*” autonome, conduse de cnezi sau voievozi, în zonele de margine ale Transilvaniei: Țara Hațegului, Țara Maramureșului, Țara Amlașului și Țara Făgărașului.

1366 - regele maghiar Ludovic I de Anjou (1342-1382) a condiționat calitatea de nobil de apartenența la religia catolică, românii ortodocși fiind excluși din viața politică a voievodatului, reprezentată de cele trei națiuni privilegiate (maghiară, săsească și secuiască), devenind **tolerați**.

1541 - în condițiile înfrângerii Regatului Ungariei în fața Imperiului Otoman (1526: bătălia de la Mohacs), Transilvania a fost transformată în **principat autonom sub suzeranitate otomană**.

A doua jumătate a secolului al XVI-lea - în Transilvania, ca o reacție la cruciadele antiotomane organizate de papalitate, Imperiul Otoman a încurajat răspândirea cultelor protestante.

Fișă de lucru: Statele medievale în spațiul românesc: Transilvania

Citiți textul de mai jos și răspundeți cerințelor:

„Încă de la început, regalitatea maghiară și-a pus problema consolidării dominației în provincia recent cucerită la est, prin colonizarea de populații fidele puterii regale și prin favorizarea religiei romano-catolice. Astfel, în partea de sud-est a Transilvaniei au fost așezați în a doua jumătate a secolului al XII-lea și la începutul secolului al XIII-lea secuii. A doua colonizare organizată de regalitatea maghiară i-a avut în vedere pe germani. Prima mare zonă din Transilvania colonizată cu sași a fost cea din jurul Sibiului, în a doua jumătate a secolului al XIII-lea. (...) Coloniștii secui și sași au beneficiat de autonomie administrativă, juridică și ecleziastică, s-au judecat după propriile legi, și-au ales conducerea administrativă și preoții, având însă obligații precise în bani și datorii de a acorda ajutor militar regelui Ungariei. (...) După Reforma religioasă de la mijlocul secolului al XVI-lea, în Transilvania a fost instituită toleranța religioasă, pentru prima dată în Europa fiind recunoscute într-un stat ca oficiale confesiunile romano-catolică, calvină, luterană și unitariană, acestea fiind îmbrățișate aproape în exclusivitate de către maghiari, secui și sași.“

(Ioan Bolovan, Sorina Paula Bolovan, *Transilvania până la Primul Război Mondial*)

1. Precizați, pe baza textului, spațiul istoric la care face referire.
2. Menționați, pe baza textului, confesiunile.
3. Selectați, pe baza textului, două informații care se referă la privilegiile sașilor și secuilor.

Statele medievale în spațiul românesc: Țara Românească, Moldova și Dobrogea

1. Definiții

Descălecat = termen folosit pentru a defini formarea statelor medievale românești; întemeiere.

Marcă de apărare = unitate militar-administrativă constituită la granițele amenințate ale marilor state.

2. Întemeierea statelor românești

Cauzele formării statelor medievale românești au fost următoarele:

- Invaziile popoarelor migratoare care s-au succedat pe teritoriul carpato-danubiano-pontic;
- Tendențele expansioniste ale Regatului Ungariei și Hoardei de Aur;
- Pericolul reprezentat de invaziile tătare din cadrul Hoardei de Aur;
- Încercările conducătorilor autohtoni de a coagula formațiunile locale (cnezate și voievodate) în state feudale mari, puternic centralizate.

I. Țara Românească (Valahia):

În procesul de unificare teritorială și obținerea independenței s-au remarcat trei inițiative:

- 1277 - voievodul Litovoi a refuzat să mai plătească tribut regelui maghiar Ladislau al IV-lea (1272-1290) ⇒ liderul român a fost ucis în luptă, iar fratele său Bărbat a fost luat prizonier;
- Cca. 1291 - Radu Negru Vodă din Făgăraș a trecut Munții Carpați spre sud (**descălecat**) și a fondat orașele Câmpulung și Argeș;
- Cca. 1310 - Basarab I (1310?-1352) a întemeiat Țara Românească prin unificarea voievodatului lui Litovoi cu cel al lui Seneslau.

1324 - Basarab I a recunoscut suzeranitatea maghiară, fiindu-i confirmată domnia și stăpânirea asupra Banatului de Severin, Olteniei, Munteniei și a unor teritorii de la nordul gurilor Dunării.

9-12 noiembrie 1330 - a avut loc bătălia de la Posada, soldată cu înfrângerea regelui maghiar Carol Robert de Anjou (1301/1308-1342) ⇒ cucerirea independenței Țării Românești față de Ungaria.

Consolidarea statului a avut loc sub urmașii lui Basarab I: Nicolae Alexandru (1352-1364), Vladislav Vlaicu (1364-1377), Radu I (1377-1384) și Dan I (1384-1386).

Prima capitală a statului a fost Câmpulung (1330-1369), urmată de Curtea de Argeș (1369-1396), Târgoviște (1396-1659) și București (1659-1862).

II. Moldova:

Etapele formării statului medieval Moldova au fost următoarele:

- Cca. 1347-1354 - descălecatul lui Dragoș din Maramureș, prin care s-a format Moldova Mică (legenda vânării zimbrului și a cățelușei Molda, atestată de cronicile medievale), cu centrul la Baia, o **marcă de apărare** împotriva tătarilor, aflată sub suzeranitate maghiară;
- Cca. 1360 - descălecatul lui Bogdan I (1363-1367) din Cuhea, Maramureș, care a pus bazele statului moldovean independent de coroana maghiară.

Consolidarea noului stat s-a produs sub urmașii lui Bogdan I: Lațcu (1368-1375), Petru Mușat (1375-1391) și Roman I (1391-1394).

Prima capitală a statului a fost Baia (1352-1359), urmată de Siret (1359-1388), Suceava (1388-1565) și Iași (1565-1862).

III. Dobrogea:

Nucleul statului Dobrogea a fost Țara Cavarnei, condusă de Balica (1346-1354), Dobrotici (1354-1386) și Ivanco (1386-1388).

1388 - după moartea lui Ivanco, Dobrogea a intrat în componența Țării Românești până în 1417/1420, când a fost ocupată de forțele otomane (sub stăpânirea cărora a rămas până în anul 1878).

3. Instituțiile centrale medievale

Secolul al XIV-lea - în Țara Românească și Moldova, au apărut instituțiile centrale necesare guvernării:

I. Domnia: a fost reprezentată de un „*mare voievod și domn*”, cu atribuții administrative, legislative, diplomatice, judecătorești și militare. Domnul a fost socotit stăpânul întregului pământ al țării și a fost ales pe baza principiului ereditar-electiv.

II. Biserica: a fost reprezentată de mitropoliile de la Argeș (Țara Românească) și Suceava (Moldova), de episcopii și mănăstiri, supuse Patriarhului de la Constantinopol (actualul Istanbul). Domnul a confirmat mitropoliții, episcopii și a construit mănăstiri și biserici. Biserica, prin intermediul mitropolitului, considerat al doilea om în stat (întâiul sfetnic al domnitorului), a fost implicată în alegerea domnului (încoronarea și ungerea acestuia), conducător de solii politice și loțitor al domnului în caz de vacanță a tronului.

III. Sfatul Domnesc: a fost alcătuit din dregători (marea boierime), ce au avut atribuții politice, administrative și judecătorești, cele mai importante funcții fiind cea de Ban al Olteniei (Țara Românească) și de Portar al Sucevei (Moldova).

IV. Adunarea Țării: a fost formată din reprezentanții tuturor categoriilor sociale, convocată în situații de forță majoră (rol consultativ).

V. „Oastea cea mare” (armata statului): a fost întocmită din toți bărbații apti de luptă din țară.

4. Urmări

Consecințele întemeierii statelor medievale românești au fost următoarele:

- a. Apariția a două noi state feudale în spațiul românesc, Țara Românească și Moldova (1388: Dobrogea a fost înglobată de statul condus de Mircea cel Bătrân, Țara Românească);
- b. Crearea unor importante centre de civilizație și cultură românească, autentice și durabile.

Fișă de lucru: Statele medievale în spațiul românesc: Țara Românească, Moldova și Dobrogea

I. Completați spațiile libere de mai jos cu informațiile care lipsesc:

În secolul al XIV-lea, Țara Românească a fost întemeiată ca stat independent de coroana maghiară de către voievodul ..... I. Voievodul ..... a pus bazele statului medieval Moldova, independent de Ungaria. În Evul Mediu, secuii și sașii din Transilvania au fost organizați în unități administrativ-teritoriale numite ..... și ..... au reprezentat instituțiile politice centrale ale statelor medievale românești.

II. Citiți textul de mai jos, apoi răspunde cerințelor:

„Iar în acel timp Bogdan, voievodul românilor din Maramureș, adunând în jurul său pe românii din acel district, a trecut în țara Moldovei, supusă coroanei regatului ungar, și cu toate că a fost lovit de mai multe ori de armata regelui, crescând mult numărul locuitorilor, acea țară a crescut (devenind un stat.”

(Ioan de Thurocz, *Cronica Hungarorum*)

1. Menționați, pe baza textului, numele statului întemeiat de Bogdan și denumirea unei unități teritoriale din Transilvania medievală.

2. Precizați, pe baza textului, secolul în care se desfășoară evenimentele relatate.

3. Indicați, pe baza textului, numele primului întemeietor al statului.

Studiu de caz: Lumea satului

1. Definiție

Bâlci = târg ținut în anumite perioade ale anului, la sărbători importante, însoțit de petreceri populare.

2. Comunitatea rurală

Pe parcursul Evului Mediu, românii au locuit în sate cu un număr mic de locuitori, formate din vatra de locuit, loturile țărănești și proprietățile comune (păduri, pășuni și ape).

Principalele ocupații au fost următoarele:

- Agricultura: s-a cultivat meiul, grâul, porumbul (începând cu secolul al XVII-lea), orzul, ovăzul, leguminoasele (varză, mazăre, ceapă și usturoi), vița de vie și pomii fructiferi;
- Creșterea animalelor: caprine, ovine, bovine, apicultura și pescuitul;
- Meșteșugurile: țesut, olărit, cioplit, confecționarea de îmbrăcăminte și încălțăminte.

Obiectele necesare au fost produse în gospodărie, dar au existat și meșteri în sate (fierari și cojocari). Locuințele țăranilor au fost formate din bordeie, cu una-două camere, vatră și mobilier sărăcăcios. Biserica satului a fost locul de întrunire, duminica, după slujbele religioase, aici fiind discutate problemele importante ale comunității.

Au existat numeroase sărbători și prilejuri de distracție, precum cele legate de familie (nașterea, botezul și nunta), sărbătorile religioase (zilele de duminică, Crăciunul și Paștele) și **bâlciurile**.

3. Domeniul feudal

În Evul Mediu, raporturile sociale au fost determinate de proprietatea asupra pământului.

Prin aservirea obștilor sătești s-au format domeniile feudale (compuse din casa sau curtea boierească, terenuri agricole: rezerva feudală, pășuni, livezi și vii), administrate de boieri (Țara Românească și Moldova) sau nobili (Transilvania).

Boierimea a constituit principala forță economică și politică a Țărilor Române, fiind împărțită, după mărimea domeniului feudal, în mare, mijlocie și mică.

Pe măsură ce a crescut numărul domeniilor feudale, s-a ajuns la o ierarhizare strictă a țăranimii:

I. Țăranii liberi: foarte puțini la număr, au fost proprietari ai pământului pe care l-au putut lăsa moștenire, au deținut gospodării proprii și s-au organizat în obști sătești.

II. Țăranii aserviți sau dependenți: majoritatea țăranilor, nu au avut libertate de strămutare de pe un domeniu feudal pe altul, au muncit pe rezerva seniorului, nu au avut pământuri proprii (doar o gospodărie, unelte de lucru și animale), loturile fiindu-le încredințate de către nobili spre folosință.

4. Răscoalele țărănești din Transilvania

Secolul al XV-lea - obligațiile țăranilor aserviți din Transilvania s-au înmulțit: renta (în bani), dijma (renta în produse) și claca sau robota (în muncă) față de Stat, nobili și Biserică.

Dependența economică și juridică a țăranilor aserviți față de clasa nobiliară din Transilvania a dus la izbucnirea a numeroase răscoale țărănești, repede înfrânte de nobilimea maghiară.

Principalele cauze ale răscoalelor țărănești au fost condițiile grele de viață și de muncă, creșterea obligațiilor și lipsa de drepturi a populației românești din Transilvania:

- Răscoala de la Bobâlna (1437-1438): cauzată de abuzurile nobilimii și creșterea obligațiilor țăranimii aservite;
- Răscoala lui Gheorghe Doja (1514): declanșată de înrăutățirea situației țăranimii dependente.

Fișă de lucru: Studiu de caz: Lumea satului

A. „Mizeria, nepregătirea, veacurile de război au împins ca o neîncetată bătaie de vânt țăranul român la dezordine gospodărească, la trai neigienic, câteodată la stări de civilizație neolitică, dar nu l-au putut face să renunțe la pitorescul înadins sporit și alimentat la fiecare pas al vieții, căsuța, oricât de redusă la elementele necesare adăpostirii, va fi înțotdeauna ca un semn de liberă noblețe, stâlpii pridvorului, ulciorul, din care se astâmpăra setea, va fi întotdeauna împodobit cu un decor bătrânesc, iar peretele, oricât de pustiit de nenoroc va purta oricum o icoană.”

(Lucian Blaga, *Spațiul mioritic*)

B. „Flăcăul sosi încălzit de la drum. Se opri la marginea delniței (...). Cu o privire cețoasă, Ion cuprinse tot locul, căutându-l. Simțea o plăcere atât de mare văzându-și pământul, încât îi venea să cadă în genunchi și să-l îmbrățișeze. I se părea mai frumos, pentru că era al lui. Nu se putu stăpâni. Rupse un smoc de fire și le mototoli pătimaș în palme.”

(Liviu Rebreanu, *Ion*)

1. Identificați, pe baza sursei A, elementele care au determinat traiul greu al țăranului român.
2. Ce credeți că a determinat bucuria nestăvilă a tânărului portretizat în sursa B?
3. Numiți, pe baza sursei A, ce este definitoriu pentru țăran și societatea rurală medievală.

Studiu de caz: Organizarea unei comunități urbane

1. Definiție

Vornic = important dregător din sfatul domnesc în Țara Românească și Moldova.

2. Târguri și orașe

Apărut în Evul Mediu, târgul a reprezentat o așezare semi-urbană, inițial un sat mai vechi, a cărui importanță a crescut datorită drumului comercial pe care s-a aflat sau datorită resurselor economice din regiunea respectivă ⇒ dezvoltarea pieței interne și a tehnicilor de plată.

Tipuri de târguri: cel propriu-zis, local (în care țărani și meșteșugarii din zonele învecinate au schimbat o cantitate modestă de bunuri) și extins (alături de țărani și meșteșugari au participat negustorii, iar cantitățile de bunuri comercializate au fost mult mari).

Orașele au reprezentat centrele meșteșugărești, comerciale, economice, culturale, religioase și politice din Țărilor Române, apărute la intersecția unor drumuri și pe locul vechilor așezări romane. Centrele urbane din Transilvania s-au bucurat de o autonomie considerabilă, în timp ce târgurile și orașele din Țara Românească și Moldova au fost considerate proprietatea domnului.

În Transilvania, cele mai importante centre urbane au fost următoarele: Brașov, Alba Iulia, Sighișoara, Sibiu, Sebeș, Cluj-Napoca și Bistrița.

În Țara Românească, s-au dezvoltat următoarele orașe: Câmpulung, Curtea de Argeș, Târgoviște și București.

În Moldova, s-au afirmat următoarele așezări urbane și cetăți fortificate: Baia, Suceava, Siret, Iași, Chilia, Cetatea Albă, Neamț, Soroca, Orheiul Vechi, Bender-Tighina și Hotin.

Orașele au fost locuite de următoarele categorii sociale: patriciat (proprietarii atelierelor, meșteșugari și negustori bogăți), pătura intermediară (profesori, medici și avocați), sărăcime sau plebe (meșteri, calfe și ucenici) și breslele meșteșugarilor și negustorilor.

Conducerea orașelor a fost asigurată, în Țara Românească și în Moldova, de **vornic** sau de pârcaľab, respectiv de Sfatul Orașenesc (format din 12 pângari), în frunte cu un șoltuz (Moldova) sau județ (Țara Românească).

În Transilvania, în fruntea orașelor săsești s-a aflat Sfatul, format din 8-12 membri, condus de un *burgmeister* (din limba germană: „*primar*”).

3. Sighișoara: un model de comunitate urbană

Secolul al XIII-lea - în Transilvania, negustorii sași au întemeiat Sighișoara, așezare transformată după numai un secol într-un oraș înfloritor, a cărui prosperitate s-a datorat breslelor meșteșugărești, care au contribuit la ridicarea fortificațiilor orașului.

În prezent, Sighișoara este una dintre cele mai bine păstrate cetăți medievale din Europa.

4. Câmpulung: prima capitală a Țării Românești

Câmpulung a fost prima capitală a Țării Românești, și tot aici tradiția istorică susține că s-ar fi desfășurat descălecatul lui Radu Negru Vodă.

Cca. 1300 - conform celor mai vechi mențiuni documentare orașul a purtat denumirea de Longocampo, primul său conducător cunoscut fiind comitele Laurențiu.

Orașul a fost locuit atât de ortodocși, cât și de catolici, și a avut un rol comercial deosebit, îndeplinind, de asemenea, funcția de vamă domnească.

Fișă de lucru: Studiu de caz: Organizarea unei comunități urbane

I. Citiți textul de mai jos și apoi răspundeți cerințelor:

„Sașii din Transilvania, în șapte orașe și două scaune, au fost privilegiați și eliberați, primind puterea și dreptul de a alege dregătorii lor, judecătorii și administratorii orașelor. Astfel, anual, după Crăciun, prin alegeri generale și libere, cu participarea tuturor, se va alege un număr de jurați. După aceea, ceilalți jurați vor fi aleși de către nou aleasa autoritate publică, potrivit obiceiului străvechi. Așa se va cădea, să se aleagă persoane capabile și utile pentru comunitate, care după scurgerea anului, vor fi obligate să dea socoteală pentru activitatea desfășurată, în fața onoratului consiliu.”

(Statutele sașilor, 1586)

1. Precizați, pe baza textului, statul la inițiativa căruia au fost colonizați sașii în Transilvania.
2. Transcrieți din text unitatea administrativ-teritorială specifică sașilor din Transilvania.
3. Menționați, pe baza textului, un fragment care atestă autonomia orășenească din Transilvania.

II. Ordonăți fiecare dintre orașele/cetățile medievale de mai jos, în tabelul dat, în funcție de provincia/statul medieval de origine:

Argeș, Târgoviște, Brașov, Bistrița, Chilia, Suceava, Sibiu, Siret, Neamț și Sighișoara

Provincia/statul medieval	
Transilvania	
Țara Românească	
Moldova	

Spațiul românesc și politica de *cruciadă târzie*

1. Definiții

Suveranitate = independență; regim politico-juridic conform căruia un stat nu este supus vreunei autorități străine și execută acte de politică internă și externă fără a cere permisiunea altui stat.

Tactica „pământului pârlit” = politică militară ce implică distrugerea a tot ce poate fi folositor inamicului care înaintea sau se retrage dintr-un teritoriu pe care l-a atacat.

Tribut = obligație în bani sau bunuri pe care a impus-o puterea cuceritoare, plătită la date fixe.

2. Contextul internațional

Secolele XIV-XVII - politica externă a Țărilor Române a fost influențată de următorii factori:

- Vecinătatea a două mari puteri creștine (catolice): Ungaria și Polonia;
  - Expansiunea Imperiului Otoman (în secolul al XIV-lea acesta a ajuns pe linia Dunării).
- Strategiile abordate de statele românești, pentru a își menține **suveranitatea**, au fost următoarele:
- Alianțe bilaterale și cu puterile vecine;
  - Participarea la cruciadele antiotomane organizate de puterile creștine din Apusul Europei;
  - Folosirea conflictului asimetric (**tactica „pământului pârlit”** și hărțuirea inamicului);
  - Plata **tributului** către Imperiul Otoman.

3. Voievozii români în lupta antiotomană

I. Mircea cel Bătrân (Țara Românească: 1386-1394/1395; 1397-1418):

1388-1389 - a preluat stăpânirea Dobrogei ⇒ declanșarea conflictului cu puterea otomană.

1 Ianuarie 1390 - la Radom, Mircea a încheiat un tratat de alianță cu regele Poloniei, Vladislav al II-lea Jagello (1377-1434), act cu un pronunțat caracter antiungar.

10 octombrie 1394/17 mai 1395 - la Rovine, a avut loc bătălia dintre forțele lui Mircea și otomanii conduși de Baiazid I Fulgerul (1389-1402) ⇒ înfrângerea turcilor.

7 martie 1395 - la Brașov, în așteptarea unei ofensive otomane, Mircea a încheiat un tratat de alianță cu regele maghiar Sigismund de Luxemburg (1387-1437).

25 septembrie 1396 - la Nicopole, Mircea a participat alături de armatele creștine occidentale (cavaleri francezi, englezi, germani și maghiari) la cruciada antiotomană ⇒ victorie a turcilor.

1402-1413 - Mircea s-a implicat în luptele politice dintre pretendenții la tronul Imperiului Otoman, și i-a sprijinit pe prinții Musa și Mustafa, ambii înfrânți de Mahomed I (1413-1421).

1417/1420 - o armată otomană, condusă de Mahomed I, a invadat Țara Românească, a anexat Dobrogea, a ocupat cetățile Giurgiu și Turnu și a impus domnului român plata unui tribut.

II. Alexandru cel Bun (Moldova: 1400/1410-1432):

12 martie 1402 - domnitorul moldovean a depus omagiul de vasalitate față de regele Poloniei.

15 iulie 1410 - la Grunwald, Polonia, sprijinită de Moldova, s-a luptat cu forțele Cavalerilor Teutoni pentru controlul teritoriilor din zona Mării Baltice.

1412 - semnarea Tratatului de la Lublau, potrivit căruia Ungaria și Polonia și-ar fi împărțit Moldova în cazul în care aceasta nu ar fi participat la campania antiotomană.

1420 - la Chilia și Cetatea Albă, a fost respins primul atac otoman împotriva teritoriului moldovean.

27 septembrie 1422 - la Marienburg, forțele poloneze, alături de cele moldovene, s-a luptat cu forțele Cavalerilor Teutoni pentru controlul asupra teritoriilor din zona Mării Baltice.

III. Iancu de Hunedoara (Transilvania: 1438-1456):

1442 - la Sântimbru, Transilvania a fost atacată de forțele otomane, iar Iancu de Hunedoara a fost înfrânt ⇒ la Sibiu și pe râul Ialomița, voievodul și-a regrupat forțele și a provocat înfrângerea turcilor.

1443-1444 - „Campania cea lungă”: Iancu a eliberat orașele Niș și Sofia.

Iulie 1444 - la Seghedin, s-a semnat tratatul de pace favorabil forțelor creștine.

ISTORIE: Manual pentru clasa a VIII-a

Noiembrie 1444 - o nouă cruciadă antiotomană s-a încheiat prin înfrângerea de la Varna.

1448 - a doua bătălie de la Kosovopolje s-a încheiat cu înfrângerea forțelor cruciate.

1453 - după cucerirea Constantinopolului de către forțele sultanului Mahomed al II-lea Cuceritorul (1444-1481), turcii s-au pregătit pentru asediul Belgradului.

Iulie 1456 - în bătălia de apărare a Belgradului Iancu a obținut cea mai strălucită victorie din cariera sa militară ⇒ oprirea înaintării otomanilor spre centrul Europei pentru următorii 70 de ani.

IV. Vlad al III-lea Țepeș (Țara Românească: 1448; 1456-1462; 1476):

1460 - Țepeș a refuzat plata tributului și a încheiat o alianță cu regele Matei Corvin (1458-1490).

1461-1462 - campania la sud de Dunăre: Vlad Țepeș a devastat o întregă regiune turcă ⇒ Imperiul Otoman a pregătit o campanie de pedepsire a Țării Românești.

Mai-iunie 1462 - Mahomed al II-lea Cuceritorul, în fruntea unei armate otomane de cca. 120.000 de oameni, a trecut Dunărea și s-a îndreptat spre Târgoviște, capitala Țării Românești.

16-17 iunie 1462 - Atacul de noapte de lângă Târgoviște: cu forțe net inferioare (cca. 30.000 de soldați), Vlad Țepeș a încercat să îl asasineze pe sultanul Mahomed al II-lea Cuceritorul ⇒ retragerea trupelor otomane din Țara Românească și îndepărtarea de pe tron a lui Vlad Țepeș.

1462-1476 - Vlad Țepeș a fost arestat și întemnițat la Budapesta, ca urmare a trădării boierilor munteni și a intrigilor negustorilor transilvăneni.

1476 - Vlad Țepeș a recâștigat tronul Țării Românești, dar a fost asasinat de boierii munteni.

V. Ștefan al III-lea cel Mare (Moldova: 1457-1504):

Aprilie 1459 - la Overchelăuți, Ștefan a semnat tratatul de vasalitate cu regele Cazimir al IV-lea (1440-1492), prin care monarhul polonez l-a recunoscut unic suveran al Moldovei.

1465 - în urma unui atac prin surprindere, domnul Moldovei a reușit să aducă sub stăpânire Chilia, subminând grav interesele comerciale ale Ungariei și Țării Românești.

14-15 decembrie 1467 - la Baia, a avut loc bătălia dintre forțele maghiare conduse de regele Matei Corvin și cele conduse de domnul moldovean, încheiată cu victoria lui Ștefan cel Mare.

1469/20 august 1470 - la Lipnic, a fost eliminat pericolul tătarilor din Hoarda de Aur.

10 ianuarie 1475 - la Vaslui (Podul Înalt), a avut loc bătălia dintre armatele aflate sub comanda lui Ștefan cel Mare și oastea otomană, încheiată cu victoria forțelor antiotomane.

25 ianuarie 1475 - Ștefan a trimis o scrisoare monarhilor europeni pentru a cere sprijin antiotoman.

Iulie 1475 - la Iași, s-a semnat tratatul dintre Ștefan cel Mare și Matei Corvin, prin care s-a prevăzut sprijin militar reciproc antiotoman și s-a pus capăt stării de conflict dintre Moldova și Ungaria.

25-26 iulie 1476 - la Războieni (Valea Albă), a avut loc bătălia dintre forțele otomane conduse de Mahomed al II-lea Cuceritorul și armata lui Ștefan cel Mare, încheiată cu victoria turcilor, sultanul nereușind însă să obțină beneficii politice de pe urma victoriei.

1484 - Baiazid al II-lea (1481-1512) a cucerit cetățile moldovene Chilia și Cetatea Albă.

1485 - la Colomeea, s-a semnat tratatul de vasalitate dintre regele polonez Cazimir al IV-lea și Ștefan cel Mare, prin care domnul moldovean a încercat să își recupereze cetățile pierdute.

16 noiembrie 1485 - la Cătlăbuga, Ștefan i-a înfrânt pe otomani.

6 martie 1486 - la Șcheia, forțele domnului moldovean au ieșit victorioase împotriva otomanilor.

1489 - Ștefan a restabilit pacea cu otomanii și a reluat plata tributului.

26 octombrie 1497 - la Codrii Cosminului, a avut loc bătălia dintre polonezii conduși de regele Ioan Albert (1492-1501) și armata condusă de Ștefan cel Mare, încheiată cu victoria domnului moldovean.

1499 - la Hârlău, s-a semnat tratatul prin care s-au normalizat relațiile moldo-polone și cele două state și-au făgăduit ajutor reciproc în caz de război.

4. Urmări

Secolul al XV-lea - Țara Românească și Moldova au fost silite să accepte plata tributului și pierderea cetăților dunărene (Turnu și Giurgiu) și a celor pontice (Chilia și Cetatea Albă) ⇒ Imperiul Otoman a recunoscut autonomia celor două state românești, statut înscris în convenții numite capitulații.

Fișă de lucru: Spațiul românesc și politica de cruciadă târzie

Citiți cu atenție textele de la mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

A. *„Eu, întru Hristos Dumnezeu binecredincios și binecinstitor și de Hristos iubitor și autocrat, Io Mircea mare voievod și domn din mila lui Dumnezeu și cu darul lui Dumnezeu, stăpânind și domnind peste toată Țara Ungrovlahiei și a părților de peste munți, încă și către părțile tătărești și Amlașului și Făgărașului herțeg și domnitor al Banatului Severinului și pe amândouă părțile pe toată Podunavia, încă până la Marea cea Mare și singur stăpânitor al cetății Dârstorului”.*

(Titulatura domnească a lui Mircea cel Bătrân)

B. *„O, bărbat demn de admirat, întru nimic inferior comandanților eroi, pe care îi admirăm atât de mult; acesta (Ștefan cel Mare) în vremea noastră este cel dintâi dintre principii lumii, care a repurtat asupra turcilor o biruință atât de măreață. După judecata mea, el este cel mai vrednic ca să i se încredințeze șefia și conducerea întregii lumi și mai ales funcția de șef suprem și comandant împotriva turcilor, fiindcă alți regi și principii catolici sunt apăsați spre trândăvie, plăceri lumești sau războaie civile.”*

(Jan Dlugosz, *Istoria poloneză*)

1. Precizați, pe baza sursei A, care este sursa puterii domnești.
2. Rezumați într-o singură frază textul sursei B.
3. Enumerați, pe baza sursei A, teritoriile peste care a fost Mircea cel Bătrân *„mare voievod și domn”*.

Anul 1600: Mihai Viteazul

1. Mihai Viteazul și lupta antiotomană

Secolul al XVI-lea - Țările Române au fost antrenate în vârtejul confruntărilor dintre puterile competitive (Austria, Imperiul Otoman și Polonia), iar dominația otomană s-a intensificat, prin creșterea tributului, intervenția sultanului în alegerea domnilor și monopolul comercial turcesc.

1593 - pe tronul Țării Românești a urcat Mihai Viteazul (1593-1601).

13 noiembrie 1594 - la București, Mihai a declanșat răscoala antiotomană, prin suprimarea garnizoanei turcești și atacarea cetăților dunărene ⇒ declanșarea ostilităților cu Imperiul Otoman.

20 mai 1595 - la Alba Iulia, Mihai Viteazul a încheiat un tratat cu Sigismund Bathory, prin care domnul muntean a acceptat suzeranitatea principelui transilvănean în schimbul sprijinului antiotoman.

13 august 1595 - la Călugăreni, a avut loc confruntarea cu forțele otomane conduse de Sinan Pașa, încheiată cu o victorie românească de prestigiu.

Octombrie 1595 - la Giurgiu, a fost desăvârșită înfrângerea forțelor otomane din Țara Românească.

1597 - în contextul învingerii habsburgilor de către otomani, Mihai a încheiat pacea cu turcii.

1598 - la Târgoviște, pentru consolidarea poziției Țării Românești, Mihai a încheiat tratatul de vasalitate cu împăratul Rudolf al II-lea (1576-1612), prin care a fost recunoscută domnia ereditară a lui Mihai, în schimb acesta a recunoscut suzeranitatea habsburgică.

2. Unirea de la 1600

Transformările politice din zona Țărilor Române au pus în pericol coaliția antiotomană.

Mihai a înțeles că fără o acțiune energetică, menită să își surprindă adversarii, cauza antiotomană ar fi suferit o grea înfrângere, de aceea a hotărât organizarea unei campanii militare în Transilvania.

18 octombrie 1599 - la Șelimbăr, armata lui Mihai a învins forțele conduse de Andrei Bathory ⇒ Mihai Viteazul a devenit conducătorul Transilvaniei.

Mai 1600 - Mihai a cucerit Moldova, invocând alianța lui Ieremia Movilă (1595-1600; 1600-1606) cu otomanii și tătarii ⇒ s-a putut intitula astfel „domn al Țării Românești, Ardealului și Moldovei”.

Puterile vecine au văzut în noul stat român o contradicție cu propriile interese:

- Austria și-a văzut amenințate planurile de menținere a Transilvaniei în sfera sa de influență;
- Polonia nu a dorit pierderea controlului asupra Moldovei;
- Imperiul Otoman nu a acceptat ideea renunțării la Țara Românească;

d. Insubordonarea nobililor maghiari din Transilvania, care nu au acceptat măsurile luate de Mihai.

18 septembrie 1600 - la Mirăslău, nobilimea maghiară din Transilvania, ostilă unei supremații românești, s-a alăturat generalului imperial Gheorghe Basta și l-a învins pe Mihai Viteazul.

În paralel, polonezii au pătruns în Moldova și au restaurat dinastia Movileștilor, cu intenția de a numi în Țara Românească domn pe Simion Movilă (1600-1601; 1601-1602; 1606-1607).

3 august 1601 - la Guruslău, cu sprijinul oferit de aliatul său, împăratul Rudolf al II-lea, Mihai a revenit în Transilvania, unde a obținut victoria.

9 august 1601 - în tabăra de la Câmpia Turzii, Mihai Viteazul a fost ucis de mercenari valoni plățiți de generalul imperial Gheorghe Basta.

3. Importanța actului unirii

Unirea Țării Românești cu Transilvania și Moldova a însemnat punctul culminant al rezistenței în lupta pentru independență și un imbold pentru posteritate ⇒ afirmarea conștiinței etnice românești.

Fișă de lucru: Anul 1600: Mihai Viteazul

Citiți textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„Deschid sfânta carte unde se află înscrisă gloria României, ca să pun înaintea ochilor fiilor ei câteva pagini din viața eroică a părinților lor. Voi arăta acele lupte uriașe pentru libertatea și unitatea națională, cu care românii, supt povața celui mai vestit și mai mare dintre voievozii lor, încheiară veacul al XVI-lea... Moștenitori ai drepturilor pentru păstrarea cărora părinții noștri au luptat atâta în veacurile trecute, fie ca aducerea aminte a acelor timpuri eroice să deștepte în noi sentimentul datorinței ce avem d-a păstra și d-a mări pentru viitorime această prețioasă moștenire.”

(Nicolae Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*)

Pornind de la sursa de mai sus, redactați un eseu despre Mihai Viteazul (maxim o pagină A4), în care să descrieți rolul acestuia în istoria românilor.

2. Întemeietorul Țării Românești a fost: 4 puncte
 a. Basarab I   b. Bogdan I   c. Iancu de Hunedoara
3. Mircea cel Bătrân a domnit în statul medieval: 4 puncte
 a. Transilvania   b. Moldova   c. Țara Românească
4. Mihai Viteazul, în 1595, a învins forțele otomane la: 4 puncte
 a. Rovine   b. Călugăreni   c. Vaslui

II. 2. Stabiliți corespondența între cele două coloane cu ajutorul săgeților: **10 puncte**

1. Țara Cavarnei	a. Formațiune prestatală de la est de Carpați	2.5 puncte
2. Câmpul lui Dragoș	b. Formațiune prestatală din spațiul intracarpatic	2.5 puncte
3. Voievodatul lui Gelu	c. Formațiune prestatală de la sud de Carpați	2.5 puncte
4. Cnezatul lui Ioan	d. Formațiune prestatală din Dobrogea	2.5 puncte

Partea a II-a (40 puncte)

II.1. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **10 puncte**

- a. Descălecatul este un proces istoric întâlnit în spațiul intracarpatic..... 2.5 puncte
- b. În urma atacului de noapte Vlad al III-lea Țepeș l-a omorât pe Mahomed al II-lea..... 2.5 puncte
- c. În bătălia de apărare a Belgradului Iancu de Hunedoara l-a învins pe Mahomed al II-lea .....2.5 puncte
- d. În perioada domniei lui Mihai Viteazul s-a realizat prima unire a Țărilor Române..... 2.5 puncte

II. 2. Alcătuiți un text de minim 100 cuvinte cu titlul „*Politica de cruciadă a voievozilor români*”

Compunerea va include următorii termeni: **independență, Mircea cel Bătrân, Vlad al III-lea Țepeș, Mihai Viteazul, Ștefan al III-lea cel Mare, Rovine, Vaslui, Imperiul Otoman, atacul de noapte și Călugăreni.**
30 puncte

ATENȚIE!!! Se va respecta structura compoziției (introducere-cuprins-încheiere) și se vor utiliza în mod obligatoriu termenii ceruți.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul VI: MODERNITATEA TIMPURIE

Competențe generale:

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor de timp și spațiu.
2. Utilizarea critică și reflexivă a limbajului de specialitate și a surselor istorice.
3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienței istorice și a diversității socio-culturale.
4. Folosirea autonomă și responsabilă a instrumentelor necesare educației permanente.

Competențe specifice:

- 1.1. Utilizarea coordonatelor de timp și spațiu în rezolvarea unor situații-problemă.
- 2.2. Argumentarea unei opinii referitoare la un fapt istoric prin utilizarea informațiilor provenite din diferite surse.
- 3.1. Valorificarea experiențelor istorice oferite de acțiunea personalităților/grupurilor în contexte istorice variate.
- 4.1. Realizarea unor investigații istorice prin utilizarea resurselor multimedia.

Capitolul VI: MODERNITATEA TIMPURIE

1. Politică și diplomație în secolele XVII-XVIII.

Studii de caz:

- a. Cronicari, cărturari și cartea în spațiul românesc;**
- b. Arta ecleziastică și laică.**

2. Iluminism și reformism: Transilvania sub Habsburgi.

3. Secolul fanariot.

Studiu de caz:

Chestiunea Orientală și Principatele Române.

Test evaluare.

Politică și diplomație în secolele XVII-XVIII

1. Țările Române în secolul al XVII-lea

Secolul al XVII-lea - a fost caracterizat printr-o mai mare stabilitate politică, domnitorii români au renunțat la conflictul deschis cu Imperiul Otoman, înlocuindu-l cu acțiuni diplomatice menite să strângă legăturile dintre cele trei Țări Române și să le apropie pe acestea de puterile europene ostile otomanilor: Austria, Polonia și Imperiul Rus.

A doua jumătate a secolului al XVII-lea - regimul dominației otomane asupra Țărilor Române (înstituit încă din anul 1538) a devenit tot mai apăsător: grecii au fost folosiți de către Poartă pentru a controla Țările Române (aceștia au primit titluri nobiliare, funcții și pământuri).

Regimul dominației otomane asupra Țărilor Române s-a manifestat sub două forme: economică (tribut, obligații în natură și monopol comercial) și politică (amestecul sultanilor în numirea domnitorilor și controlul asupra politicii duse de domnitor).

Secolul al XVII-lea - în ciuda crizei de autoritate cu care s-a confruntat domnia în Țările Române în această perioadă, au existat domnitori care s-au distins prin politica abilă dusă cu scopul ieșirii din sfera de influență otomană: Matei Basarab, Vasile Lupu, Șerban Cantacuzino, Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir.

2. Diplomația domnitorilor români

I. Matei Basarab (domn al Țării Românești: 1632-1654):

A inițiat legături cu austriei și cu regele Poloniei, în scopul realizării unei alianțe antiotomane.

1633-1651 - a întreținut relații cu principii Transilvaniei, Gheorghe Rackoczi I (1630-1648) și Gheorghe Rackoczi al II-lea (1648-1660), cu care a încheiat un tratat de alianță prin care și-au promis sprijin reciproc.

1650 - a încheiat o înțelegere de ajutor reciproc cu hatmanul cazacilor, Bogdan Zinovi Mihailovici Hmelnițki.

Pe tot parcursul domniei sale s-a aflat în conflict cu domnul Moldovei, Vasile Lupu, care a urmărit să îi ocupe tronul.

A sprijinit construirea de lăcașuri de cult (cea mai cunoscută ctitorie a fost Mănăstirea Arnota).

II. Vasile Lupu (domn al Moldovei: 1634-1653):

1638 - a încheiat un tratat de alianță cu principele Transilvaniei, Gheorghe Rackoczi I.

1639 - la Ojogeni (3 decembrie) și la Nenișori (pe râul Ialomița), a încercat să îl îndepărteze de pe tron pe domnul Țării Românești, Matei Basarab, dar a fost înfrânt.

1644-1648 - perioada de îmbunătățire a relațiilor domnului moldovean cu Matei Basarab.

1646 - Vasile Lupu a încheiat cu Transilvania o convenție de bună vecinătate și de extrădare.

27 mai 1653 - la Finta, a avut loc ultima încercare a lui Vasile Lupu de a ocupa tronul Țării Românești ⇒ îndepărtarea sa de pe tronul Moldovei.

Om de cultură, a ridicat numeroase biserici și mănăstiri (Mănăstirea „Sfinții Trei Ierarhi”) și a publicat culegerea de legi *Carte românească de învățătură* sau *Pravila lui Vasile Lupu* (1646).

III. Șerban Cantacuzino (Țara Românească: 1678-1688):

Domnitorul muntean a urmărit încheierea unei alianțe antiotomane cu Austria.

1683 - Șerban Cantacuzino, cu toate că a participat cu trupe alături de Imperiul Otoman la asediul Vienei, a ajutat, în secret, trupele austriece, oferindu-le acestora informații despre acțiunile trupelor inamice.

1684-1688 - după înfrângerea armatelor otomane în fața zidurilor Vienei, Șerban Cantacuzino a intrat în tratative cu austriei, în vederea încheierii unei alianțe antiotomane: habsburgii i-au promis domnului muntean domnia ereditară și titlul de baron în cadrul Austriei ⇒ tratativele nu au fost însă finalizate, ca urmare a morții domnului Țării Românești.

A sprijinit Biserica prin construirea de mănăstiri (Mănăstirea Cotroceni) și lăcașuri de cult (Biserica

„Sfântul Eftimie” - Fundenii Doamnei).

IV. Constantin Brâncoveanu (domn al Țării Românești: 1688-1714):

A urmărit permanent menținerea unor relații bune cu Imperiul Otoman, pentru a nu trezi suspiciuni cu privire la politica externă antiotomană.

1698 - Constantin Brâncoveanu a făcut propuneri Imperiului Rus în vederea declanșării unui conflict antiotoman.

A încercat încheierea unei alianțe cu Polonia îndreptate împotriva turcilor, dar a renunțat la acest proiect datorită incapacității de luptă a statului polonez.

1709 - între Țara Românească și țarul Petru I cel Mare (1682-1725) s-a încheiat o convenție secretă antiotomană.

1714 - domnul muntean a fost înlăturat de la domnie de către otomani (intrigile boierești, averea mare și alianțele antiotomane pe care Brâncoveanu a încercat să le creeze pe parcursul domniei sale i-au adus sfârșitul) și executat, împreună cu cei patru fii ai săi și ginerele Enache Văcărescu.

A sprijinit Biserica prin construirea de lăcașuri de cult (Mănăstirea Hurezi și Mănăstirea Govora) și a clădit Palatul Mogoșoaia (stilul brâncovenesc).

V. Dimitrie Cantemir (domn al Moldovei: 1693 și 1710-1711):

1710-1711 - Cantemir s-a orientat spre o alianță antiotomană cu Imperiul Rus.

13 aprilie 1711 - la Luțk, a încheiat un tratat de alianță cu Petru I cel Mare: conform tratatului, Imperiul Rus a recunoscut domnia ereditară în familia lui Cantemir, independența și integritatea Moldovei și a promis sprijin militar împotriva Imperiului Otoman.

Iulie 1711 - la Stănilești pe Prut, armatele ruso-moldovene au fost înfrânte de forțele otomane, iar Dimitrie Cantemir s-a refugiat la curtea împăratului Rusiei.

Domnitorul Cantemir a fost un mare cărturar al umanismului românesc (enciclopedist, etnograf, geograf, filozof, istoric, lingvist, muzicolog și compozitor), principalele sale opere fiind *Istoria Creșterii și Descreșterii Imperiului Otoman* (1714-1716) și *Descrierea Moldovei* (1714-1716).

3. Urmări

1711/1716 - în Moldova, în contextul încheierii domniei lui Dimitrie Cantemir, și în Țara Românească, după finalizarea domniei lui Ștefan Cantacuzino (1714-1716), Imperiul Otoman a înlocuit domniile pământene cu cele fanariote.

Fișă de lucru: Politică și diplomație în secolele XVII-XVIII

Citiți textele de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

A. „(...) Constantin Brâncoveanu (...) a fost un domn înțelept, șiret totodată, ascunzându-și acțiunile față de turci, austrieci și ruși; a căutat, de asemenea, să-și impună candidații la scaunul Moldovei, a fost deci un om ambițios și iscusit, și a domnit douăzeci și cinci de ani - e ultimul domn din țările noastre care a reușit să rămână în scaun atâta timp. După el, va veni lungul șir de domni fanarioți, care, în general, nu vor fi lăsați în scaun de turci decât vreo doi-trei ani la rând.“

(Neagu Djuvara, *O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri*)

B. „Prin emisari de-ai lui, aleși din mica boierime care i-a fost mai credincioasă, a încheiat, în primăvara lui 1711, un tratat cu Petru I cel Mare, prin care a pus Moldova sub protecția țarului, într-un cuvânt a făcut din Moldova o țară vasală Imperiului Rus.“

(Neagu Djuvara, *O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri*)

1. Menționați, pe baza surselor, spațiile istorice.
2. Numiți, pe baza surselor, conducătorii.
3. Precizați, pe baza sursei A, o caracteristică a politicii externe promovată de Constantin Brâncoveanu.

Studiu de caz: Cronicari, cărturari și cartea în spațiul românesc

1. Definiție

Umanism = mișcare socială și culturală apărută ca expresie a luptei împotriva feudalismului, care a promovat ideea încrederii în valoarea omului și a perfecționării sale.

2. Cronicari și cărturari **umaniști** români

În Evul Mediu românesc, limbile de cult religios și de cultură nu au coincis cu limba populară. În Transilvania, a fost utilizată în special limba latină, în vreme ce în Țara Românească și Moldova, au fost folosite limba slavonă și limba română scrisă cu caractere chirilice.

29-30 iunie 1521 - *Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung către judele Brașovului Hanăș Begner*: redactarea celui mai vechi document scris în limba română (păstrat până în prezent).

Printre cei mai însemnați reprezentanți ai Umanismului s-au numărat următorii:

I. În Transilvania: Nicolaus Olahus (*Hungaria; Attila*), Johannes Honterus (*Cărticica de reformă pentru Brașov și Țara Bârsei; Regulamentul bisericesc al tuturor germanilor din Transilvania*) și Gaspar Heltai (*Cronica faptelor trecute ale Ungariei*).

II. În Moldova: Grigore Ureche (*Letopisețul Țării Moldovei*), Miron Costin (*Letopisețul Țării Moldovei; De neamul moldovenilor*), Ion Neculce (*Letopisețul Țării Moldovei*) și Dimitrie Cantemir (*Descrierea Moldovei; Hronicul vechimei romano-moldo-vlahilor*).

III. În Țara Românească: Neagoe Basarab (*Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*), Radu Popescu (*Istoriile domnilor Țării Românești: 1290-1728*) și stolnicul Constantin Cantacuzino (*Istoria Țării Rumânești dintru început*).

3. Cartea în spațiul românesc

1508 - la Mănăstirea Dealu, domnul muntean Radu cel Mare (1495-1508) a adus prima tiparniță din Țările Române, călugărul Macarie fiind cel care a tipărit prima carte, *Liturghierul* (în limba slavonă).

1544 - la Sibiu, a fost tipărită prima carte în limba română, *Catehismul românesc*.

1551-1553 - la Sibiu, Filip Moldoveanu a tipărit *Tetraevangheliarul slavo-român*, prima carte bilingvă tipărită și în română, totodată cea mai veche tipăritură în limba autohtonă.

1557-1582 - la Brașov, diaconul Coresi a tipărit circa 40 de lucrări religioase, în limbile slavonă și română (*Apostol; Octoih; Psaltirea slavo-română; Evanghelia cu învățătură sau Cazania*).

1562 - la Cotnari, domnul Ioan Iacob Heraclid (Despot-Vodă: 1561-1563) a înființat Colegiul Latin.

1582 - Șerban, fiul diaconului Coresi, a tipărit *Palia de la Orăștie*, prima traducere în limba română a unei părți din *Vechiul Testament*.

A doua jumătate a secolului al XVI-lea - în Transilvania, s-au remarcat școlile orășenești de la Brașov, Cluj-Napoca (1581: Universitatea) și Alba Iulia (1622: Colegiul Academic; 1662: s-a mutat la Aiud).

1643 - la Mănăstirea „*Trei Ierarhi*” din Iași, s-a înființat prima tipografie din Moldova, prima carte tipărită fiind *Cartea Românească de învățătură* sau *Cazania lui Varlaam*.

1648 - la Alba Iulia, s-a publicat *Noul Testament*, prima traducere integrală în limba română.

1651-1683 - Dosoftei Barilă, mitropolitul Moldovei, a tipărit *Psaltirea în versuri, Psaltirea slavo-română și Viața și petrecerea sfinților*.

1688 - sub patronajul domnului muntean Șerban Cantacuzino, *Biblia* a fost tradusă pentru prima dată în limba română (*Biblia de la București*).

1694 - la București, domnul Constantin Brâncoveanu, a fondat Academia domnească.

1707 - la Iași, la inițiativa domnului Antioh Cantemir (1696-1700; 1705-1707), a fost creată Academia domnească.

Fișă de lucru: Studiu de caz: Cronicari, cărturari și cartea în spațiul românesc

Citiți cu atenție textele de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

A. „Cu mila lui Dumnezeu eu diacon Coresi, dacă am văzut că mai toate limbile cu cuvântul lui Dumnezeu în limba lor, numai noi rumânii n-avem; că întru biserică mai vârtos cinci cuvinte cu înțelesul meu să grăiesc și să învăț decât întunec de cuvinte neînțelese într-alte limbi. Drept aceea, frații mei, preoților, scrisu-v-am aceste psaltiri din psaltirea sârbească pre limba rumânească să vă fie de învățătură.”

(Diaconul Coresi, *Psaltirea slavo-română*)

B. „Numele cel mai adevărat, autentic, de la primul descălecat prin Traian este rumân sau rumanus, care nume acest popor l-a păstrat întotdeauna pentru sine și îndată după descălecat și după pustiire, cum s-a spus, și după al doilea descălecat, până astăzi, același nume este dat îndeobște și muntenilor, și moldovenilor, și celor ce locuiesc în țara Transilvaniei. Rumân este un nume schimbat în curgerea anilor din roman; și astăzi când întreb pe cineva dacă știe moldovenește, spun: știi rumânește, aproape ca: scis romanice. Un alt nume ei înșiși nu au primit între dânșii niciodată.”

(Miron Costin, *Cronica țărilor Moldovei și Munteniei*)

1. Numiți poporul la care se referă ambele surse.
2. Indicați orașul în care și-a desfășurat activitatea de tipograf diaconul Coresi.
3. Transcrieți din sursa B termenul utilizat de cronicar pentru a desemna procesul întemeierii statale.

Studiu de caz: Arta ecleziastică și laică

1. Creația artistică românească

Expresie a sintezei originale între elementele autohtone și influențele externe, creația românească a fost una originală ce a îmbogățit tezaurul universal prin valoarea sa.

Arta românească a manifestat deschidere către cea europeană, moștenirii artistice bizantine i s-au adăugat, din secolul al XIII-lea, influențe gotice, ulterior, influențe renascentiste.

2. Arhitectura

I. Arhitectura ecleziastică:

Secolele XIV-XV - arhitectura ecleziastică (bisericească) a cunoscut o amplă dezvoltare în întreg spațiul românesc: în Țara Românească au fost construite Mănăstirile Vodița și Cozia, iar în Moldova ctitoriile din vremea lui Ștefan al III-lea cel Mare.

1457-1504 - domnia lui Ștefan al III-lea cel Mare a reprezentat o adevărată culme a creației arhitecturale ecleziastice moldovenești, fiind înălțate un număr impresionant de biserici, 47 potrivit tradiției, realizate, de regulă, în plan dreptunghiular, cu bolți ingenios construite și cu acoperișuri care le-a accentuat înălțimea: Mănăstirile Putna și Voroneț, Bisericile „Sfântul Gheorghe” din Hârlău, „Sfântul Nicolae Domnesc”, Neamț și Arbore.

Secolul XVI-lea - s-a dezvoltat arhitectura de factură bizantină, în Țara Românească la Mănăstirile de la Dealu și Curtea de Argeș, iar în Moldova la Mănăstirile Humor, Moldovița și Sucevița.

Secolul al XVII-lea - s-au impus elemente renascentiste și orientale în Țara Românească (Mănăstirile din Arnota, Căldărușani și Strehaia) și Moldova (Mănăstirea „Sfinții Trei Ierarhi”).

În Transilvania, populațiile maghiare, sașe și secuiești au realizat în stil romanic (Catedrala Romano-Catolică „Sfântul Mihail” din Alba Iulia) și gotic (Catedrala Romano-Catolică „Sfântul Mihail” din Cluj-Napoca și Biserica Neagră din Brașov) opere de o mare valoare artistică.

II. Arhitectura laică:

Secolele IX-XII - în spațiul românesc au fost construite primele fortificații medievale cu valuri de pământ, cu rol de apărare.

Secolele XIII-XV - s-au ridicat cetăți cu ziduri de piatră, cu rol defensiv în Țara Românească (cetățile Giurgiu, Turnu și Severin), Moldova (cetățile Suceava, Neamț, Cetatea Albă, Chilia, Hotin și Tighina) și Transilvania (cetățile Deva și Făgăraș și castele Bran și cel al Corvinilor sau Hunedoarei). Orașele transilvănene Brașov, Sibiu, Cluj-Napoca, Bistrița și Sighișoara s-au împrejmuit cu ziduri, transformându-se în adevărate burguri, iar sașii și-au fortificat bisericile.

3. Sculptura și pictura

Strâns legată de arhitectură, sculptura a fost destul de săracă, de regulă fiind realizată în lemn și piatră (a fost prezentă în ornamentarea ferestrelor, ușilor și coloanelor) și a fost reprezentată de pietre de mormânt și steme sculptate.

Pictura, de tradiție bizantină, a impresionat atât prin tehnica folosirii culorilor, cât și prin subiectele cu mesaj polivalent (religios și politic).

Element de noutate în arta medievală, pictura exterioară moldovenească a impresionat prin puterea de a înfrunta peste secole vicisitudinile climatului (coloritul inițial s-a menținut aproape neschimbat), prin mesajul și valorile spirituale pe care le-a exprimat.

Exemple de teme abordate în pictura medievală românească: „Judecata de Apoi” (Mănăstirea Voroneț) și „Asediul Constantinopolului” (Mănăstirea Moldovița).

Fișă de lucru: *Studiu de caz: Arta ecleziastică și laică*

Citiți cu atenție textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„Și așa vom putea spune cu adevărat că nu este așa mare mare și sobornică ca Sionul, carele îl făcu Solomon, nice ca Sfânta Sofia carele o (au) făcut marele împărat Justinian; iară cu frumusețea este mai pre deasupra acelora.”

(Gavril Protul, *Despre Biserica Episcopală de la Curtea de Argeș*)

1. Relatați, pe scurt, legenda Meșterului Manole, presupusul constructor al Mănăstirii Argeșului.
2. De ce credeți că Biserica Episcopală de la Curtea de Argeș a fost comparată de autor cu Sionul din Ierusalim și cu Sfânta Sofia din Istanbul?

Iluminism și reformism: Transilvania sub Habsburgi

1. Definiție

Școala Ardeleană = curent cultural și ideologic bazat pe Iluminism, care a susținut latinitatea, vechimea și emanciparea națională, contribuind la formarea conștiinței naționale românești.

2. Instaurarea puterii austriece în Transilvania

1683 - în contextul respingerii asediului otoman asupra Vienei, Austria a trecut la o politică de expansiune spre sud-estul Europei ⇒ 1687-1688 - în Transilvania, s-a instaurat regimul habsburgic. 1691 - prin *Diploma Leopoldină* a fost precizat noul statut politic al Transilvaniei: stăpânirea otomană a fost înlocuită de suzeranitatea austriacă; s-a menținut autonomia Dietei (instituția reprezentativă provincială) și vechile legi; s-au păstrat privilegiile maghiarilor, sașilor și secuilor. 1692-1698 - cu scopul consolidării stăpânirii habsburgice în Transilvania, s-a trecut la organizarea Bisericii Greco-Catolice (Unite cu Roma), prin atragerea unei părți a românilor ortodocși la catolicism (s-a promis clerului ortodox scutiri și privilegii).

Concesiile făcute de autoritățile habsburgice clerului ortodox: acceptarea supremației Papei de la Roma, trei modificări dogmatice, iar ritualul și calendarul au rămas cele ale Bisericii Ortodoxe.

Consecințele apariției confesiunii Unite cu Roma: ruptură religioasă între românii ortodocși și cei greco-catolici, aceștia din urmă au devenit exponenții mișcării de emancipare națională a românilor transilvăneni, conduși de episcopul Ioan Inochentie Micu-Klein (1692-1768).

1744 - Ioan Inochentie Micu-Klein a redactat memoriul *Supplex Libellus* (din limba latină: „*Petiția*”), un document ce a cuprins argumente de ordin natural și istoric, baza cererii de acordare a drepturilor românilor din Transilvania ⇒ exilul episcopului greco-catolic la Roma.

3. Reformele austriece și răscoala din 1784-1785

1740-1790 - domniile liderilor austriece Maria Tereza (1740-1780) și Iosif al II-lea (1780-1790) au fost marcate de reforme ce au vizat sistemul social, cultural, administrativ și religios: a fost înființată Mitropolia Ortodoxă Română (1759); a fost emis actul *Ratio Educationis* prin care a fost reorganizat învățământul și lărgit accesul românilor la educație (1777).

1784-1785 - agravarea obligațiilor țărănimii aservite față de nobili și nemulțumirea stârnită de neaplicarea reformelor imperiale în Transilvania, au dus la izbucnirea unei mari răscoale țărănești.

1784 - în Munții Apuseni, a izbucnit o răscoală condusă de Horea (Vasile Ursu Nicola), Cloșca (Ion Oargă) și Crișan (Marcu Giurgiu).

28 octombrie 1784 - la Deva, Horea a declanșat răscoala, prin atacul cetății omonime.

7 decembrie 1784 - la Mihăileni, răsculații au fost înfrânți în mod decisiv.

28 februarie 1785 - la Alba Iulia, Horea și Cloșca au fost executați, iar Crișan s-a sinucis.

4. Școala Ardeleană

Secolul al XVIII-lea - mișcarea românească transilvăneană a fost reprezentată de Școala Ardeleană și membri acesteia: Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior și Ioan Budai-Deleanu.

1791-1792 - a fost redactat cel mai important program politic al românilor transilvăneni, *Supplex Libellus Valachorum Transsilvaniae* (din limba latină: „*Petiția poporului român din Transilvania*”), ce a revendicat respectarea drepturilor naționale, înlăturarea denumirii de „*națiune tolerată*” pentru români și egalitatea în drepturi cu celelalte populații ale provinciei.

Fișă de lucru: Iluminism și reformism: Transilvania sub Habsburgi

Citiți cu atenție textele de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

A. „Întărim credincioaselor Stări ale Ungariei, precum și tuturor Stărilor Transilvaniei, toate daniile, privilegiile, diplomele, titlurile, slujbele, demnitățile, dijmele și, în sfârșit, orice binefaceri și daruri, fie persoanelor, fie cetățitorilor, obștilor și grupurilor, fie unei biserici închinată oricăreia dintre religiile libere, unei parohii sau școli, atât în Transilvania, cât și în părțile Ungariei, în secuime și la Debrețin. În toate cele trebuincioase, fie într-ale politicii, fie ale justiției, fie într-ale economiei, ne vom folosi de localnici transilvăneni, adică unguri, secui sau sași fără nicio legătură cu religia lor.”

(Diploma Leopoldină)

B. „Comitatele, scaunele, districtele și comunitățile orășenești, în care valachii întrec în număr celelalte națiuni să-și aibă numirea și de la valachi; acele însă în care celelalte națiuni covârșesc cu numărul să și-o aibă de la acestea sau să poarte nume mixt, unguresc-valachic, săsesc-valachic și să se declare că toți locuitorii Principatului, fără vreo deosebire de națiune sau religie, trebuie să se folosească și să se bucure, după starea și condiția fiecăruia, de aceleași libertăți și beneficii și să se poarte aceleași sarcini pe măsura puterii lor.”

(Supplex Libellus Valachorum Transsilvaniae)

1. Menționați, pe baza sursei A, fragmentul care se referă la stările privilegiate ale Transilvaniei, recunoscute prin *Diploma Leopoldină*.
2. Enumerați, pe baza sursei B, unitățile administrative ale Transilvaniei și menționați cel puțin o caracteristică a fiecăreia dintre acestea.
3. Precizați trei revendicări enunțate în sursa B.

Secolul fanariot

1. Definiții

Fanariot = dregător cu funcție de răspundere și cu influență în Imperiul Otoman din secolele XVIII-XIX, provenit din populația greacă care a locuit în cartierul Fanar din Constantinopol; nume dat domnitorilor din Țările Române recrutați dintre acești dregători în perioada 1711/1716-1821.

Dragoman = talmaci, interpret oficial al Porții Otomane în secolele XVII-XIX, recrutați din rândul familiilor grecești importante din cartierul Fanar (al Patriarhiei) din Constantinopol.

Arnăuți = corp de oaste recrutat dintre bulgari, albanezi, greci și sârbi, însărcinat cu menținerea ordinii publice și paza domnitorului în perioada fanariotă în Țara Românească și Moldova.

2. Contextul internațional

Secolul al XVIII-lea - a fost dominat de apariția „*problemei orientale*” (sau „*criza orientală*”), determinată de tendința Austriei și Imperiului Rus de a anexa teritorii ale Imperiului Otoman aflat în proces de decădere (1683: proces accentuat după al doilea asediu otoman eșuat al Vienei), la care s-a adăugat lupta pentru eliberare de sub dominația turcă dusă de popoarele balcanice.

1710-1812 - rivalitatea dintre Marile Puteri a determinat izbucnirea a șase războaie ruso-austro-turce, care s-au desfășurat pe teritoriul Țărilor Române, cu mari pierderi umane, materiale și teritoriale pentru populația autohtonă.

Tendința domnilor români de a se alia cu puterile vecine pentru a ieși de sub suzeranitate turcă a determinat Imperiul Otoman să restrângă autonomia Țărilor Române și să înlocuiască domniile pământene cu cele **fanariote**.

3. Regimul fanariot

1711/1716 - regimul fanariot a fost instaurat în Moldova, după fuga lui Dimitrie Cantemir în Imperiul Rus (ca urmare a înfrângerii armatelor rusești de către cele otomane în bătălia de la Stănilești pe Prut), și în Țara Românească, după execuțiile domnilor Constantin Brâncoveanu și Ștefan Cantacuzino, începând cu același domn, Nicolae Mavrocordat (Moldova: 1709-1710 și 1711-1716; Țara Românească: 1716 și 1719-1730).

Reprezentantul pe scaunul domnesc al sultanului a fost un grec din Fanar, cartier al Istanbulului, care a obținut conducerea în urma plății unei mari sume de bani către Poartă, care a ajuns cu timpul să ocupe și funcția de **dragoman**, și să cunoască foarte bine politica imperială.

Noul regim a durat în Țările Române până în anul 1821 (31 de domnii) și în evoluția lui s-au conturat două etape:

I. 1711/1716-1770: etapa de consolidare, tronul fiind ocupat de familii de origine română (Racoviță, Ghica și Callimachi).

II. 1770-1821: etapa de înăsprire, tronul fiind ocupat de familii grecești (Caragea, Mavrogheni, Șuțu și Ipsilanti).

Domniile fanariote au avut multiple caracteristici, negative și pozitive:

I. Caracteristicile negative au fost numeroase și au dus la agravarea continuă a sarcinilor față de Poartă și, implicit, la știrbirea autonomiei interne:

- Domnul a fost numit direct de către sultan dintre grecii din cartierul Fanar, fără acordul boierilor pământeni (1735: ultima alegere a unui domn de către Adunarea Țării);
- În Divan au pătruns mulți boieri greci, care au șubrezeit poziția boierimii pământene;
- Sumele pentru cumpărarea domniei au fost fabuloase;
- A crescut tributul, mucarorul, peșcheșurile și geigeaua;
- S-au înmulțit obligațiile în muncă, vite și cereale;
- Armata a fost desființată (s-a menținut doar o gardă domnească, formată din **arnăuți**);

ISTORIE: Manual pentru clasa a VIII-a

- g. Lipsa dreptului la politică externă;
- h. Pierderi teritoriale (Austria: Oltenia - 1718-1739 și Bucovina - 1775; Imperiul Rus: Basarabia - 1812).

II. Caracteristicile pozitive au fost următoarele:

- a. Schimbările de domni (aceiași) dintr-o țară în alta au contribuit la unire;
- b. S-au întreprins reforme pentru modernizarea celor două țări;
- c. S-a încurajat cultura: s-au construit școli și lăcașe de cult (Mănăstirea Văcărești, opera lui Nicolae și Constantin Mavrocordat; Biserica Stavropoleos din București, ctitoria lui Nicolae Mavrocordat).

4. Domniile fanariote

Dintre domnii fanarioți care s-au remarcat în această perioadă și au încercat să modernizeze instituțiile celor două țări din spațiul românesc îi amintim pe următorii: Constantin Mavrocordat, Grigore al III-lea Ghica, Alexandru Ipsilanti, Scarlat Callimachi și Ioan Gheorghe Caradja:

I. Constantin Mavrocordat, domn în Țara Românească (1730; 1731-1733; 1735-1741; 1744-1748; 1756-1758 și 1761-1763) și Moldova (1733-1735; 1741-1743; 1748-1749 și 1769): a inițiat mai multe reforme prin intermediul cărora a urmărit îmbunătățirea situației țăranilor:

a. Reforma socială: 1746 și 1749 - în Țara Românească și în Moldova, a desființat șerbia și legarea de pământ a țăranilor, care s-au putut răscumpăra ⇒ transformarea țăranilor în clăcași, obligați să presteze zile de muncă pe pământul boierului: 12 zile pe an în Țara Românească și 24 de zile pe an în Moldova;

b. Reforma administrativă: a implementat salarizarea funcționarilor statului, pentru ca aceștia să nu își mai rețină singuri drepturile financiare din încasările realizate, la conducerea județelor au fost numiți ispravnici, și a împărțit boierii în două categorii: cei cu dregătorii (funcții), *veliții*, și cei fără funcții, *mazilii* sau *neamurile*.

c. Reforma fiscală: 1735 - a desființat o serie de impozite aberante, precum „*văcăritul*” sau „*pogonăritul*” și a statuat un impozit unic de 10 lei pe an, plătit în patru rate.

II. Grigore al III-lea Ghica, domn în Moldova (1764-1767 și 1774-1777) și în Țara Românească (1768-1769): pe plan intern, a întemeiat manufactura de postav de la Chiperești (Iași) și a zidit lângă Mitropolie o școală. Pe plan extern, s-a opus cedării nordului Moldovei către austrieci (Bucovina: 1775) ⇒ 1777 - înlăturarea sa de la domnie și asasinarea de către otomani.

III. Alexandru Ipsilanti, domn în Țara Românească (1774-1782 și 1796-1797) și în Moldova (1786-1788): a înfăptuit reforme în învățământ (a reformat programele de studiu de la Academia Sfântul Sava, unde, pe lângă limba latină, s-au predat cursuri în franceză și italiană), finanțe și justiție (codul de legi *Pravilniceasca Condică*: 1775).

IV. Scarlat Callimachi, domn în Moldova (1806; 1807-1810 și 1812-1819) și Țara Românească (1821): a adoptat noi legi (1816-1817: la Iași, a tipărit *Codul Calimach*, o culegere de legi inspirată din Codul austriac și Codul lui Napoleon), a luat măsuri împotriva ciumei, a sprijinit mișcarea de promovare a învățământului în limba română demarată de Gheorghe Asachi și a introdus cultura cartofilor în Moldova.

V. Ioan Gheorghe Caradja, domn în Țara Românească (1812-1818): 1818 - a emis primul cod de legi din Țara Românească, *Legiuirea Caradja*, prin care s-au stabilit noi taxe feudale pentru țărani, iar femeile au fost excluse din viața politică; 1813 - *Ciuma lui Caragea*: a combătut cu succes epidemia de ciumă bubonică; a adoptat o serie de politici fiscale excesive, cu scopul de a se îmbogăți rapid.

5. Urmări

Instabilitate politică, economică și socială ca urmare a numeroaselor schimbări de domni și incalculabile pagube materiale și umane apărute în urma conflictelor ruso-austro-turce purtate pe teritoriul Țărilor Române.

O epocă de fiscalitate apăsătoare și de aservire totală față de politica Imperiului Otoman.

Fișă de lucru: Secolul fanariot

Citiți cu atenție textele de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

A. „Sultanul, stăpânul nostru, cunoscându-ți credința și cinstea, s-a milostivit asupra ta și ți-a dat domnia Moldovei. Deci, și de acum încolo să arăți credință și să slujești cu dreptate, să dai ascultare poruncilor sale sfinte, căci toată lumea trebuie să i se supună și să-i fie plecat.”

(Numirea unui domn fanariot de către sultan)

B. „În primul articol privitor la preliminariile păcii, care s-a încheiat mai înainte, s-a prevăzut ca hotarul dintre cele două state să fie râul Prut, de la intrarea acestuia în Țara Moldovei și până la locul unde se întâlnește cu fluviul Dunărea, iar de acolo să urmeze partea stângă a fluviului Dunărea, până la Gura Chiliei și până la mare. De asemenea, Împărăția Rusiei să înapoieze și să predea Înaltei Împărății Otomane pământul Moldovei de pe partea dreaptă a râului Prut, de care s-a amintit mai înainte, precum și Țara Românească și Oltenia, așa cum se află ele în prezent cu cetățile lor, cu orașele, și cu târgurile și cu satele și cu locuitorii lor.”

(Tratatul ruso-otoman de la București)

1. Enumerați, pe baza sursei A, elementele care indică statutul domnului fanariot față de Imperiul Otoman.
2. Menționați, pe baza sursei B, numele râului care a devenit, din anul 1812, noua graniță dintre Moldova și Imperiul Rus.
3. Indicați două motive ale instaurării domniilor fanariote.

Studiu de caz: Chestiunea Orientală și Principatele Române

1. Contextul internațional

1683 - după ultima mare ofensivă otomană în Europa (asediul Vienei), respinsă de austrieci cu ajutorul polonezilor, turcii au început să dea semne de slăbiciune, Imperiul Otoman fiind considerat de rivalele sale „*omul bolnav al Europei*” (problema menținerii sau a împărțirii Imperiului Otoman a purtat numele de „*chestiunea orientală*”).

1683-1699 - războiul Ligii Sfinte împotriva Imperiului Otoman ⇒ 26 ianuarie 1699 - semnarea Tratatului de pace de la Karlowitz: otomanii au cedat Austriei cea mai mare parte a teritoriului Ungariei și Slavonia, Podolia a revenit Poloniei, și au renunțat la vasalitatea Transilvaniei, transferată habsburgilor.

În „*chestiunea orientală*” s-au implicat Franța și Marea Britanie, care au considerat că dispariția Imperiului Otoman ar fi deteriorat „*echilibrul european*”: conform acestui principiu, dacă o mare putere și-ar fi sporit forța, aceasta ar fi devenit un pericol pentru celelalte.

1710-1812 - s-au desfășurat 6 războaie ruso-austro-turce, în cea mai mare parte pe teritoriul Principatelor Române (Țara Românească și Moldova), aducând grave prejudicii economice, materiale și umane dezvoltării acestora.

2. Războaiele ruso-austro-turce

I. Războiul ruso-turc din 1710-1711: 18-22 iulie 1711 - la Stănilești pe Prut, rușii, aliați cu Dimitrie Cantemir, domnul Moldovei, au fost învinși de otomani. 22 iulie 1711 - semnarea Tratatului de pace de la Vadul Hușilor: rușii le-au cedat turcilor cetatea Azov.

II. Războiul austro-turc din 1716-1718: s-a încheiat cu victoria Austriei. 1718 - semnarea Tratatului de pace de la Passarowitz: Imperiul Otoman a cedat habsburgilor Timișoara și Oltenia.

III. Războiul ruso-austro-turc din 1736-1739: conflictul armat s-a încheiat cu ocupația rusească a Moldovei și cu înfrângerea Austriei de către otomani. 1739 - semnarea Tratatului de pace de la Belgrad: Oltenia a fost retrocedată Țării Românești, iar Banatul a rămas în posesia habsburgilor.

IV. Războiul ruso-turc din 1768-1774: pe parcursul conflictului Imperiul Rus a ocupat Principatele Române și i-a înlăturat pe domnitorii fanarioți. 21 iulie 1774 - semnarea Tratatului de pace de la Kuciuk-Kainargi: Principatele Române au fost scutite de plata tributului timp de 2 ani, Imperiul Rus a câștigat dreptul de a interveni pentru protejarea Principatelor, iar Austria, cu toate că nu a participat la război, a reușit să anexeze partea de nord a Moldovei, Bucovina (1775).

V. Războiul ruso-austro-turc din 1787-1792: conflictul a fost declanșat de încercarea de punere în practică a „*proiectului grecesc*” (refacerea Imperiului Bizantin și împărțirea posesiunilor otomane din Europa între Imperiul Rus și Austria). 24 iulie 1791 - semnarea Tratatului de pace de la Șiștov: presați de evenimentele din Franța (Revoluția Franceză), habsburgii au încheiat pacea cu Imperiul Otoman. 1792 - semnarea Tratatului de pace de la Iași: Imperiul Rus a obținut de la otomani teritoriul dintre Bug și Nistru și recunoașterea stăpânirii rusești asupra Crimeei, devenind, astfel, vecinul Principatelor Române.

VI. Războiul ruso-turc din 1806-1812: conflictul armat a fost declanșat de Imperiul Rus, sub pretextul comiterii unor abuzuri de către otomani asupra Principatelor Române. 1812 - rușii au ocupat Principatele și au dorit să le păstreze, dar campania lui Napoleon I (1804-1814; 1815) împotriva Imperiului Rus i-a obligat să renunțe la aceste planuri. 28 mai 1812 - semnarea Tratatului de pace de la București: s-a prevăzut anexarea de către Imperiul Rus a teritoriului dintre Prut și Nistru (Basarabia), Imperiul Otoman consimțind această cedare în urma mituirii delegaților turci și a trădării domnului fanariot Alexandru Moruzi (Moldova: 1792-1793, 1802-1806 și 1806-1807; Țara Românească: 1793-1796 și 1799-1801).

Fișă de lucru: Studiu de caz: Chestiunea Orientală și Principatele Române

Citiți cu atenție textul de mai jos și apoi răspundeți la următoarele cerințe:

Războaiele ruso-austro-turce

- a. 1698-1699 - război austro-otoman, s-a încheiat cu pacea de la Karlowitz - Transilvania a intrat sub stăpânire habsburgică;
- b. 1710-1711 - război ruso-turc - cetatea Hotin a trecut sub control otoman;
- c. 1716-1718 - război austro-otoman - prin pacea de la Passarowitz Banatul și Oltenia au trecut sub stăpânirea Austriei;
- d. 1735-1739 - război ruso-austro-turc - Pacea de la Belgrad - Oltenia a fost restituită Țării Românești;
- e. 1768-1774 - război ruso-otoman - Țările Române au fost scutite de tribut timp de 2 ani, fiind confirmată autonomia Principatelor, dreptul Imperiului Rus de a interveni în Principate, iar Austria a anexat Bucovina;
- f. 1787-1791 - război ruso-austro-otoman - Imperiul Rus a ajuns vecinul Moldovei prin anexarea teritoriului dintre Bug și Nistru;
- g. 1806-1812 - război ruso-otoman - Basarabia a fost cedată Imperiului Rus.

1. Enumerați pierderi teritoriale suferite de Principatele Române în perioada războaielor ruso-austro-turce.

2. Menționați, pe baza textului, teritoriile pierdute de Țările Române în fața Imperiului Rus pe parcursul războaielor ruso-turce.

3. Prezentați contextul istoric în care Moldova a fost nevoită să cedeze către forțele habsburgice Bucovina în anul 1775.

ISTORIE: Manual pentru clasa a VIII-a

Test evaluare Modernitatea timpurie

- Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I și din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.
- Din oficiu se acordă 10 puncte.
- Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.

Partea I (50 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textele de mai jos și răspundeți întrebărilor:

24 puncte

A. „Dascălii să se așeze întotdeauna în număr de șase, învățați fiind pentru fiecare fel de obiect, însă: doi pentru gramatică, unul pentru matematică sau aritmetică, geometrie și astronomie și încă unul pentru istorie; unul pentru științele naturale, unul pentru religie și unul pentru limba latină veche și italiană. Științele naturale să se învețe în limba greacă, urmând pe Aristotel și pe comentatorii lui, iar matematicile, de nu se va putea să se învețe cum se cuvine în limba greacă, să fie predate și în limba latină sau în limba italiană, care din ele se va considera mai importantă.

Iar fiecăruia dintre acești dascăli i se va da drept plată anuală, după predare și valoarea lui personală, după judecata și hotărârea înălțimii sale.”

(Regulamentul școlilor din Țara Românească, 1776)

B. „Națiunea română este cu mult cea mai veche dintre națiunile Transilvaniei din vremea noastră, întrucât este lucru sigur și dovedit, pe temeiul mărturiilor istorice, al unei tradiții niciodată întrerupte, a asemănării limbii, datinilor și obiceiurilor, că ea își trage originea de la coloniile romane aduse la începutul secolului al doilea de către împăratul Traian, în nenumărate rânduri, în Dacia (...).

Drept aceea, Națiunea română, (...) vine la tronul Majestății Voastre (...) și cere următoarele:

Ca numirile odioase și pline de ocară: tolerați, admiși, nesocotiți între Stări și altele de acest fel, care (...) au fost întipărite fără drept și fără lege (pe fruntea) națiunii române, acum să fie cu totul îndepărtate, revocate și desființate în chip public, ca nedemne și nedrepte (...).”

(Supplex Libellus Valachorum)

- a. Numiți, pe baza sursei A, materiile studiate în perioada fanariotă. **6 puncte**
- b. Prezentați, pe baza sursei B, două argumente istorice folosite de românii transilvăneni. **6 puncte**
- c. Descrieți, pe baza sursei A, criteriile în funcție de care au fost plătiți profesorii. **6 puncte**
- d. Enumerați, pe baza sursei B, numirile jignitoare la adresa românilor din Transilvania. **6 puncte**

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect:

16 puncte

1. Printre ctitoriile lui Constantin Brâncoveanu s-a numărat:

4 puncte

a. Castelul Peleş

b. Palatul Mogoșoaia

c. Palatul Cotroceni

2. Cel mai însemnat domn fanariot și mare reformator a fost: 4 puncte
 a. Dimitrie Cantemir b. Constantin Brâncoveanu c. Constantin Mavrocordat
3. Chestiunea sau Problema Orientală s-a referit la: 4 puncte
 a. Criza Imperiului Otoman b. Criza Imperiului Rus c. Criza Poloniei
4. Răscoala lui Horea, Cloșca și Crișan s-a desfășurat în: 4 puncte
 a. Moldova b. Țara Românească c. Transilvania

I. 3. Completați axa cronologică de mai jos, așezând evenimentele date sub anul potrivit: 10 puncte

1718	1739	1774	1792	1812

Lista evenimentelor: **Semnarea Tratatului de pace de la Iași, Semnarea Tratatului de pace la Belgrad, Semnarea Tratatului de pace de la Passarowitz, Semnarea Tratatului de pace de la București și Semnarea Tratatului de pace de la Kuciuk-Kainargi.**

Partea a II-a (40 puncte)

- II. 1. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: 10 puncte
- a. Stăpânirea austriacă în Transilvania s-a instituit în prima jumătate a secolului al XVII-lea.....2.5 puncte
- b. Regimul fanariot a fost instaurat în 1711 și 1716, în Moldova, respectiv Țara Românească ..... 2.5 puncte
- c. Prin pacea de la Kuciuk-Kainargi s-a instaurat protectoratul rusesc în Principatele Române..... 2.5 puncte
- d. Regimul fanariot s-a încheiat în anul 1821 și a cuprins 31 de domnii ..... 2.5 puncte

II. 2. Alcătuiți un text de minim 100 cuvinte cu titlul „*Regimul fanariot în Moldova și în Țara Românească*”
 Compunerea va include următorii termeni: **Dimitrie Cantemir, Imperiul Otoman, Principatele Române, fanariot, Constantin Mavrocordat, instabilitate politică, războaie, tribut, pierderi teritoriale și Constantin Brâncoveanu.** 30 puncte

ATENȚIE!!! Se va respecta structura compoziției (introducere-cuprins-încheiere) și se vor utiliza în mod obligatoriu termenii ceruți.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul VII: LUMEA ROMÂNEASCĂ PÂNĂ LA JUMĂTATEA SECOLULUI AL XIX-LEA

Competențe generale:

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor de timp și spațiu.
2. Utilizarea critică și reflexivă a limbajului de specialitate și a surselor istorice.
3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienței istorice și a diversității socio-culturale.
4. Folosirea autonomă și responsabilă a instrumentelor necesare educației permanente.

Competențe specifice:

- 1.1. Utilizarea coordonatelor de timp și spațiu în rezolvarea unor situații-problemă.
- 2.1. Prezentarea unei teme istorice prin valorificarea informațiilor oferite de diverse surse.
- 3.2. Realizarea de proiecte care promovează diversitatea socio-culturală.
- 4.3. Adaptarea perspectivelor transdisciplinare în abordarea unor probleme sensibile și controversate în istorie și în viața cotidiană.

Capitolul VII: LUMEA ROMÂNEASCĂ PÂNĂ LA JUMĂTATEA SECOLULUI AL XIX-LEA

Românii între Orient și Occident. Conservatorism și modernizare.

Studii de caz:

- a. Tudor Vladimirescu;**
- b. Regulamentele Organice;**
- c. Generația pașoptistă.**

Test evaluare.

Românii între Orient și Occident. Conservatorism și modernizare

1. Între Orient și Occident

Secolele XVIII-XIX - boierii români au reacționat față de noul statut politico-juridic al Principatelor Române (instaurarea regimului fanariot) prin redactarea de memorii adresate marilor puteri europene, de regulă, cu prilejul desfășurării tratatelor implicate de războaiele ruso-austro-turce, documente ce pot fi considerate drept primele proiecte politice de modernizare a statului inițiate în spațiul românesc:

- a. Memoriul din 1769: mitropolitul moldovean Gavriil Calimachi a propus o republică aristocratică;
- b. Memoriul din 1772: o delegație comună de boieri din Moldova și Țara Românească a adresat un memoriu Marilor Puteri, prin care au solicitat revenirea la domniile pământene, respectarea autonomiei și unirea Principatelor, sub protecția Austriei, Imperiului Rus și a Prusiei;
- c. Memoriul din 1791: Divanul Țării Românești a cerut autonomia și neutralitatea statului sub garanția Austriei și Imperiului Rus, desființarea obligațiilor către Imperiul Otoman, cu excepția tributului, libertatea comerțului, desființarea raialelor și fixarea graniței pe linia Dunării;
- d. Memoriul din 1802: Dumitrache Sturdza a elaborat *Planul de oblăduire aristo-democraticească*, în care s-a propus înlăturarea regimului fanariot și respectarea autonomiei Țării Românești.

1821 - revoluția lui Tudor Vladimirescu din Țara Românească, parte dintr-o mișcare europeană de eliberare națională, deși înfrântă, a determinat Imperiul Otoman să înlătore domniile fanariote.

1822-1826 - boierii români au elaborat proiecte politice pentru a moderniza Principatele Române:

- a. 1822 - mica boierime din Moldova, în frunte cu Ionică Tăutul, a elaborat *Constituția cărvunurilor*, documentul cuprinzând revendicări precum: garantarea libertății persoanei, egalitatea cetățenilor în fața legii și formarea unei adunări reprezentative (Sfatul Obștesc);
- b. 1826 - Dinicu Golescu, în lucrarea „*Însemnare a călătoriei mele*”, a susținut unirea tuturor provinciilor românești în cadrul Daciei Mari.

2. Conservatorism vs. modernism

7 octombrie 1826 - semnarea Convenției de la Akkerman (Cetatea Albă), între Imperiul Rus și Imperiul Otoman: domnitorii Moldovei și Țării Românești ar fi trebuit fie aleși de „*Sfatul boieresc*” din fiecare Principat pentru un mandat de șapte ani și să fie confirmați de cele două puteri semnate.

1828-1829 - declanșarea unui război ruso-turc, ca urmare a respingerii convenției de către sultanul Mahmud al II-lea (1808-1839) ⇒ 1828-1834 - victoria rușilor și ocupația Principatelor Române.

14 septembrie 1829 - 14 septembrie 1829 - semnarea Tratatului de pace de la Adrianopol: rușii au devenit protectorii Principatelor Române, iar Imperiul Otoman a cedat Țării Românești raialele Brăila, Giurgiu și Turnu.

13 iulie 1831 și 13 ianuarie 1832 - Imperiul Rus a impus în Principatele Române adoptarea Regulamentelor Organice ⇒ deși conservatoare, documentele au demarat o perioadă de reforme și au pus bazele occidentalizării societății românești, oferind primul sistem comun de guvernare.

1838 - în Țara Românească, boierii s-au organizat într-o mișcare de contestare a regimului regulamentar, „*partida națională*”, condusă de Ion Câmpineanu: în *Act de unire și independență și Osăbitul act de numire a suveranului românilor* au solicitat înlăturarea suzeranității otomane și a protectoratului rusesc, unirea Principatelor Române într-un stat independent și monarhie ereditară.

15 martie 1848-1 august 1849 - „*Primăvara popoarelor*”: revolta „*partidei naționale*” împotriva dominației străine asupra Principatelor Române, deși înfrântă, a scos în evidență principalul obiectiv național, constituirea unui stat unit, modern și independent.

Drumul spre modernizare nu a mai putut fi oprit, manifestându-se pe diverse planuri: cultural (învățământ în limba română și editarea de ziare românești), al mentalităților (noi obiceiuri alimentare și de petrecere a timpului liber) și economic (dezvoltarea comerțului și apariția de noi orașe).

Fișă de lucru: *Românii între Orient și Occident. Conservatorism și modernizare*

Citiți cu atenție textele de mai jos, și apoi răspundeți la următoarele cerințe:

A. „... că civilizația românilor din Principate a fost mai mult orientalizată la 1800 decât a fost la 1700 sau 1600, nu este greu de dovedit: ajunge să ne aruncăm o privire asupra tablourilor reprezentând pe marii boieri sau să citim foile de zestre și testamentele epocii. Dinicu Golescu, în somptuosul său costum oriental, arată aproape ca un pașă turc, pe când strămoșul său, îngropat în 1574, a fost reprezentat pe piatra sa funerară ca un cavaler european (...) Dar țărănimea a practicat un mod de viață tradițional ale cărui structuri nu au fost nici orientale, nici occidentale.”

(Vlad Georgescu, *Istoria românilor*)

B. „Orașele turcești așezate pe malul stâng al Dunării, ca și teritoriile lor (raiale) vor fi înapoiate Valahiei, pentru a se uni de acum înainte cu acest principat, și fortificațiile existente mai înainte pe acest mal nu vor mai putea fi niciodată refăcute (...) locuitorii Principatelor se vor bucura de deplina libertate a comerțului pentru toate produsele solului și industriei lor (...), fără nici un fel de restricții. (...) Ei vor putea să navigheze nestingherit pe Dunăre cu propriile lor bastimente (vase) prevăzute cu un pașaport din partea guvernului lor, și să meargă să facă comerț în alte orașe sau porturi.”

(Tratatul de pace de la Adrianopol)

1. Formulați, pe baza sursei A, un argument referitor la prezența influențelor orientale asupra civilizației românești.

2. Precizați, pe baza sursei B, două prevederi ale Tratatului.

3. Numiți, pe baza sursei A, care a fost atitudinea țăranilor față de receptarea influențelor din Orient și Occident.

Studiu de caz: Tudor Vladimirescu

1. Definiții

Panduri = soldați pedestrași și călări dintr-o unitate militară neregulată, în secolele XVIII-XIX, al căror rol a fost să asigure paza drumurilor și să prindă tâlharii și hoții.

Proclamație = text oficial prin care se aduce la cunoștința publică un fapt de interes general.

2. Cauze și forțe participante

1821 - revoluția lui Tudor Vladimirescu din Țara Românească s-a aflat în strânsă legătură cu mișcarea de eliberare a Greciei de sub stăpânirea otomană, organizată de societatea secretă *Filiki Eteria* (din limba greacă: „*Societatea Prietenilor*”) și condusă de Alexandru Ipsilanti.

Cauzele mișcării declanșate de Vladimirescu în anul 1821 au fost următoarele:

- Economice: slaba dotare tehnică, economie de tip feudal și fiscalitatea excesivă;
- Sociale: situația grea a țăranilor clăcași și îndepărtarea de la conducere a boierilor pământeni și promovarea celor greci;
- Naționale: abuzurile domnilor fanarioți, sistemul de vânzare și de cumpărare a funcțiilor, tributul și rechizițiile impuse de otomani și monopolul Porții asupra vitelor și a cerealelor.

Mișcarea lui Tudor a fost sprijinită de următoarele categorii sociale: țărani liberi și dependenți, orașeni, boieri pământeni și **panduri**.

Revendicările revoluționarilor au fost următoarele: desființarea privilegiilor boierești, numirea în funcții după merit, reformarea justiției, armată națională, revenirea la impozitul fix ce putea fi plătit în patru rate, desființarea vămilor interne, libertatea comerțului și învățământ obligatoriu.

3. Desfășurarea revoluției

19 ianuarie - la București, a murit Alexandru Șuțu (Moldova: 1801-1802; Țara Românească: 1802, 1806 și 1818-1821), iar Comitetul de Oblăduire a preluat conducerea provizorie a țării.

21 ianuarie - Tudor Vladimirescu a întărit mănăstirile din nordul Olteniei și i-a răscolat pe pandurii nemulțumiți, fiind într-o strânsă legătură cu Comitetul de Oblăduire și cu forțele eteriste.

23 ianuarie - la Padeș, Tudor Vladimirescu, cu acordul Comitetului de Oblăduire, a expus mulțimii **Proclamația către țară**, apoi a constituit Adunarea Norodului (poporului).

Februarie - Tudor, împreună cu armata sa, formată din 10.000 de panduri, a pornit spre București.

22 februarie - forțele eteriste au pătruns în Moldova: la Iași și la Galați au masacrat trupele otomane. Au apărut neînțelegeri între Alexandru Ipsilanti și Tudor Vladimirescu, generate de comportamentul trupelor eteriste, încercarea grecilor de a-și impune autoritatea asupra revoluționarilor români și neacordarea sprijinului promis de către țarul Rusiei, Alexandru I (1801-1825).

Februarie - la Țânțăreni, Tudor a alcătuit programul *Cererile norodului românesc*.

21-23 martie - Vladimirescu a intrat în București și a preluat conducerea Comitetului de Oblăduire.

Mai - în contextul pătrunderii în Țara Românească a trupelor otomane, Tudor a hotărât retragerea spre Oltenia, iar Ipsilanti, împreună cu forțele eteriste, s-a retras la Târgoviște.

26/27 mai - la Golești, Tudor a fost capturat de eteriști și, fiind învinuit de legături cu otomanii, a fost ucis de oamenii lui Ipsilanti.

27 mai - la Zăvideni, pe râul Olt, pandurii, rămași fără conducător, au fost înfrânți de otomani.

7 iunie - lângă Drăgășani, eteriștii au fost învinși de otomani, iar Alexandru Ipsilanti a fost capturat.

1822 - în contextul desfășurării Revoluției Grecești (1821-1829) și a pierderii încrederii în fanarioți Imperiul Otoman a acceptat revenirea la domniile pământene, prin desemnarea lui Grigore al IV-lea Ghica (1822-1828) în Țara Românească și Ioniță Sandu Sturdza (1822-1828) în Moldova.

Fișă de lucru: Studiu de caz: Tudor Vladimirescu

Citiți cu atenție textul de mai jos, și apoi răspundeți la următoarele cerințe:

*„Fraților locuitori ai Țării Românești, veri de ce neam veți fi! **Nici o pravilă (lege) nu oprește pe om de a întâmpina răul cu rău!** Șarpele, când îți iasă înainte, dai cu ciomagul de-l lovești, ca să-ți aperi viața, care mai de multe ori nu se primejduiește din mușcarea lui. (...) Veniți dar, fraților, cu toții, cu rău să pierdem pe cei răi, ca să ne fie nouă bine! Și să se aleagă din căpeteniile noastre cei care pot să fie buni. Aceia sunt ai noștri și cu noi dimpreună vor lucra binele, ca să le fie lor bine, precum ne sunt făgăduiți!”*

(Proclamația de la Padeș)

1. Selectați din text o informație cu rol mobilizator, prin care au fost chemați la luptă locuitorii Țării Românești.
2. Comentați partea evidențiată din text. Sunteți de acord cu această afirmație? Argumentați.
3. Considerați că textul are puterea să convingă? Motivați-vă răspunsul.

Studiu de caz: Regulamentele Organice

1. Definiție

Protectorat = regim de guvernare care exprimă o stare de dependență a unui stat față de altul.

2. Principatele Române și protectoratul rusesc

14 septembrie 1829 - semnarea Tratatului de pace de la Adrianopol: Imperiul Rus a devenit puterea protectoare a Principatelor Române, fiind limitată suzeranitatea otomană, manifestată doar prin plata tributului și confirmarea domnilor.

12 noiembrie 1829-1 aprilie 1834 - țarul Nicolae I (1825-1855) l-a numit guvernator al Principatelor Române pe generalul Pavel Dmitrievici Kiseleff: au fost modernizate orașele București, Giurgiu și Brăila, a fost organizat sistemul sanitar (s-a pus capăt epidemiilor de ciumă și holeră prin impunerea carantinei și importul de grâu din Odessa) și s-au implementat Regulamentele Organice.

3. Regulamentele Organice

13 iulie 1831 și 13 ianuarie 1832 - adoptarea Regulamentelor Organice în două versiuni similare în Țara Românească și în Moldova, aceste legi putând fi considerate primele Constituții românești.

Principalele prevederi ale Regulamentelor Organice au fost următoarele:

I. Regulamentele Organice s-au bazat pe principiul democratic, modern, al separației puterilor în stat: executivă (domnul), legislativă (Adunarea Obștească) și judecătorească (instanțele de judecată).

II. Administrația: s-a dorit a fi îmbunătățită, de aceea s-a stabilit condiția juridică a funcționarilor publici, aceștia au devenit salariați ai statului cu retribuție fixă.

III. Armata: a fost organizată pe baze naționale, constituindu-se astfel Oștirea pământeană, alcătuită din unități de infanterie, cavalerie, artilerie și grăniceri, durata serviciului militar fiind de 6 ani.

IV. Milițiile teritoriale: au fost create pentru păstrarea ordinii publice, iar comanda supremă a aparținut domnului.

V. Sistemul fiscal: a devenit mai simplu și mai eficient și s-a introdus bugetul anual, bazat pe estimarea veniturilor și a cheltuielilor. Numeroase dări (taxe) indirecte au fost desființate și înlocuite cu o taxă unică pe cap de familie, capitația, și cu patenta pentru negustori, industriași și meseriași.

VI. Biserica: a fost accelerată subordonarea Bisericii Ortodoxe față de stat, domnitorul fiind cel care a confirmat alegerea mitropoliților, episcopilor, preoților și egumenilor.

VII. Școala: a fost organizat învățământul în limba română, aceasta devenind limbă națională.

1834 - în pofida condițiilor redactate în actele fondatoare, Imperiul Rus și Imperiul Otoman au căzut de acord să numească primii doi domnitori (și nu să organizeze alegeri, așa cum s-a stabilit în prealabil), în felul acesta cele două puteri au sperat că viitorii domni vor implementa reformele într-un ritm moderat și că vor câștiga loialitatea acestora împotriva opoziției boierilor conservatori: Alexandru al II-lea Ghica (1834-1842) în Țara Românească și Mihail Sturdza (1834-1849) în Moldova (domniile regulamentare).

4. Urmări

1831/1832-1858 - documentele impuse de Imperiul Rus, conservatoare, au demarat o perioadă de reforme și au pus bazele occidentalizării Principatelor Române.

Regulamentele Organice au consacrat pentru români un regim unitar, iar posibilitatea liberei circulații și dreptul de a dobândi imobile în oricare din cele două țări a instituit, în fapt, cetățenia unică moldo-munteană ⇒ pregătirea unificării politice a Principatelor Române.

Fișă de lucru: *Studiu de caz: Regulamentele Organice*

I. Transcrieți evenimentele de pe coloana A pe coloana B, așezându-le în ordine cronologică.

A	B
<p>Domniile regulamentare în Țara Românească și Moldova</p>	<p>1.</p>
<p>Mișcarea condusă de Tudor Vladimirescu</p>	<p>2.</p>
<p>Intrarea în vigoare a Regulamentelor Organice</p>	<p>3.</p>
<p>Ocuparea Basarabiei de către Imperiul Rus</p>	<p>4.</p>
<p>Tratatul ruso-otoman de la Adrianopol</p>	<p>5.</p>

II. Definiți pe scurt următorii termeni:

1. Domnie fanariotă =

2. *Chestiunea orientală* =

3. Regulament Organic =

III. Menționați două motive pentru care Regulamentele Organice au fost considerate în epocă expresia accentuării controlului Imperiului Rus asupra Principatelor Române.

Studiu de caz: Generația pașoptistă

1. Cauze și forțe participante

1843 - s-a format societatea secretă *Frăția*, alcătuită din tineri intelectuali cu studii la universități din Europa (bonjouristi), scopul declarat fiind declanșarea unei revoluții pentru înlăturarea regimului politic din Principatele Române și crearea unui stat național modern;

12 ianuarie 1848 - la Palermo (Italia), a fost declanșat valul revoluționar european („primăvara popoarelor”) ⇒ a cuprins Franța, spațiul germanic, Imperiul Austriac și Principatele Române.

1848-1849 - cauzele revoluției din spațiul românesc au fost următoarele: aspirarea străină; Regulamentele Organice; nerespectarea autonomiei interne (Transilvania); absența drepturilor și libertăților cetățenești.

Forțele participante la revoluție au fost următoarele: tinerii intelectuali, burghezia și țărănimea.

2. Desfășurarea revoluției

I. Moldova:

27 martie 1848 - la Iași, liderii revoluționari Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, Alexandru Ioan Cuza, Costache Negri, Alecu Russo și Lascăr Rosetti au alcătuit programul *Petițiunea-Proclamație*: desființarea cenzurii, reforma învățământului și îmbunătățirea situației țăranilor.

Domnul Mihail Sturdza a reprimat cu brutalitate mișcarea ⇒ sfârșitul revoluției din Moldova.

II. Țara Românească:

Mai 1848 - la București, a fost creat un Comitet revoluționar, format din Nicolae Bălcescu, Ion Ghica, Ion C. Brătianu, Constantin Alexandru Rosetti, frații Golescu și Ion Heliade Rădulescu.

9 iunie - la Islaz, s-a citit programul *Proclamația*, cele mai importante cereri fiind următoarele: respectarea autonomiei, domn ales pe 5 ani, Adunare Constituantă, desființarea cenzurii, eliminarea privilegiilor feudale și împrumutarea țăranilor cu despăgubire.

11 iunie - la București, a început revoluția, domnitorul Gheorghe Bibescu (1843-1848) a fost de acord cu cererile revoluționarilor ⇒ 13 iunie - Bibescu a abdicat și s-a refugiat în Transilvania.

14 iunie - Guvernul Provizoriu al Țării Românești a adoptat mai multe măsuri: au fost abolite rangurile boierești, s-a format „o comisie a proprietății” și s-a constituit o forță de apărare.

Iulie - Imperiul Otoman, presat de ruși, a hotărât să intervină militar pentru a reprima revoluția.

13 septembrie - turcii au ocupat Bucureștiul (în Dealu Spirii, înfrângerea pompierilor conduși de Pavel Zăgănescu), mulți lideri revoluționari fiind arestați ⇒ sfârșitul revoluției din Țara Românească.

III. Transilvania:

Martie 1848 - la Budapesta, a început revoluția maghiară, forțele ungare au format un guvern provizoriu condus de Lajos Kossuth (1848-1849: a dorit să refacă Ungaria Mare medievală).

18 aprilie - la Blaj, liderii românilor din Transilvania (Simion Bărnuțiu, Andrei Șaguna, Avram Iancu și George Barițiu) au hotărât convocarea unei Mari Adunări Naționale.

3-5 mai - Marea Adunare Națională de la Blaj a aprobat *Petițiunea Națională*: autonomia națiunii române și egalitate în drepturi cu celelalte naționalități, independența Bisericii române, învățământ românesc și respingerea anexării Transilvaniei la Ungaria ⇒ septembrie - în Munții Apuseni, Avram Iancu a organizat apărarea împotriva gărzilor maghiare.

1 august - la Șiria, maghiarii au fost învinși de austrieci ⇒ sfârșitul revoluției din Transilvania.

3. Urmări

Revoluțiile din spațiul românesc au demonstrat necesitatea modernizării societății, au contribuit la dezvoltarea conștiinței naționale și au ridicat problema unirii, precum și pe cea a independenței.

Fișă de lucru: Studiu de caz: Generația pașoptistă

Citiți cu atenție textele de mai jos, și apoi răspundeți la următoarele cerințe:

A. „*Revoluția europeană a fost ocazia, iar nu cauza revoluției române. Cauza ei se pierde în zilele veacurilor. Uneltitorii ei sunt optsprezece veacuri de trude, suferinți și lucrare a poporului român asupra lui însuși.*”

(Nicolae Bălcescu, *Despre Revoluția de la 1848*)

B. „*Poporul român decretă:*

Independența administrativă și legislativă a Țării Românești;

Adunare generală compusă din reprezentanți ai tuturor stărilor societății;

Domn responsabil ales pe cinci ani;

Libertatea absolută a tiparului;

Emancipația clăcașilor, ce se fac proprietari prin despăgubire;

Instrucție egală și întreagă pentru tot românul de amândouă sexele.”

(*Proclamația de la Islaz*)

1. Menționați, pe baza sursei A, cauza revoluției române.
2. Prezentați, pe baza sursei B, revendicarea privind statutul politico-juridic dorit pentru Țara Românească.
3. Precizați rolul îndeplinit de *Proclamația de la Islaz* în timpul revoluției române de la 1848 din Țara Românească.
4. Explicați motivele pentru care toate documentele programatice ale revoluției de la 1848 din Principatele Române au exprimat revendicări cu privire la rezolvarea problemei țărănești.

ISTORIE: Manual pentru clasa a VIII-a

Test evaluare Lumea românească până la jumătatea secolului al XIX-lea

- Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I și din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.
- Din oficiu se acordă 10 puncte.
- Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.

Partea I (50 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textele de mai jos și răspundeți întrebărilor:

24 puncte

A. „Fraților locuitori ai Țării Românești, veri de ce neam veți fi! **Nici o lege nu oprește pe om de a întâmpina răul cu rău!** Șarpele, când îți iasă înainte, dai cu ciomagul de-l lovești, ca să-ți aperi viața, care mai de multe ori nu se primejduiește din mușcarea lui.

(...) Veniți dar, fraților, cu toții, cu rău să pierdem pe cei răi, ca să ne fie nouă bine! Și să se aleagă din căpeteniile noastre cei care pot să fie buni. Aceia sunt ai noștri și cu noi dimpreună vor lucra binele, ca să le fie lor bine, precum ne sunt fâgăduiți!”

(Proclamația de la Padeș)

B. „Independența administrativă și legislativă a Țării Românești;
Adunare generală compusă din reprezentanți ai tuturor stărilor societății;
Domn responsabil ales pe cinci ani;
Libertatea absolută a tiparului;
Emanciparea clăcașilor, ce se fac proprietari prin despăgubire;
Instrucție egală și întregă pentru tot românul de amândouă sexele.”

(Proclamația de la Islaz)

a. Identificați, pe baza sursei A, o informație cu rol mobilizator, prin care au fost chemați la luptă românii.

6 puncte

b. Selectați, pe baza sursei B, fragmentul care se referă la educație.

6 puncte

c. Comentați partea evidențiată din sursa A. Sunteți de acord cu această afirmație? Argumentați.

6 puncte

d. Numiți, pe baza sursei B, două prevederi referitoare la drepturi și libertăți cetățenești.

6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect:

16 puncte

1. Programul mișcării revoluționare din anul 1821 s-a numit:

4 puncte

a. *Supplex Libellus*

b. *Cererile norodului românesc*

c. *Petiția-proclamațiune*

2. Principatele Române au intrat sub protectoratul rusesc în urma păcii de la:

4 puncte

a. Adrianopol

b. Karlowitz

c. Belgrad

3. Guvernator rus al Principatelor Române, a implementat Regulamentele Organice: 4 puncte
 a. Mihail Sturdza   b. Pavel Dmitrievici Kiseleff   c. Constantin Alexandru Rosetti
4. Program al revoluției de la 1848 care a cerut „domn responsabil ales pe cinci ani”: 4 puncte
 a. *Petiția Națională*   b. *Petiția Țării*   c. *Proclamația de la Islaz*

II.1. Grupați în tabelul de mai jos termenii după categoria din care fac parte: **10 puncte**

Listă termeni: **noi modalități de petrecere a timpului liber, corupție, haine „nemțești”, haine orientale și feluri de mâncare specifice bucătăriei turcești.**

Influențe orientale	Influențe occidentale

Partea a II-a (40 puncte)

II.1. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **10 puncte**

- a. Tudor Vladimirescu a fost conducătorul Revoluției de la 1821 ..... 2.5 puncte
 b. Conservatorismul s-a manifestat preponderent în rândul tinerilor care au studiat în Occident.....2.5 puncte
 c. Regulamentele Organice au pus baza occidentalizării societății românești ..... 2.5 puncte
 d. Revoluția română din 1848-1849 nu a fost parte integrantă a revoluției europene..... 2.5 puncte

II. 2. Alcătuiți un text de minim 100 cuvinte cu titlul „*Spațiul românesc între conservatorism și modernism*”
 Compunerea va include următorii termeni: **1821, modernism, Tudor Vladimirescu, conservatorism, domni pământeni, program revoluționar, 1848, Regulamente Organice, Nicolae Bălcescu și Proclamația de la Islaz.** **30 puncte**

ATENȚIE!!! Se va respecta structura compoziției (introducere-cuprins-încheiere) și se vor utiliza în mod obligatoriu termenii ceruți.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul VIII: ROMÂNIA MODERNĂ

Competențe generale:

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor de timp și spațiu.
2. Utilizarea critică și reflexivă a limbajului de specialitate și a surselor istorice.
3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienței istorice și a diversității socio-culturale.
4. Folosirea autonomă și responsabilă a instrumentelor necesare educației permanente.

Competențe specifice:

- 1.1. Utilizarea coordonatelor de timp și spațiu în rezolvarea unor situații-problemă.
- 2.1. Prezentarea unei teme istorice prin valorificarea informațiilor oferite de diverse surse.
- 3.1. Valorificarea experiențelor istorice oferite de acțiunea personalităților/grupurilor în contexte istorice variate.
- 4.1. Realizarea unor investigații istorice prin utilizarea resurselor multimedia.

Capitolul VIII: ROMÂNIA MODERNĂ

1. Formarea statului român modern: Domnia lui Alexandru Ioan Cuza.

2. Regatul României: Carol I.

Studii de caz:

- a. Românii din Transilvania, Bucovina și Basarabia;**
- b. Războiul de Independență;**
- c. Cultura în spațiul românesc;**
- d. Contribuții ale românilor în știință și tehnică.**

Test evaluare.

Formarea statului român modern: Domnia lui Alexandru Ioan Cuza

1. Definiție

Adunare ad-hoc = constituită anume pentru un scop, pentru o perioadă determinată de timp.

Vot cenșitar = sistem electoral care a constat în recunoașterea calității de alegător cetățenilor care au avut un anumit venit anual evaluabil în titluri de proprietate imobiliară (terenuri și clădiri) sau stabilit în funcție de cuantumul impozitelor plătite anual asupra veniturilor încasate.

2. Contextul internațional

1848-1859 - unirea Principatelor Române a devenit principalul obiectiv național.

Aprilie 1849 - încheierea Convenției de la Balta-Liman între Imperiul Rus și Imperiul Otoman: domniile Principatelor Române au fost numiți de puterile semnatare pe o perioadă de 7 ani (Moldova: Grigore al V-lea Ghica - 1849-1853 și 1854-1856; Țara Românească: Barbu Dimitrie Știrbei - 1849-1853 și 1854-1856).

1853-1856 - Războiul Crimeii: un conflict ruso-turc încheiat cu înfrângerea Imperiului Rus de către forțele franco-britanice, aliate cu Imperiul Otoman, și atragerea atenției Marilor Puteri europene asupra „*chestiunii românești*”.

25 februarie-30 martie 1856 - desfășurarea Congresului de Pace de la Paris, la care au participat Marile Puteri europene (Regatul Unit, Franța, Imperiul Austriac, Prusia, Imperiul Rus, Piemont-Sardinia și Imperiul Otoman), a prevăzut cu privire la spațiul românesc următoarele:

- Crearea unui stat românesc tampon între Imperiul Rus și Imperiul Otoman;
- Protectoratul rusesc a fost înlocuit cu garanția colectivă a celor 7 Mari Puteri;
- Sudul Basarabiei (județele Cahul, Bolgrad și Ismail) a fost luat de la ruși și a fost cedat Moldovei;
- Românii urmau să fie întrebați dacă vor să se unească prin intermediul **Adunărilor ad-hoc**.

3. Unirea Principatelor Române

4 octombrie și 12 octombrie 1857 - în Moldova și Țara Românească, Adunările ad-hoc, formate din reprezentanții tuturor categoriilor sociale, au adoptat rezoluții asemănătoare:

- Unirea Principatelor Române într-un stat numit România;
- Aducerea unui prinț străin dintr-o familie domnitoare a Europei;
- Autonomia statului român și un guvern care să reprezinte interesele naționale.

22 mai-19 august 1858 - în cadrul Conferinței din capitala Franței s-a adoptat Convenția de la Paris, prin care s-a stabilit statutul internațional al Principatelor Române și organizarea internă a acestora:

- Unirea Principatelor Române sub numele de „*Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei*”;
- Noul stat urma să fie condus de 2 domnitori, 2 adunări legislative, cu 2 capitale, și ar fi avut 2 instituții comune cu sediul la Focșani: Comisia Centrală (rol în elaborarea legilor comune) și Înalta Curte de Casație și Justiție;
- Formarea unor adunări electivă, pe baza **votului cenșitar**, cu rol în alegerea domnilor;
- Desființarea rangurilor boierești și a Regulamentelor Organice.

5 și 24 ianuarie 1859 - în Moldova și în Țara Românească, Adunările electivă de la Iași și București, l-au ales domn pe Alexandru Ioan Cuza (1859-1866).

4. Domnia și reformele lui Cuza

Domnia lui Alexandru Ioan Cuza a cunoscut două etape:

I. 1859-1862 - recunoașterea internațională și realizarea Unirii:

a. 1859-1861: Alexandru Ioan Cuza și agenții diplomatici români au intervenit pe lângă Marile Puteri pentru recunoașterea actului Unirii Principatelor, recunoscută doar pe durata domniei lui Cuza;

b. 1859-1862: unificarea monetară, a armatei (prin crearea unui stat major unic și numirea unui ministru de război), a telegrafului, poștelor și a vămilor, administrativă (stabilirea capitalei noului stat la București) și legislativă (formarea unui Parlament Unic și numirea primului guvern unic, condus de Barbu Catargiu).

II. 1863-1865 - perioada marilor reforme:

1862 - guvernul condus de Barbu Catargiu s-a opus tuturor reformelor care ar fi subminat baza materială și puterea marilor proprietari de pământ ⇒ 8 iunie 1862 - asasinarea lui Catargiu.

1862-1863 - perioada guvernării Nicolae Kretzulescu: a fost folosită titulatura de România (1863).

1863 - politica autoritară dusă de Cuza a determinat formarea „*monstruoasei coaliții*”, o grupare de forțe conservatoare și liberale radicale, care a avut drept scop înlăturarea domnului.

1863-1865 - guvernul liberal condus de Mihail Kogălniceanu a implementat marile reforme din perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza:

a. 25 decembrie 1863 - a fost adoptată **Legea secularizării averilor mănăstirești**: statul a confiscat pământurile și averile clerului (25.6% din suprafața agricolă națională);

b. 7 februarie 1864 - adoptarea **Legii pentru organizarea puterii armate**: s-au format 4 divizii la București, Iași, Galați și Craiova, formate din toți bărbații cu vârste între 20 și 50 de ani;

c. 13 martie 1864 - dezbaterile Proiectului de Lege rurală a dus la un conflict între Adunarea Legislativă, conservatoare, și guvernul liberal;

d. 31 martie și 14 aprilie 1864 - au fost adoptate **Legile de organizare administrativă**: au prevăzut organizarea teritoriului în comune rurale și județe, conduse de un primar și un prefect.

2 mai 1864 - Cuza a dizolvat Adunarea Legislativă printr-o lovitură de stat, a instaurat o domnie autoritară și a adoptat *Statutul Dezvoltător al Convenției de la Paris*: domnul și-a mărit puterea politică prin deținerea puterii executive, inițiativă legislativă și drept de veto, iar Adunarea Electivă a fost reformată, prin introducerea unei a doua camere a Parlamentului, Corpul Ponderator (Senatul).

e. 3 iulie 1864 - adoptarea **Legii electorale**: a fost scăzut censul și astfel s-a asigurat o mai largă participare și reprezentare la vot pentru burghezie și țărănime;

f. 26 august 1864 - a fost adoptată **Legea rurală**: au fost împrăștiate peste 500.000 de familii de țărani cu aprox. 2.000.000 de hectare de pământ luat de la marii latifundiași și din averile mănăstirești, în funcție de numărul de vite deținute: frunțașii (au deținut două perechi de boi) au primit, în medie, cca. 6 ha de familie; mijlocașii (au deținut o pereche de boi) 4.5 ha; pălmașii (nu au deținut animale de povară) 2.5 ha;

g. 15 septembrie 1864 - adoptarea **Legii pentru implementarea Sistemului Metric de măsuri și greutate în România**: a fost introdusă ocaua (aprox. 1.3 kg);

h. 7 decembrie 1864 - adoptarea **Legii instrucțiunii publice**: învățământul primar a devenit obligatoriu și gratuit, iar la Iași (1860) și la București (1864) au fost fondate primele universități;

i. 13 decembrie 1864 - a fost înființată C.E.C. (Casa de Economii și Consemnațiuni);

j. 3 decembrie 1864 - adoptarea **Legii privind autocefalia Bisericii Ortodoxe Române**: independența Bisericii față de Patriarhia de la Constantinopol;

k. 1 mai 1865 - s-a adoptat **Codul de Procedură Penală**: s-a exclus pedeapsa cu moartea;

l. 4 iulie 1865 - adoptarea **Legii de reorganizare a justiției**: au fost înființate noi instanțe judecătorești: Tribunalele Județene, Curțile de Apel, Curțile de Jurați și Curtea de Casație;

m. 1 decembrie 1865 - adoptarea **Codului Civil**: a prevăzut obligația căsătoriei și a divorțului civile.

11 februarie 1866 - a fost organizată o lovitură de stat, Cuza a fost silit să abdice și să urmeze calea exilului, iar guvernarea a fost preluată de o locotenentă domnească.

5. Urmări

1859 - apariția unui nou stat pe harta Europei, România.

Unificarea Principatelor Române a dus la accelerarea procesului de modernizare și de occidentalizare a spațiului românesc.

Fișă de lucru: Formarea statului român modern: Domnia lui Alexandru Ioan Cuza

Citiți cu atenție textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„Articolul 1. Principatele Moldovei și Valahiei, constituite de acum înainte sub numirea de Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei, rămân puse sub suzeranitatea sultanului.

Articolul 3. Puterile publice vor fi încredințate, în fiecare principat, unui hospodar (domnitor) și unei Adunări electivă ce vor lucra în cazurile prevăzute de această convenție cu concursul unei comisii centrale, comună ambelor principate.

Articolul 4. Puterea executivă va fi exercitată de hospodar.

Articolul 7. Puterea judecătorească, exercitată în numele hospodarilor, va fi încredințată magistraților numiți de dânsul, fără ca nimeni să poată fi lipsit de fireștii săi judecătorești.

Articolul 9. Hospodarii vor fi reprezentați pe lângă Curtea suzerană prin agenți născuți moldoveni sau valahi, nesupuși la nici o protecție străină și primiți de Poartă.”

(Convenția de la Paris)

1. Precizați, pe baza sursei, statutul politico-juridic atribuit Principatelor.
2. Indicați instituțiile care, potrivit sursei, urmau să exercite fiecare dintre cele trei puteri ale statului:
  - a. Puterea legislativă;
  - b. Puterea executivă;
  - c. Puterea judecătorească;
3. Înscrieți în ordinea corectă, pe axa cronologică de mai jos, următoarele evenimente:
  - a. Convenția de la Paris;
  - b. Reforma rurală;
  - c. Tratatul de pace de la Paris;
  - d. Secularizarea averilor mănăstirești;
  - e. Adunările ad-hoc.

Regatul României: Carol I

1. Definiții

Constituție = legea fundamentală a unui stat, prin care se definesc funcțiile și limitele diferitelor puteri, drepturile și obligațiile cetățenilor, organizarea și funcționarea instituțiilor statului.

Partid = grupare de oameni care acționează conștient și organizat pentru a servi interesele unor clase, grupuri sociale, pentru dobândirea și menținerea puterii politice, în vederea conducerii societății.

Burghezie = clasa socială deținătoare de capital, care a preluat puterea economică și politică în urma Revoluției Industriale din secolele XVII-XIX în câteva țări din Europa.

2. Aducerea principelui străin

11 februarie 1866 - după abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza, conducerea României a fost preluată de o locotenentă domnească și un guvern condus de Ion Ghica.

Pentru a menține unirea Principatelor guvernul provizoriu a decis aducerea unui prinț străin, pentru a înlătura certurile interne pentru domnie și pentru a obține independența tânărului stat.

Împăratul francez Napoleon al III-lea (1848-1870) a propus delegaților români, conduși de Ion C. Brătianu, pe al doilea fiu al regelui belgian Leopold I (1831-1865), pe Filip de Flandra (a refuzat propunerea), și din familia domnitoare a Prusiei, pe Karl Eitel Friedrich Zephyrinus Ludwig von Hohenzollern-Sigmaringen (Carol I, principe: 1866-1881 și rege: 1881-1914), care a acceptat invitația de a deveni noul conducător al României.

14-20 aprilie 1866 - s-a organizat un plebiscit pentru alegerea lui Carol I drept principe al României.

10 mai 1866 - la București, Carol I a depus jurământul și a fost proclamat principe constituțional.

3. Constituția din anul 1866

Consolidarea statului a continuat prin adoptarea primei **Constituții** din istoria României, care a permis dezvoltarea și modernizarea statului.

11 iulie 1866 - parlamentul României a adoptat prima lege fundamentală a țării, una dintre cele mai liberale (nu democratice) constituții din epocă (inspirată din constituția Belgiei).

Principalele prevederi ale Constituției din anul 1866:

- Statul român a primit în mod oficial numele de România;
- România a fost definită ca monarhie constituțională ereditară;
- Prerogativele monarhului constituțional (acesta a domnit, nu a guvernat): șef al statului, comandant suprem al armatei, numirea guvernului, acordarea grațierii și amnistiei, dreptul de a bate monedă, de a sancționa legea sau de a le refuza semnarea și dreptul de „*veto absolut*”;
- Statul a fost organizat pe baza separației puterilor în stat: puterea legislativă (Parlament bicameral, reprezentanții fiind aleși prin vot censitar); puterea executivă (guvernul format din prim-ministru și cabinetul de miniștri); puterea judecătorească (reprezentată de instanțele de judecată);
- Au fost recunoscute drepturi și libertăți cetățenești precum: dreptul la vot (censitar), la proprietate, egalitatea în fața legii, libertatea persoanei și cea a presei.

4. Viața politică

1866-1914 - viața politică a fost dominată de cele două grupări ale vremii, liberală și conservatoare.

1866-1871 - perioada guvernării liberale: s-au perindat 10 guverne și au avut loc 30 remanieri (schimbări) guvernamentale ⇒ instabilitate și lupte politice purtate între liberali și conservatori.

8 august 1870 - divergențe între Carol I și liberalii radicali ⇒ „*Republica de la Ploiești*”: mișcare antimonarhică organizată de Alexandru Candiano-Popescu.

1871-1876 - marea guvernare conservatoare ⇒ stabilizarea vieții politice, legislative și economice.

ISTORIE: Manual pentru clasa a VIII-a

1875-1880 - apariția primelor **partide** politice din spațiul românesc:

I. 1875 - P.N.L. (Partidul Național Liberal): deviza partidului a fost „*prin noi înșine*”. Liderii formațiunii au fost următorii: Ion C. Brătianu, Dumitru Brătianu, Dimitrie A. Sturdza și Ion I. C. Brătianu. Gruparea politică a reprezentat interesele **burgheziei**, industriașilor și finanțiștilor, urmărind dezvoltarea economică a României prin intermediul industriei.

II. 1880 - P.C. (Partidul Conservator): deviza partidului a fost „*politica pașilor mărunți*”. Liderii formațiunii au fost următorii: Emanoil Costache Epureanu, Lascăr Catargiu, Ion Emanuel Florescu, Petre P. Carp și Titu Maiorescu. Gruparea politică s-a bazat pe susținerea marilor proprietari de pământ, burghezia, și a unor intelectuali, urmărind dezvoltarea economică cu ajutorul agriculturii.

1888 și 1907 - izbucnirea a două răscoale țărănești ⇒ atragerea atenției statului român asupra slabei productivității agricole, a lipsei inventarului și a ofertei reduse de credite agrare pentru țărani.

1895-1916 - implementarea rotativei guvernamentale: un sistem prin care cele două mari partide ale României au alternat la guvernare odată la patru ani ⇒ asigurarea stabilității vieții politice.

5. Carol I și modernizarea României

1866-1914 - principalele realizări din perioada domniei lui Carol I au fost următoarele:

a. 1867 - s-a introdus sistemul monetar național ⇒ 1870 - înființarea Monetăriei Statului și emiterea primelor monede din aur, argint și aramă;

b. 31 octombrie 1869 - s-a inaugurat prima linie de cale ferată, București-Giurgiu, și prima gară din București, Gara Filaret ⇒ 1906 - rețeaua de căi ferate a României a ajuns la 3180 km;

c. 1872-1897 - a avut loc modernizarea Bucureștiului: s-a inaugurat Gara de Nord (1872); a fost introdus iluminatul public electric (1882); prima linie telefonică (1883); s-au construit Ateneul Român (1888), Palatul Poștelor (1894-1900) și Palatul C.E.C. (1897-1900);

d. 29 aprilie 1880 - s-a înființat Banca Națională a României;

e. 1881 - a fost înființată Bursa de Valori din București;

f. 25 septembrie 1883 - a avut loc inaugurarea Castelului Peleş din Sinaia, leagănul Dinastiei române, ridicat de Regele Carol I cu bani provenind din caseta personală;

g. Septembrie 1895 - a fost inaugurat Podul Regele Carol I de la Cernavodă, creația inginerului Anghel Saligny, la data construcției fiind cel mai lung pod din Europa continentală;

h. 1895-1910 - inginerul Anghel Saligny s-a ocupat de modernizarea portului Constanța: a permis navelor de mare tonaj accesul în portul românesc de la Marea Neagră.

6. Politica externă (1866-1914)

1875 - România a semnat cu Imperiul Austro-Ungar o convenție comercială.

1877-1878 - ca urmare a implicării într-un nou conflict ruso-turc (de partea Imperiului Rus), România și-a obținut independența față de Imperiul Otoman, recunoscută prin tratatul de Pace de la Berlin (iunie-iulie 1878) ⇒ 10 mai 1881 - România a devenit regat.

1878-1883 - după obținerea independenței statul român și-a sporit prestigiul pe plan internațional, dar, în contextul înrăutățirii relațiilor cu Imperiul Rus, România a fost nevoită să își caute un aliat puternic, care să îi garanteze integritatea teritorială.

30 octombrie 1883 - România a aderat la Tripla Alianță, un tratat pur defensiv, aliații fiind obligați să se ajute numai dacă unul dintre semnatari ar fi fost atacat.

1907 - situația internațională s-a schimbat, ca urmare a apariției unui al doilea bloc politico-militar, Tripla Înțelegere (Antanta), formată din Regatul Unit, Franța și Imperiul Rus și a implicării agresive a Imperiului Austro-Ungar în zona Peninsulei Balcanice.

16 iunie-18 iulie 1913 - Al Doilea Război Balcanic: Bulgaria a atacat Serbia și Grecia, iar Imperiul Otoman a trecut de partea statelor agresate ⇒ România a declarat război Bulgariei.

10 august 1913 - încheierea Tratatului de pace de la București: Bulgaria a fost obligată să cedeze României Cadrilaterul (sudul Dobrogei: județele Durostor și Caliacra).

Fișă de lucru: Regatul României: Carol I

Citiți cu atenție textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

*„Articolul 13. Libertatea individuală este garantată. Nimeni nu poate fi urmărit decât în cazurile prevăzute de legi. Nimeni nu poate fi oprit decât în puterea unui mandat judecătoresc motivat.
Articolul 16. Nici o pedeapsă nu poate fi înființată, nici aplicată, decât în puterea unei legi.
Articolul 17. Nici o lege nu poate înființa pedeapsa confiscării averilor.
Articolul 18. Pedeapsa morții nu se va putea reînființa, afară de cazurile prevăzute în Codul penal militar în timp de război.
Articolul 21. Libertatea conștiinței este absolută. Libertatea tuturor cultelor este garantată. Religioniunea ortodoxă este religiunea dominantă a Statului român.
Articolul 23. Învățământul este liber. Învățătura în școlile Statului se dă fără plată.
Articolul 24. Constituțiunea garantează tuturor libertatea de a comunica și publica ideile și opiniile lor prin grai, prin scris și prin presă.”*

(Constituția din 1866)

1. Alcătuiți, pe baza textului, o listă cu drepturile și libertățile cetățenești înscrise în Constituția din 1866.
2. Explicați importanța aplicării principiului separației puterilor pentru funcționarea statului român modern.
3. Enumerați două motive care au stat la baza adoptării Constituției din 1866 și două urmări ale aplicării legii fundamentale.

Studiu de caz: Românii din Transilvania, Bucovina și Basarabia

1. Definiții

Pronunciament = document prin care se exprimă protestul cu privire la un fapt social și politic.

Memorandum = document în practica diplomatică în care sunt expuse fapte sau argumente juridice privind probleme ale relațiilor între state, și care formează obiectul unor tratative.

2. Românii din Transilvania

1867 - statul condus de Casa de Habsburg s-a transformat în Imperiul Austro-Ungar (dualismul austro-ungar), iar Transilvania a ajuns sub controlul maghiar:

a. 1867-1868 - s-a desființat autonomia internă a Transilvaniei, s-au anulat majoritatea drepturilor obținute de populația românească și s-au adoptat legile naționalităților (recunoașterea existenței unei singure națiuni politice, cea maghiară, și a unei singure limbi oficiale, cea maghiară);

b. 1868 - **Pronunciamentul de la Blaj**: mișcarea națională românească a respins anexarea și procesul de maghiarizare prin memoriul semnat de Ioan Rațiu, George Bariț și Basiliu Rațiu;

d. 1881 - mișcarea românească s-a organizat pe plan politic prin fondarea P.N.R. (Partidul Național Român din Transilvania), tactica politică utilizată fiind cea a pasivismului (respingerea participării la viața politică a Ungariei);

f. 1892 - momentul culminant al tacticii pasiviste a fost redactarea **Memorandumului românilor**, program național al românilor din Transilvania. Documentul, adresat împăratului Franz Iosif (1848-1916), a fost semnat de fruntașii P.N.R. (Ioan Rațiu, Eugen Brote și Gheorghe Pop de Băsești) și a descris situația românilor din Transilvania, revendicând recunoașterea națiunii drept una politică;

g. 1905 - P.N.R. a renunțat la pasivism și a adoptat activismul politic, scopul declarat fiind obținerea de drepturi pentru românii transilvăneni și emanciparea de sub stăpânirea străină.

3. Românii din Bucovina

1775 - după semnarea Tratatului de pace de la Kuciuk-Kainargi (a pus războiului ruso-turc din 1768-1774), Austria a anexat Bucovina de la Principatul Moldovei.

1786 - teritoriul Bucovinei a fost integrat în provincia Galiția, limba germană a devenit oficială, iar Biserica fost subordonată Mitropoliei de la Karlowitz.

A doua jumătate a secolului al XIX-lea - mișcarea națională românească din Bucovina, reprezentată de Iancu Flondor și mitropolitul Silvestru Morariu Andrievici, a urmărit: promovarea limbii și culturii românești; recunoașterea egalității în drepturi cu celelalte națiuni ale Imperiului Austro-Ungar; autonomie religioasă.

Mișcarea românească din Bucovina a încurajat apariția de societăți național-culturale și publicații, cu un rol important în susținerea ideii de unitate și solidaritate națională.

1905 - fondarea P.N.R. (Partidul Național Român din Bucovina).

4. Românii din Basarabia

1812 - după semnarea Tratatului de pace de la București (a pus capăt războiului ruso-turc din 1806-1812), Imperiul Rus a anexat de la Moldova teritoriul dintre Prut și Nistru (Basarabia).

1812-1917 - în Basarabia, Imperiul Rus a demarat procesul de rusificare forțată și colonizarea cu populație slavă.

Mișcarea națională românească, reprezentată de Ion Incuț, Constantin Stere și Pantelimon Halippa, a avut drept obiective păstrarea limbii române și dezvoltarea culturii naționale.

Fișă de lucru: Studiu de caz: Românii din Transilvania, Bucovina și Basarabia

Citiți cu atenție textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„Reprezentanții alegătorilor români din țările coroanei ungare (...) nu cer decât ca dreptul politic să nu fie dezvoltat contra tradițiilor seculare (...) și aceeași pozițiune ca românii o au cetățenii germani și cei slavi în statul maghiar. (...) În formă egală legală și prin concursul factorilor competenți, sistemul de guvernare să fie reformat în patria noastră, astfel ca să asigure drepturile odată câștigate și să țină seama de interesele legitime ale tuturor popoarelor care compun statul maghiar.”

(Memorandumul românilor)

1. Menționați, pe baza textului, principala revendicare cuprinsă în document.
2. Indicați, pe baza textului, un motiv al redactării *Memorandumului românilor* din anul 1892.
3. Prezentați urmările mișcării memorandiste.

Studiu de caz: Războiul de Independență

1. Definiție

Independență = suveranitate; regim politico-juridic conform căruia un stat nu este supus vreunei autorități străine și execută acte de politică internă și externă fără a cere permisiunea altui stat.

2. Contextul internațional

1875-1876 - în Bosnia-Herțegovina și Bulgaria, au izbucnit războaie antiotomane ⇒ Serbia și Muntenegru au intrat în război împotriva puterii turcești, cu scopul de a își obține **independența**.
23 decembrie 1876-20 ianuarie 1877 - în cadrul Conferinței de la Constantinopol, Marile Puteri au încercat să soluționeze conflictele din Balcani.

Septembrie 1876 - Imperiul Otoman a adoptat o Constituție, prin care României i s-a acordat statutul de „*provincie privilegiată*” ⇒ obținerea independenței a devenit obiectivul major pentru Carol I.

3. Cucerirea independenței de stat

1876-1877 - ca urmare a eșecului încercărilor de a obține recunoașterea independenței României pe cale diplomatică, guvernul condus de Ion C. Brătianu a hotărât apropierea de Imperiul Rus.
4 aprilie 1877 - la București, s-a semnat Convenția româno-rusă privind trecerea trupelor ruse pe teritoriul României: armata rusă și-a asumat să respecte integritatea teritorială a României.

12 aprilie 1877 - Imperiul Rus a declarat război Imperiului Otoman.

Aprilie 1877 - otomanii au bombardat orașele românești de pe linia Dunării.

9 mai 1877 - la București, în Camera Deputaților, ministrul de externe Mihail Kogălniceanu a proclamat independența României.

31 iulie 1877 - la Plevna, în condițiile respingerii atacurilor ruse de către otomani, comandantul armatei ruse, Marele Duce Nicolae, a fost nevoit să ceară intervenția trupelor române în conflict.

August 1877-ianuarie 1878 - trupele românești, conduse de principele Carol, au trecut Dunărea și au participat la luptele de la Plevna, Rahova (noiembrie 1877), Vidin și Smârdan (ianuarie 1878), contribuind în mod decisiv, alături de forțele ruse, la înfrângerea Imperiului Otoman.

3 martie 1878 - semnarea Tratatului de pace de la San Stefano:

a. S-a recunoscut independența României;

b. Dobrogea, Delta Dunării și Insula Șerpilor au revenit Imperiului Rus, care și-a rezervat dreptul de a le schimba cu sudul Basarabiei (1856: a revenit Moldovei în urma Congresului de Pace de la Paris). Marile Puteri nu au acceptat prevederile acestui tratat și, la sugestia lui Otto von Bismarck, cancelarul Imperiului German, au hotărât desfășurarea unui Congres de Pace la Berlin.

13 iunie-13 iulie 1878 - Congresul de Pace de la Berlin a pus capăt Războiului ruso-turc din 1877-1878, confirmând în linii mari prevederile Tratatului de pace de la San Stefano:

a. Recunoașterea independenței României, condiționată de modificarea articolului 7 din Constituția din 1866: statutul evreilor și al celorlalte etnii necreștine, care nu au avut dreptul la cetățenie;

b. România a cedat Imperiului Rus sudul Basarabiei (judetele Cahul, Bolgrad și Ismail) și a primit Dobrogea, Delta Dunării și Insula Șerpilor.

4. Urmări

România a accelerat procesul de modernizare statală ⇒ 1881 - proclamarea regatului.

S-a adoptat o politică economică protecționistă și s-au dezvoltat următoarele domenii: comerțul, sistemul bancar, căile ferate și exploatarea petrolului.

Fișă de lucru: Studiu de caz: Războiul de Independență

I. Citiți cu atenție textele de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

A. „În stare de război, cu legăturile lupte, ce suntem? Suntem independenți, suntem națiune de sine stătătoare.”

(Mihail Kogălniceanu, *Declarația de independență*)

B. „Articolul 5. Sublima Poartă (Imperiul Otoman) recunoaște independența României. (...)
Articolul 19. Luând în considerare greutățile financiare ale Turciei și în acord cu dorința sultanului, împăratul Rusiei consimte să înlocuiască plata a mare parte din sumele enumerate în paragraful precedent prin cedările teritoriale următoare: Sangeacul Tulcea, împreună cu insulele din Deltă și Insula Șerpilor. Nedorind să anexeze acest teritoriu și nici insulele din Deltă, Imperiul Rus își rezervă dreptul de a le schimba cu sudul Basarabiei, mărginită la sud de talvegul brațului Chilia.”

(Tratatul de pace de la San Stefano)

1. Precizați, pe baza sursei B, articolul care confirmă conținutul sursei A.

2. Numiți, pe baza sursei B, teritoriul integrat statului român.

II. Enumerați două urmări ale obținerii independenței României.

Studiu de caz: Cultura în spațiul românesc

1. Învățământul

I. România:

S-a dezvoltat învățământul în limba română:

- 1818 - la București, Gheorghe Lazăr a ținut la Școala „Sfântul Sava” un curs de inginerie în limba română;
- 1828 - la Iași, Gheorghe Asachi a introdus limba română în Școala „Trei Ierarhi”;
- 1860 - în Principatele Unite, s-a adoptat în mod oficial alfabetul latin.

Învățământul superior a fost reprezentat de:

- Universitatea din Iași (1860) - patru facultăți: drept, filosofie, științe și teologie;
- Universitatea din București (1864) - trei facultăți: drept, filosofie și științe;
- Alte instituții de învățământ superior: Facultatea de Medicină, Școala Superioară de Silvicultură și Școala Superioară de Drumuri și Poduri.

1866 - s-au pus bazele *Societății Literare Române* (din 1879: *Academia Română*), al cărei scop a fost promovarea culturii românești sub toate aspectele sale.

1896 - prin legea Casei Școalelor (legea Petru Poni) s-a sprijinit învățământul prin construirea de noi școli și editarea de noi manuale.

1898 - adoptarea legislației învățământului secundar și superior (legea Spiru Haret): s-au înființat grădinițe pentru copii, s-a reorganizat învățământul secundar și a fost introdus bacalaureatul.

II. Spațiul românesc:

În teritoriile aflate sub ocupație străină au existat școli confesionale pentru români.

1867 - reînființarea Universității din Cluj-Napoca, cea mai veche instituție de învățământ superior din spațiul românesc.

1868 - limba maghiară a devenit obligatorie în toate școlile de stat din provinciile Imperiului Austro-Ungar administrate de Budapesta.

1907 - adoptarea legii Albert Apponyi a impus limba maghiară și în școlile confesionale.

2. Literatura și arta

Generațiile prepașoptiste și pașoptiste și-au pus amprenta asupra literaturii, impregnată de puternice sentimente patriotice și idealuri specifice epocii, naționaliste și romantice.

Au apărut primele publicații în limba română: *Curierul românesc* (1829), *Albina românească* (1829), *Gazeta de Transilvania* (1838), *Dacia literară* (1840), *Convorbiri literare* (1863), *Literatorul* (1880) și *Contemporanul* (1881).

I. Poezia: Grigore Alexandrescu, Vasile Alecsandri, Alexandru Macedonski, George Coșbuc, Tudor Arghezi, George Bacovia și Dan Barbilian (Ion Barbu).

II. Proza: Costache Negruzzi, Nicolae Filimon, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu și George Călinescu.

III. Teatru: Vasile Alecsandri (1830: teatrul a început să fie jucat în limba română).

Clasicii literaturii române (lansați de *Junimea*): **Ion Creangă, Ioan Slavici, Mihai Eminescu și Ion Luca Caragiale.**

IV. Arhitectura: Ion Mincu, fondatorul școlii românești de arhitectură.

V. Pictura: Theodor Aman, Nicolae Grigorescu, Gheorghe Tătărescu, Ion Andreescu, Ștefan Luchian și Corneliu Baba.

VI. Sculptura: Ion Georgescu, Dimitrie Paciurea și Constantin Brâncuși.

VII. Muzica: Ciprian Porumbescu, Gheorghe Dima, George Enescu, Maria Tănase și Dinu Lipatti.

VIII. Cinematografia: primul film românesc - *Independența României* (1912).

Fișă de lucru: Studiu de caz: Cultura în spațiul românesc

I. Citiți textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„Mihai Eminescu (1850-1889) a fost cea mai importantă figură a literaturii române din secolul al XIX-lea și autorul cu cea mai mare influență asupra creației literare din secolul ce i-a urmat. O personalitate care a făcut epocă, acea epocă pe care istoriile literare și manualele o numesc, pe drept cuvânt, a marilor clasici. Puternica înrâurire a poetului, la îndemnul căruia au început să scrie cei doi prieteni ai săi, Slavici și Creangă, a făcut ca literatura română să cunoască, la sfârșit de secol XIX, momentul ei de clasicitate.“

(www.enciclopediaromaniei.ro, Articolul *Mihai Eminescu*)

1. Formulați, utilizând două informații din text, un punct de vedere referitor la importanța lui Mihai Eminescu pentru literatura română.

2. Identificați și citați o poezie inspirată de un eveniment istoric semnată de Mihai Eminescu.

II. Completați tabelul de mai jos cu informațiile corecte:

Domeniul	Prezentare / Reprezentanți
Arhitectură	
Teatru	
Pictură	
Sculptură	
Muzică	
Cinematografie	

Studiu de caz: Contribuții ale românilor în știință și tehnică

1. Definiție

Biospeologie = studiul florei și faunei din peșteri și pânze freatice.

2. Știința

Secolul al XIX-lea - în spațiul românesc a început să crească interesul pentru știință:

I. Matematica: Janos Bolyai (a scris lucrări în geometria neeuclidiană); Spiru Haret (matematician, astronom și pedagog); Gheorghe Țițeica (a creat suprafețele „Țițeica”); Dimitrie D. Pompeiu (a creat funcțiile Pompeiu); Simion Stoilow (fondatorul școlii românești de analiză complexă); Dan Barbilian - Ion Barbu (a introdus spațiile Barbilian); Grigore C. Moisil (părintele informaticii românești).

II. Fizica: Emanoil Bacaloglu (a fost creditat cu primele lucrări științifice românești de fizică); George (Gogu) Constantinescu (a pus bazele teoriei sonicității); Horia Hulubei (s-a remarcat în domeniul razelor X); Alexandru Proca (a descoperit ecuațiile Proca); Ștefan Procopiu (a descoperit efectul Procopiu de depolarizare a luminii și magnetonul Bohr-Procopiu).

III. Chimia: Nicolae Teclu (a realizat becul de gaz cu reglare automată); Petru Poni (s-a implicat în fabricarea vopselelor, parfumurilor, îngrășămintelor și explozibililor); Lazăr Edeleanu (a inventat procesul de rafinare a petrolului cu bioxid de sulf).

IV. Geografia: Simion Mehedinți (creatorul învățământului geografic modern din România).

V. Geologia: Grigore Cobălcescu (fondatorul geologiei în România).

VI. Biologia: Dimitrie Brândză (fondatorul Institutului Botanic și al Grădinii Botanice din București); Ion Ionescu de la Brad (părintele agronomiei românești); Grigore Antipa (fondatorul Muzeului de Istorie Naturală din București); Emil Gheorghe Racoviță (fondatorul **biospeologiei**).

VII. Medicina: Carol Davila (părintele școlii medicale românești); Victor Babeș (bacteriolog și morfopatolog, fondatorul școlii românești de microbiologie); Ion Cantacuzino (medic și microbiolog, fondator al școlii românești de imunologie și patologie experimentală); Gheorghe Marinescu (medic neurolog, fondatorul Școlii Românești de Neurologie); Nicolae Constantin Paulescu (a contribuit la descoperirea hormonului antidiabetic, insulina); Constantin I. Parhon (medic endocrinolog și neuropsihiatru român); Ana Aslan (medic român specialist în gerontologie, director al Institutului Național de Geriatrie și Gerontologie); Ștefan Odobleja (precursor mondial al ciberneticii generalizate, pe care a denumit-o „*psihologia consonantistă*”); George Emil Palade (1974: laureat al premiului Nobel pentru fiziologie și medicină).

3. Tehnica

Secolul al XIX-lea - descoperirile din tehnică au transformat societatea din spațiul românesc, contribuind în mod decisiv la scurtarea distanțelor și îmbunătățirea comunicațiilor:

- a. 1827 - Petrarhe Poenaru a inventat stiloul;
- b. 1847-1854 - între localitățile Oravița și Baziaș (Banatul austriac), a fost construită prima cale ferată din spațiul românesc, pe o distanță de 62 km;
- c. 1882 - la București, a fost introdus iluminatul public electric;
- d. 1889 - la București, a avut loc prima proiecție cinematografică;
- e. 1890-1895 - inginerul Anghel Saligny a construit Podul Carol I de la Cernavodă;
- f. 1906 - Traian Vuia a construit primul aparat mai greu decât aerul, propulsat prin mijloace proprii;
- g. 1910 - Henri Coandă a inventat primul avion cu reacție;
- h. 1910-1913 - Aurel Vlaicu a realizat mai multe prototipuri de avioane;
- i. 1929 - Hermann Julius Oberth a lansat prima rachetă cu combustibil lichid, *Kegelduse*.

Fișă de lucru: Studiu de caz: Contribuții ale românilor în știință și tehnică

Completați tabelul de mai jos cu informațiile corecte:

Personalitate	Domeniul	Contribuții/descoperiri
Henri Coandă (1886-1972)	aviație	
	inginerie mecanică	- în anul 1912 a descoperit sonicitatea (transmiterea energiei prin vibrații în corpurile fluide sau solide)
Ștefan Procopiu (1890-1972)		- în anul 1912 a descoperit magnetonul (momentul magnetic al electronului); - efectul Procopiu - a demonstrat apariția unei tensiuni electromotoare în spirala unei bobine de curent alternativ
		- creatorul dioramei (reprezentarea spațială a unei porțiuni de peisaj, în care se expun, în muzee, animale împăiate)
Emil Racoviță (1868-1947)		- a întemeiat biospeologia; - a fondat primul Institut de Speologie din lume (Cluj, 1920)
	medicină	- a descoperit insulina în 1923, dar Premiul Nobel a revenit canadienilor Grant Banting și Herbert Best. Campania internațională inițiată de fiziologul scoțian Jan Murray a determinat Comitetul Nobel să recunoască, în 1969, meritele și prioritatea omului de știință român în descoperirea tratamentului antidiabetic
Traian Vuia (1872-1950)		- primul zbor autopropulsat, cu un aparat mai greu decât aerul (18 martie 1906, Montesson, lângă Paris - aproximativ 12 m, la o înălțime de 1 metru)
		- a descoperit peste 40 de organisme patogene; - microorganismele Babesia, corpusculii Babeș-Negri

ISTORIE: Manual pentru clasa a VIII-a

Test evaluare România modernă

- Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I și din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.
- Din oficiu se acordă 10 puncte.
- Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.

Partea I (50 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textele de mai jos și răspundeți întrebărilor:

24 puncte

A. „Principele a împărțit puterea executivă cu guvernul, numit de el din rândul partidelor guvernamentale, iar puterea legislativă cu Parlamentul, compus din Adunarea Deputaților și Senat. Votul a fost cenșitar (patru colegii până în 1884 și trei după aceea, până în 1917, când a fost introdus în Constituție votul universal).”

(Ion Bulei, *O istorie ilustrată a românilor*)

B. „Colaborarea româno-rusă a debutat cel puțin cu un echivoc. De fapt, de la începutul războiului (declarat de Imperiul Rus Imperiului Otoman la 24 aprilie), atitudinea Rusiei a fost lipsită de bunăvoință: la intrarea cu trupele ruse în România, marele duce Nicolae, comandantul-șef al armatei, a adresat un manifest <<locuitorilor României>>, ignorând, așadar, autoritățile statului. În ceea ce privește o posibilă cooperare militară româno-rusă, aceasta a fost categoric refuzată.

Pătrunderea forțelor ruse pe teritoriul României și refuzul domnitorului de a se concerta cu comandantul-șef al armatei otomane, în vederea apărării teritoriului românesc, a determinat bombardarea de către artileria turcă a orașelor de la Dunăre: Calafat, Bechet, Oltenița și Călărași (8 mai). Artileria română a ripostat prompt, bombardând Vidinul. Ostilitățile între România și Imperiul Otoman au izbucnit.”

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

- a. Numiți, pe baza sursei A, cele două camere ale Parlamentului. 6 puncte
- b. Precizați, pe baza sursei B, atitudinea trupelor ruse la intrarea pe teritoriul românesc. 6 puncte
- c. Selectați, pe baza sursei A, informația care se referă la puterea executivă. 6 puncte
- d. Identificați, pe baza sursei B, cauzele atacului otoman asupra orașelor românești. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect:

16 puncte

1. Reformă adoptată de Alexandru Ioan Cuza după lovitură de stat din 2 mai 1864: 4 puncte
- a. Unificarea monetară   b. Legea secularizării averilor mănăstirești   c. Legea rurală
2. Constituția din 1866 a fost promulgată de: 4 puncte
- a. Carol I   b. Mihail Kogălniceanu   c. Barbu Catargiu

3. Primul partid politic înființat în România a fost de orientare: 4 puncte
 a. Conservatoare b. Liberală c. Socialistă
4. Independența României a fost recunoscută pe plan internațional prin Tratatul de la: 4 puncte
 a. Budapesta b. București c. Berlin

I. 3. Completați axa cronologică de mai jos, așezând evenimentele date sub anul potrivit: 10 puncte

24 ianuarie 1859	11 iulie 1866	1880	1881	10 august 1913

Lista evenimentelor: **Formarea Partidului Conservator, Proclamarea Regatului României, Semnarea Tratatului de Pace de la București și anexarea Cadrilaterului, Adoptarea primei Constituții românești și Dubla alegere a domnitorului Alexandru Ioan Cuza.**

Partea a II-a (40 puncte)

II.1. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: 10 puncte

- a. „*Monstruoasa coaliție*”, o grupare de forțe conservatoare și liberale radicale, a avut drept scop înlăturarea domnului Carol I..... 2.5 puncte
- b. Rotativa guvernamentală a fost reprezentativă pentru politica internă promovată de Carol I.....2.5 puncte
- c. În anul 1883 România a aderat la Tripla Alianță ..... 2.5 puncte
- d. Al Doilea Război Balcanic s-a încheiat cu victoria Bulgariei ..... 2.5 puncte

II. 2. Alcătuiți un text de minim 100 cuvinte cu titlul „*Domnia lui Alexandru Ioan Cuza*”.

Compunerea va include următorii termeni: **reforme, dubla alegere, unire, legea rurală, legea secularizării averilor mănăstirești, modernizare, lovitură de stat, abdicare, „monstruoasa coaliție” și țărani.**
30 puncte

ATENȚIE!!! Se va respecta structura compoziției (introducere-cuprins-încheiere) și se vor utiliza în mod obligatoriu termenii ceruți.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul IX: ROMÂNIA SECOLELOR XX-XXI

Competențe generale:

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor de timp și spațiu.
2. Utilizarea critică și reflexivă a limbajului de specialitate și a surselor istorice.
3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienței istorice și a diversității socio-culturale.
4. Folosirea autonomă și responsabilă a instrumentelor necesare educației permanente.

Competențe specifice:

- 1.1. Utilizarea coordonatelor de timp și spațiu în rezolvarea unor situații-problemă.
- 1.2. Analizarea faptelor istorice utilizând coordonate spațio-temporale în contexte diferite.
- 2.1. Prezentarea unei teme istorice prin valorificarea informațiilor oferite de diverse surse.
- 3.1. Valorificarea experiențelor istorice oferite de acțiunea personalităților/grupurilor în contexte istorice variate.
- 3.2. Realizarea de proiecte care promovează diversitatea socio-culturală.
- 4.1. Realizarea unor investigații istorice prin utilizarea resurselor multimedia.
- 4.2. Aplicarea unor tehnici de muncă intelectuală care valorizează cooperarea, disciplina și perseverența.
- 4.3. Adaptarea perspectivelor transdisciplinare în abordarea unor probleme sensibile și controversate în istorie și în viața cotidiană.

Capitolul IX: ROMÂNIA SECOLELOR XX-XXI

1. România și Primul Război Mondial.

2. Marea Unire din 1918.

Test evaluare.

3. România interbelică. Economie și societate.

Studii de caz:

a. Orașul - Arhitectură modernă și tradiții urbane;

b. Monarhia după Primul Război Mondial;

c. Idei politice în lumea românească interbelică;

d. Anul 1940 - Sfârșitul României Mari.

4. România în Al Doilea Război Mondial.

Studiu de caz:

Holocaustul în România.

Test evaluare.

5. România - Stat comunist: Perioada stalinistă (1947-1965).

6. România - Stat comunist: Epoca Nicolae Ceaușescu (1965-1989).

Test evaluare.

7. Revoluția din decembrie 1989.

8. Regimul politic democratic din 1989 până azi.

Test evaluare.

România și Primul Război Mondial

1. Cadrul internațional

28 iunie 1914 - la Sarajevo, a fost asasinat prințul moștenitor austro-ungar Franz Ferdinand.

28 iulie 1914 - Imperiul Austro-Ungar a declarat război Serbiei ⇒ începutul Primului Război Mondial (1914-1918).

2. Perioada neutralității (1914-1916)

3 august 1914 - la Sinaia, în cadrul Consiliului de Coroană s-a hotărât ca România să rămână neutră până la apariția unui moment favorabil.

10 octombrie 1914 - la Sinaia, Carol I a murit, iar tronul României a fost preluat de nepotul său de frate, Ferdinand Viktor Albert Meinrad von Hohenzollern-Sigmaringen (Ferdinand I: 1914-1927).

1914-1916 - pe parcursul perioadei neutralității României i s-au făcut oferte din partea ambelor alianțe militare: Tripla Alianță (sau Puterile Centrale) a promis României Basarabia rusească, iar Tripla Înțelegere (sau Antanta) Transilvania austro-ungară.

3. Primul Război Mondial (1916-1918)

17 august 1916 - România a încheiat o convenție militară cu Antanta.

27 august 1916 - România a declarat război Imperiului Austro-Ungar și a înaintat spre Transilvania, a eliberat o parte din aceasta, până la linia Sibiului, unde a întâlnit rezistența germano-austro-ungară.

2-7 septembrie 1916 - atacul trupelor Puterilor Centrale, conduse de feldmareșalul Albrecht von Mackensen: au înfrânt armatele române la Turtucaia și Bazargic și au înaintat spre București.

23 octombrie 1916 - la Neajlov-Argeș, trupele române au fost înfrante de Puterile Centrale ⇒ octombrie-noiembrie 1916 - trupele lui von Mackensen au ocupat Bucureștiul și 2/3 din România.

Noiembrie 1916 - la Iași, s-au retras autoritățile române (familia regală, guvernul și administrația), cu trupele și numeroși refugiați ⇒ stabilizarea frontului pe linia Oituz-Siret-Dunăre.

Decembrie 1916-martie 1917 - armata s-a refăcut cu ajutorul Antantei și a promisiunilor făcute de regele Ferdinand I (vot universal masculin și continuarea reformei agrare).

24 iulie-22 august 1917 - în luptele de la Mărăști (24 iulie-1 august), Mărășești (6 august-19 august) și Oituz (8 august-22 august) avansul forțelor Puterilor Centrale a fost oprit de trupele române.

7 noiembrie 1917 - în Imperiul Rus, a izbucnit revoluția bolșevică ⇒ ieșirea puterii ruse din război și prăbușirea Frontului de Est.

7 mai 1918 - la Buftea-București, s-a semnat pacea cu Puterile Centrale: Bulgaria a anexat Dobrogea (cu excepția orașului Constanța), Imperiul Austro-Ungar urma să preia 5600 km² din zona Munților Carpați iar Imperiul German urma să exploateze resursele naturale ale României timp de 90 ani.

10 noiembrie 1918 - România a reintrat în război, de partea Antantei.

11 noiembrie 1918 - semnarea armistițiului dintre Puterile Centrale și statele Antantei ⇒ sfârșitul Primului Război Mondial.

4. Conferința de Pace de la Paris

1919-1920 - în cadrul Conferinței de Pace de la Paris, România a primit, în baza principiului autodeterminării popoarelor europene, teritoriile locuite de români din cadrul fostelor imperii multinaționale, Rus și Austro-Ungar (Basarabia, Bucovina și Transilvania) ⇒ transformarea României într-o putere regională.

Fișă de lucru: *România și Primul Război Mondial*

Citiți cu atenție textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„Franța, Regatul Unit, Italia și Imperiul Rus garantează integritatea teritorială a Regatului României în toată întinderea frontierelor sale actuale.

România se obligă să declare război și să atace Imperiul Austro-Ungar, în condițiile stabilite prin convenția militară; România se obligă, de asemenea, să înceteze, de la declararea războiului, orice legături economice și orice schimb comercial cu dușmanii Aliaților.

Imperiul Rus, Franța, Regatul Unit și Italia recunosc României dreptul de a anexa teritoriile Imperiului Austro-Ungar.”

(Convenția din 17 august 1916 încheiată între România și statele Antantei)

1. Transcrieți, din text, numele a patru state membre ale Antanei.
2. Indicați, pe baza textului, motivul pentru care s-a prevăzut intrarea în război a României împotriva Imperiului Austro-Ungar.
3. Precizați numele teritoriilor românești din cadrul Imperiului Austro-Ungar.
4. Prezentați o urmare a intrării României în război în anul 1916.

Marea Unire din 1918

1. Cadrul internațional

1918 - realizarea României Mari, prin unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu Vechiul Regat, a fost rezultatul acțiunii românilor în conjunctura favorabilă de la sfârșitul Primului Război Mondial, dispariția imperiilor multinaționale (Imperiul German, Rus, Austro-Ungar și Otoman).

2. Marea Unire

I. Basarabia:

Aprilie 1917 - la Chișinău, s-a format Partidul Național Moldovenesc, al cărui președinte a fost ales Vasile Stroescu: obiectivul principal a fost obținerea autonomiei Basarabiei.

2-6 noiembrie 1917 - la Chișinău, a avut loc Congresul de constituire al Sfatului Țării, organismul coordonator al luptei pentru unire, condus de Ion Incuț și Consiliul Directorilor Generali.

2 decembrie 1917 - Consiliul Directorilor Generali a proclamat Republica Democratică Moldovenească, președinte fiind ales Ion Incuț.

12 ianuarie 1918 - Consiliul Directorilor Generali, confruntat cu dezordinile și distrugerile provocate de trupele rusești în retragere și cu încercările bolșevicilor de a prelua puterea în teritoriu, a solicitat sprijinul militar al guvernului român, care a trimis armata și a restabilit ordinea.

27 martie 1918 - Sfatul Țării a votat unirea Basarabiei cu România.

II. Bucovina:

Octombrie 1918 - deputații români din Parlamentul de la Viena au constituit C.N.R. (Consiliul Național Român), organism condus de Constantin Isopescu-Grecul și George Grigorovici, și au cerut, în numele națiunii române, dreptul la autodeterminare.

14 octombrie 1918 - s-a alcătuit Adunarea Constituantă a Bucovinei, din care au făcut parte reprezentanți ai locuitorilor provinciei, majoritar români, președintele fiind ales Iancu Flondor.

În Bucovina, au început să pătrundă trupe ucrainene cu scopul de a ocupa și a anexa acest teritoriu Ucrainei ⇒ C.N.R. a solicitat sprijinul armatei române, care a intervenit pentru a restabili ordinea.

15 noiembrie 1918 - au început lucrările Congresului General al Bucovinei, iar președintele Congresului a fost ales Iancu Flondor, care a dat citire moțiunii prin care s-a hotărât „*unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare, cu Regatul României*”.

III. Transilvania:

12 octombrie 1918 - la Oradea, reprezentanții P.N.R., conduși de Vasile Goldiș, au adoptat *Declarația de autodeterminare*: s-a cerut libertatea națiunii române și separarea politică de Ungaria.

18 octombrie 1918 - la Budapesta, reprezentantul românilor în Parlamentul Ungariei, Alexandru Vaida-Voevod, a prezentat această *Declarație* de independență/de autodeterminare.

30-31 octombrie 1918 - la Arad, s-a constituit C.N.R.C. (Consiliul Național Român Central).

6 noiembrie 1918 - C.N.R.C. a publicat manifestul *Către națiunea română*: au fost argumentate drepturile românilor din teritoriile ce au aparținut până atunci Ungariei, la autodeterminare.

1 decembrie 1918 - la Alba Iulia, s-a desfășurat Marea Adunare Națională, la care au participat 1228 de delegați și peste 100.000 de persoane, fiind condusă de Gheorghe Pop de Băsești, iar Vasile Goldiș a prezentat Rezoluția Unirii ⇒ Adunarea Națională a adoptat Rezoluția, care a proclamat „*unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dânsii cu România*”.

3. Urmări

1 Decembrie 1918 - s-au pus bazele statului unitar român, prin unirea provinciilor românești aflate sub dominație străină ⇒ România Mare: 295.049 km² suprafață și aproximativ 17 milioane locuitori.

Fișă de lucru: *Marea Unire din 1918*

Citiți textele de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

A. „*Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și de Neam, pe baza principiului ca noroadele să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu Mama sa, România.*”

(*Declarația de unire a Basarabiei cu România, Chișinău, 27 martie 1918*)

B. „*Considerând că, prin vicleșug, Bucovina a fost smulsă din trupul Moldovei și cu de-a sila alipită coroanei Habsburgilor, noi, Congresul General al Bucovinei, întrupând suprema putere a țării și fiind singuri cu puterea legiuitoare, în numele suveranității naționale hotărâm: Unirea necondiționată și pe vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare până la Ceremuș, Colacin și Nistru, cu Regatul României.*”

(*Moțiunea de unire a Bucovinei cu România, Cernăuți, 15 noiembrie 1918*)

C. „*Adunarea națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 1 Decembrie 1918, decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dâștii cu România.*”

(*Rezoluția Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, 1 decembrie 1918*)

1. Pe baza textelor A și B stabiliți o asemănare și o deosebire în privința situației Basarabiei și a Bucovinei până în anul 1918.

2. Enumerați trei factori care au favorizat desăvârșirea statului național român în anul 1918.

3. Imaginați-vă că sunteți un jurnalist occidental (francez, britanic sau german) și că participați la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. Realizați un scurt reportaj în care să descrieți atmosfera adunării, oamenii prezenți și ideile exprimate de aceștia.

ISTORIE: Manual pentru clasa a VIII-a

Test evaluare

România secolelor XX-XXI: Primul Război Mondial și Marea Unirea

- Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I și din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.
- Din oficiu se acordă 10 puncte.
- Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.

Partea I (50 puncte)

I.1. Citiți cu atenție textele de mai jos și răspundeți întrebărilor:

24 puncte

A. „Bucureștenii au îndurat cu mare greutate necazurile războiului. Orașul scufundat în întuneric din cauza vizitelor Zepelinului, oprirea circulației pe străzi de la orele nouă seara, suspendarea tuturor spectacolelor, îndatorirea de a stinge toate luminile înăuntrul locuințelor la întâia somațiune a poliției (...), toate acestea au fost o răsturnare prea repede a tuturor obiceiurilor de până atunci.

Populația bucureșteană a avut un suflet de timp de pace. (...) Deși fondul acestui suflet nu a fost laș, totuși o deprindere în belșug și nepăsare a găsit pe toată lumea aceasta prea slabă în fața evenimentelor prea mari. (...) De aceea sila măsurilor de ordine și rigoare, scumpetea vieții care a început, lipsurile materiale, nevoia de a renunța la confort, iar mai în urmă știrile rele de pe câmpul de război au dat naștere unei dispozițiuni de adâncă nemulțumire.”

(Constantin Bacalbașa, *Capitala sub ocupația dușmanului 1916-1918*)

B. „Las ca poporul nostru, țara noastră și toată lumea să știe că noi, românii basarabeni, care am suferit un veac întreg sub jugul țarismului rus, că noi toți dorim unirea cu frații noștri de peste Prut, că noi voim să fim și să rămânem pentru totdeauna împreună cu toți românii. Să știe toată lumea că noi voim unirea tuturor românilor de partea aceasta a Prutului și de cealaltă a Carpaților într-o Românie mare, una și nedespărțită, și în baza principiului proclamat de revoluție de autodeterminare a popoarelor, **astăzi, domnilor deputați, noi suntem chemați să înfăptuim cel mai revoluționar act în istoria poporului nostru, mult încercat în suferințe, să votăm pentru unirea Basarabiei cu România.**”

(Ion Buzdugan, *Discurs*)

- a. Descrieți, pe baza sursei A, capitala României în perioada ocupației germane. 6 puncte
- b. Menționați, pe baza sursei B, dorințele românilor basarabeni. 6 puncte
- c. Prezentați, pe baza sursei A, starea populației bucureștene. 6 puncte
- d. Comentați partea evidențiată din sursa B. Sunteți de acord cu această afirmație? Argumentați. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect:

16 puncte

1. În anul 1916 România a declarat război:

4 puncte

a. Imperiului Austro-Ungar

b. Imperiului Rus

c. Imperiului Otoman

2. În vara anului 1917 avansul trupelor Puterilor Centrale a fost oprit la: 4 puncte
 a. Mărăști, Mărășești și Buzău b. Mărăști, Mărășești și Oituz c. Vaslui, Mărășești și Oituz
 3. A doua provincie care s-a unit cu România în anul 1918 a fost: 4 puncte
 a. Transilvania b. Banat c. Bucovina
 4. Principiu în baza căruia România s-a unit cu provinciile din cadrul fostelor imperii: 4 puncte
 a. Echilibrului b. Autodeterminării c. Interesului vital

I. 3. Completați axa cronologică de mai jos, așezând evenimentele date sub anul potrivit: 10 puncte

3 august 1914	27 august 1916	27 martie 1918	7 mai 1918	1 decembrie 1918

Lista evenimentelor: **Unirea Transilvaniei cu România, Semnarea Tratatului de Pace de la Buftea-București, România a declarat război Imperiului Austro-Ungar, România și-a declarat neutralitatea și Unirea Basarabiei cu România.**

Partea a II-a (40 puncte)

II.1. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: 10 puncte

- a. În anul 1916 România a intrat în război de partea Puterilor Centrale ..... 2.5 puncte
 b. Frontul de Est s-a prăbușit după izbucnirea revoluției bolșevice în Imperiul Rus..... 2.5 puncte
 c. Pe 15 noiembrie 1918 s-a hotărât unirea Bucovinei cu România ..... 2.5 puncte
 d. Pe 1 decembrie 1918, la Alba Iulia, s-a decis unirea Dobrogei cu România..... 2.5 puncte

II. 2. Alcătuiți un text de minim 100 cuvinte cu titlul „România în Primul Război Mondial”. Compunerea va include următorii termeni: **neutralitate, Mărăști, Ferdinand I, regina Maria, Transilvania, Antanta, Mărășești, Puterile Centrale, Oituz și Unire.** 30 puncte

ATENȚIE!!! Se va respecta structura compoziției (introducere-cuprins-încheiere) și se vor utiliza în mod obligatoriu termenii ceruți.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

România interbelică. Economie și societate

1. Perioada reformelor

29 decembrie 1919 - primul Parlament al României Mari, ales pe baza votului universal, a aprobat documentele prin care Basarabia, Bucovina și Transilvania s-au unit cu România, noul stat având o suprafață de 295.049 km² și o populație de aproximativ 17 milioane locuitori.

Pentru consolidarea Marii Uniri au fost adoptate o serie de reforme în următoarele domenii:

I. Economic:

- Reforma monetară (1920): leul a devenit moneda națională, după ce au fost retrase monedele străine care au circulat în timpul războiului și cele din teritoriile unite cu România;
- Reforma financiară (1921): sistemul de impozite a devenit unitar la nivelul întregii țări;
- Reforma agrară (1921): a fost cea mai radicală din Europa, deoarece au fost expropriate „moșiile sau părțile de moșii de la 100 ha pământ cultivabil în sus”, 1.4 milioane țărani fiind împroprietăriți cu 6 milioane de ha pământ.

II. Politic:

- Legislația electorală (27 martie 1926): adoptarea votului universal în anul 1918 pentru toți bărbații peste 21 de ani a transformat țărăimea în principala masă electorală, iar legea, neconstituțională, a instituit principiul primei majoritare, prin care partidul care a obținut 40% din voturi la nivel național a primit jumătate din numărul de mandate, cealaltă jumătate împărțindu-se între toate formațiunile politice care au trecut de pragul electoral de 2%, inclusiv partidul majoritar, mandatele repartizându-se în funcție de procentajul obținut;
- Constituția din anul 1923: a reluat, în cea mai mare parte, conținutul Constituției din 1866, și a introdus noutăți precum reducerea prerogativelor regale (șeful statului nu a mai avut drept de veto), caracterul național unitar al statului, introducerea votului universal, egal și direct (acordat bărbaților peste 21 de ani), afirmarea respectării drepturilor și libertăților cetățenești (inclusiv pentru minorități) și implementarea controlului preventiv al constituționalității legilor (acesta a revenit Consiliului Legislativ).

III. Administrativ:

Legea administrativă (1925): a organizat teritoriul României în județe (71), plăși și comune, șeful administrației fiind prefectul, pretorul, respectiv primarul.

IV. Justiție:

Legea pentru organizarea judecătorească (1925): justiția a fost organizată în judecătorii, tribunale, curți de apel și Înalta Curte de Casație și Justiție.

V. Biserica:

- Legea pentru înființarea Patriarhiei (1925): s-a confirmat autocefalia Bisericii Ortodoxe Române, de care aceasta s-a bucurat, practic, încă din anul 1885;
- Legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române (1925): biserica și-a putut reglementa, conduce, și administra afacerile religioase, culturale, fundamentale și epitropești.

VI. Educație:

Legea privind învățământul primar (1924): a adus unificarea sistemului de educație, iar învățământul primar obligatoriu a fost extins la nivelul întregii țări.

2. Economia interbelică

Reformele au dus la apariția unui cadru favorabil dezvoltării economice a României Mari:

I. Agricultură: a fost baza economiei românești din interbelic. 1921 - reforma agrară, cea mai amplă din Europa, a avut drept consecință predominanța proprietății mici și mijlocii. Dezvoltarea agriculturii a fost încetinită din cauza lipsei unui capital și a unui inventar agricol, precum și legea moștenirii, care a divizat continuu pământul căpătat în urma reformei agrare.

II. Industria: s-a dezvoltat sub impulsul dat de politica dusă de P.N.L. („prin noi înșine”),

înregistrând un ritm anual de creștere ridicat (5.5%), frânat temporar de Marea Criză Economică (1929-1933), în special în domeniul industriei sticlăriei, construcțiilor, metalurgică, electrotehnică și chimică. 1938 - punctul maxim al dezvoltării industriei autohtone: locul I în Europa și locul IV la nivel mondial la producția de petrol; locul II în Europa la extracția de aur și gaze naturale.

III. Transporturile: au cunoscut un proces de dezvoltare, strâns legat de cel al industriei, căile ferate au fost conectate de cele din provinciile unite cu România, ajungând să măsoare până în anul 1938 peste 11.000 km. S-au pietruit și modernizat peste 1600 km de șosele, iar transportul maritim a fost deservit de porturile Constanța și Chilia.

IV. Comerțul: 1919-1929 - s-a realizat preponderent cu Franța și Regatul Unit. 1933-1940 - s-a realizat cu Germania, care a fost interesată de cerealele și petrolul românești.

3. Societatea românească

Structura populației nu a fost schimbată de absorbirea noilor provincii, societatea românească interbelică fiind una a contrastelor: 1930 - populația rurală a reprezentat 78.9%, iar cea urbană 21.1%; În perioada interbelică s-au afirmat următoarele clase sociale:

I. Marii proprietari de pământuri (latifundiar sau moșieri): și-au pierdut influența politică și economică, în contextul adoptării reformelor electorale și agrare.

II. Burghezia: a căpătat un rol dominant în plan politic și economic.

III. Țărănimea: cea mai numeroasă categorie socială, s-a menținut drept principala forță de muncă (din rândurile acesteia au apărut micii proprietari de pământuri).

IV. Muncitorimea: a crescut din punct de vedere numeric și s-a afirmat prin organizarea de greve, cu scopul de obține condiții mai bune de muncă și salarizare (greva tipografilor: 1918; greva minerilor din Lupeni: 1929; greva de la Atelierele C.F.R. Grivița: 1933).

V. Intelectualitatea: a jucat un rol de prim rang în evoluția societății românești din perioada interbelică, contribuind la crearea unei culturi naționale originale.

4. Statutul minorităților

1918-1925 - reformele administrative au dus la integrarea deplină a provinciilor românești în cadrul statului.

Marea Unire din anul 1918 a determinat schimbări în componența demografică a României, crescând atât numărul locuitorilor, cât și ponderea minorităților (majoritară a rămas populația românească: 71.9%).

Minoritățile naționale s-au bucurat în România interbelică de aceleași drepturi cu populația majoritară: la cetățenie, la învățământ în limbile minorităților naționale (cu obligația de a studia limba română, istoria și geografia în limba statului) și de participare la viața politică (reprezentare în Parlament și posibilitatea de crea partide politice proprii).

Fișă de lucru: România interbelică. Economie și societate

Citiți textele de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

A. „Articolul 1. Se expropriează pentru cauză de utilitate națională proprietățile rurale, în scopul de a spori întinderea proprietății rurale țărănești, de a înființa pășuni comunale, precum și pentru scopuri de interes general, economic și cultural. (...)”

Articolul 4. Exproprierea privește numai moșiile sau părțile de moșii de la 100 ha pământ cultivabil în sus, oricine ar fi proprietarii lor și oricare ar fi capacitatea lor juridică sau caracterul imobilului expropriat, cu excepțiile prevăzute în prezenta lege. (...)”

Articolul 7. Se declară expropriate în întregime:

a. Proprietățile rurale în cuprinderea lor totală a supușilor statelor străine, fie că sunt străini prin originea lor, fie că au devenit străini prin căsătorie sau alt mod.

b. Proprietățile rurale în cuprinderea lor totală ale absențeiștilor. (...)”

Articolul 14. Bălțile și albia râurilor, pământul des inundabil, mocirlos, neproductiv, râpele, pot fi expropriate în întregime fără considerare de întindere, pentru a fi drenate, secate sau împădurite de comună sau stat. (...)”

(Legea pentru reforma agrară)

B. „Decretul-lege din noiembrie 1918 a statuat în România principiul votului universal (numai pentru bărbați însă), egal, direct și obligatoriu. (...)”

Ca urmare a introducerii votului universal, centrul de greutate al vieții electorale s-a mutat de la oraș la sat, deoarece țărănimea a devenit principala masă electorală. În noile condiții, cele câteva mii de voturi ale marilor proprietari s-au topit în masa milioanei de voturi țărănești.”

(Ioan Scurtu, *Mentalul colectiv după Marea Unire*)

1. Precizați, pe baza sursei A, care a fost scopul reformei agrare din anul 1921.
2. Prezentați, pe baza sursei B, tipul de vot care a fost introdus în România după 1918.
3. Menționați, pe baza sursei A, ce suprafețe agricole au făcut obiectul exproprierii.
4. Enumerați, pe baza sursei B, două consecințe ale introducerii votului universal pentru societatea românească interbelică.

Studiu de caz: Orașul - Arhitectură modernă și tradiții urbane

1. Orașul românesc: urban vs. rural

Orașul interbelic a fost unul al contrastelor, în care au putut fi observate tradiția și modernitatea.

1919-1940 - populația urbană a reprezentat cu puțin peste 20% din totalul locuitorilor României, fiind prezente 180 de orașe, dintre care 102 au beneficiat de alimentare cu apă potabilă, iar 53 au fost dotate inclusiv cu sisteme de canalizare.

Cele mai importante orașe din perioada interbelică au fost următoarele: București, Chișinău, Cernăuți, Iași, Cluj-Napoca, Galați, Timișoara, Oradea, Ploiești, Arad, Brăila, Craiova, Brașov, Constanța, Satu Mare, Sibiu, Târgu Mureș și Cetatea Albă.

Clădirile reprezentative din orașele românești au fost următoarele: primăria, tribunalul, liceul, banca, cinematograful, teatrul și librăria.

Fiecare oraș a avut patru zone: centrală, periferia (sau mahalalele), industrială și agricolă:

a. Zona centrală: a dispus de străzi pavate, apă curentă, iluminat public, servicii de salubritate și transport în comun (tramvaie electrice). Străzi aglomerate de automobile, de oameni îmbrăcați elegant, după modelul occidental, de vânzători stradali, magazine cu vitrine atrăgătoare și firme luminoase. Clădiri reprezentative: Arcul de Triumf, Palatul Telefoanelor, Academia de Studii Economice și Facultatea de Drept din București, Palatul Culturii din Iași, Palatul Administrativ din Craiova și clădirea Cazinoului din Constanța;

b. Zona periferică (sau mahalaua): a fost lipsită de serviciile existente în zona centrală. Străzi nepavate cu animale fără stăpân, căruțe și oameni îmbrăcați simplu, cu locuințe lipsite de confort.

2. Viața cotidiană urbană

Orașele din perioada interbelică au atras locuitori din toate provinciile României: posibilitatea unei vieți mai bune, multitudinea de locuri de muncă oferite, condiții de trai îmbunătățite (locuințe mai confortabile, racordate la utilități) și o largă paletă de modalități de petrecere a timpului liber.

1927 - în București, a fost instalată prima centrală telefonică automată din România.

1 noiembrie 1928 - lansarea primului post de radio din România, Radio București.

Numărul automobilelor a crescut, pe străzi fiind întâlnite mărci de mașini germane și franceze, totuși, automobile proprietate personală nu și-au putut permite decât cei cu venituri mari.

1931-1940 - au apărut blocurile, străzile orașelor fiind străbătute deopotrivă de tramvaie electrice, autobuze și birje (trăsuri).

În funcție de programul zilnic de la locul de muncă, orașenii au avut posibilități mai numeroase de petrecere a timpului liber: cinematografe, spectacole de teatru, radio, muzică (ascultată la gramofon), cărți și ziare.

3. Arhitectura urbană

Modernizarea orașelor a fost influențată de dezvoltarea industriei, a comerțului și serviciilor.

Bucureștiul a fost cunoscut drept „*Micul Paris*”, datorită asemănării arhitecturale cu marele oraș european, modei vestimentare și expresiilor din limba franceză ce au “condimentat” vorbirea locuitorilor, capitala României interbelice fiind un oraș cosmopolit, cu o viață culturală intensă și o puternică dezvoltare economică.

1931-1940 - arhitectura clasică a fost întregită cu manifestări ale clasicismului modern: arhitectura de tip Art Deco a fost promovată și a făcut parte dintr-o fază inițială a modernității, dar s-a regăsit atât stilul Bauhaus, cât și arhitectura neoromânească, promovată de Ion Mincu, Marcel Iancu, Horia Creangă, Duiliu Marcu, Petre Antonescu, George Matei Cantacuzino și Octav Doicescu.

Fișă de lucru: Studiu de caz: Orașul - Arhitectură modernă și tradiții urbane

Imaginați-vă că trăiți în Bucureștiul anilor 1930. Alegeți una dintre următoarele profesii: inginer, medic, muncitor industrial și profesor. Redactați jurnalul unei zile obișnuite, ținând cont de activitatea pe care ați ales-o și de salariul pe care îl câștigați lunar. Să aveți în vedere că trebuie să plecați de acasă la serviciu la ora 7:30 și că terminați programul de lucru la ora 16. Într-o după-amiază trebuie să faceți cumpărături pentru o săptămână. După posibilitățile bănești ale fiecăruia, seara timpul liber este petrecut fie acasă, ascultând programele de radio, fie la teatru sau la cinematograful.

Salarii	
Inginer	8500 lei
Medic	9200 lei
Muncitor industrial	3400 lei
Profesor	7600 lei

Alimente și îngrijire personală	Utilități și petrecerea timpului liber
Carne de porc: 28.40 lei/kg	Întreținere locuință (apă, electricitate și căldură): 1000 lei
Carne de pui: 7 lei/kg	Spectacol teatru: 200 lei
Lapte: 8.25 lei/l	Cinematograf: 50 lei
Ouă: 1.54 lei/buc.	Ziare/reviste: 3 lei/buc.
Făină: 10 lei/kg	
Pâine: 17.75 lei/kg	
Cartofi: 3.10 lei/kg	
Ulei de floarea-soarelui: 25.75 lei/l	
Zahăr: 29.80 lei/kg	
Orez: 28.50 lei/kg	
Brânză: 53.75 lei/kg	
Măsline: 33.90 lei/kg	
Mezeluri: 48.50 lei/kg	
Săpun: 18 lei/buc.	
Pantofi: 520 lei/pereche	

Programul radio (24 ianuarie 1933)	
6:30-10:30 - Emisiunea de dimineață; radiojurnal (7:00); sfaturi gospodărești și medicale, muzică de pe discuri.	20:00 - Universitatea Radio. Conferințe: prof. univ. dr. Dimitrie Gusti, despre cultura de masă; președintele Consiliului de Miniștri, Alexandru Vaida-Voevod, despre Ziua Unirii Principatelor; Romulus Șeișanu, cu tema: <i>Noi mărturii despre Unirea Principatelor</i> .
12:30 - Muzică de pe discuri.	21:00 - Program muzical susținut de Orchestra Radio.
12:50 - Bursa de mărfuri; bursa de cereale; cotele apelor Dunării.	21:45 - Conferință. Perpessicius, despre literatura Unirii.
13:00 - Muzică instrumentală (de pe discuri de patefon).	22:00 - Program muzical susținut de Orchestra Radio.
13:40 - Semnal orar și radiojurnalul după-amiezii.	22:30-0:30 - Muzică interpretată de Orchestra Grigoraș Dinicu, (23:00-23:15: radiojurnalul de noapte și știrile sportive).
14:00-15:30 - Muzică românească (de pe discuri de patefon).	
18:00 - Muzică ușoară interpretată de Orchestra Moțoi.	
19:00 - Semnalul orar, radiojurnalul de seară și buletinul meteo.	
19:10 - Cronica sportivă.	
19:20 - Muzică ușoară interpretată de Orchestra Moțoi.	

Studiu de caz: Monarhia după Primul Război Mondial

1. Monarhia constituțională (1914-1930)

1916-1918 - Primul Război Mondial a mărit popularitatea monarhiei, ca urmare a colaborării lui Ferdinand I și a reginei Maria cu armata, prezența acestora pe front și alături de refugiații de la Iași.
15 octombrie 1922 - la Alba Iulia, Ferdinand I a fost încoronat rege al României Mari.

1925-1926 - popularitatea regelui a scăzut ca urmare a creșterii influenței politice a liderului liberal Ion I. C. Brătianu și a crizei dinastice, declanșată de renunțarea principelui moștenitor Carol la tron.

Politica externă:

Aprilie 1919-28 martie 1920 - războiul româno-ungar: declanșat de proclamarea Republicii Sovietice Ungare ⇒ armata română, cu acordul Marilor Puteri, a înfrânt trupele comuniste maghiare.

1919 - România a aderat la Liga (Societatea) Națiunilor: prin intermediul ministrului de externe Take Ionescu, a acționat în sensul adoptării unor măsuri de descurajare a forțelor revizioniste.

1921 - statul român a devenit membru fondator în alianța Mica Înțelegere (România, Cehoslovacia și Iugoslavia), îndreptată împotriva Ungariei revizioniste.

II. Regența (1927-1930):

20 iulie 1927 - regele Ferdinand I a murit (cancer la colon) ⇒ conducerea a fost preluată de Regență.

1927-1930 - regele Mihai I (1927-1930; 1940-1947), fiul principelui moștenitor Carol, fiind minor (6 ani), a fost substituit de o regență alcătuită din principele Nicolae de Hohenzollern, patriarhul Miron Cristea și președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție Gheorghe Buzdugan.

2. Carol al II-lea și perioada autoritară (1938-1940)

8 iunie 1930 - Carol s-a întors în țară și a obținut tronul, sub numele de Carol al II-lea (1930-1940).

1929-1933 - domnia lui Carol al II-lea a fost marcată de efectele Marii Crize Economice.

1930-1938 - regele a fragilizat sistemul de partide ⇒ pregătirea terenului pentru un regim autoritar.

1930-1940 - pe parcursul domniei sale Carol a permis formarea unei camarile corupte în jurul său.

Noiembrie 1933 - Carol al II-lea, prin intermediul guvernului Ion Gheorghe Duca, a intrat în conflict cu partidul de extremă dreapta Legiunea Arhanghelului Mihail, pe care l-a scos în afara legii.

29 decembrie 1933 - la Sinaia, legionarii, ca urmare a măsurilor punitive declanșate de guvernul Duca, l-au asasinat pe prim-ministrul lui Carol al II-lea.

Decembrie 1937 - instabilitate politică apărută ca urmare a alegerilor parlamentare (P.N.L., partidul câștigător, nu a obținut majoritatea în Camera Deputaților) ⇒ Carol al II-lea l-a desemnat pe Octavian Goga, șeful unui mic partid de dreapta, P.N.C. (Partidul Național-Creștin), să formeze guvernul.

24 februarie 1938 - a fost adoptată o nouă constituție: regelui i-a fost atribuită puterea executivă și cea legislativă, având dreptul de a conduce prin decrete-legi; partidele politice au fost desființate; s-a acordat drept de vot femeilor, dar a fost ridicată vârsta minimă de votare până la 30 de ani, fiind acordat numai pentru știutorii de carte ⇒ România a devenit un stat autoritar.

30 noiembrie 1938 - asasinarea conducătorului legionar Corneliu Zelea Codreanu ⇒ 21 septembrie

1939 - legionarii, conduși de Horia Sima, l-au asasinat pe prim-ministrul Armand Călinescu.

Politica externă:

1934 - România a devenit membru fondator în alianța regională Înțelegerea Balcanică (România, Iugoslavia, Grecia și Turcia), îndreptată împotriva Bulgariei revizioniste.

Martie 1939 - regele Carol al II-lea s-a apropiat de Germania nazistă, cu care a semnat un acord economic ⇒ România a intrat, din punct de vedere economic, în zona germană de interese.

6 septembrie 1940 - Carol al II-lea a abdicat în favoarea fiului său Mihai I, în contextul cedărilor teritoriale în fața U.R.S.S. (Basarabia, nordul Bucovinei și Ținutul Herța), Ungaria (Nord-vestul Transilvaniei) și Bulgaria (Cadrilaterul), apoi a părăsit România, împreună cu Elena Lupescu.

Fișă de lucru: *Studiu de caz: Monarhia după Primul Război Mondial*

Citiți cu atenție textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„Reformele din anii 1917-1923 au schimbat în chip radical vechile structuri sociale și politice, dând naștere din punct de vedere constituțional unei forțe deosebite de cea veche. Ferdinand a semnat decretul care a prevăzut introducerea votului universal. Noua situație a fost consfințită prin Constituția din 1923.”

(Mihai Bărbulescu, Denis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

1. Transcrieți din text prevederea decretului semnat de Ferdinand I.
2. Menționați, pe baza textului, un eveniment militar la care a participat regele Ferdinand I.
3. Precizați un partid politic care și-a desfășurat activitatea în perioada 1918-1938.
4. Prezentați două cauze care au determinat adoptarea Constituției din anul 1923.

Studiu de caz: Idei politice în lumea românească interbelică

1. Partidele politice democratice

1919-1938 - democrația românească s-a maturizat: constituție modernă, separația puterilor în stat, vot universal (masculin), partide politice și o presă liberă.

După Marea Unire din 1918 sistemul partidelor politice din România a suferit modificări importante:

I. Partidul Conservator: a dispărut, ca urmare a introducerii votului universal și a reformei agrare.

II. Partidul Național Liberal: și-a continuat activitatea, sub conducerea familiei Brătienilor.

Perioada de guvernare: 1922-1928 (întrerupere: martie 1926-iunie 1927) și 1933-1937.

III. Minoritățile etnice din România și-au creat partide proprii: Partidul Maghiar, Uniunea Maghiară, Partidul German, Partidul Popular Șvăbesc, Partidul Evreiesc și Uniunea Evreilor.

IV. Au apărut partide politice noi:

a. 1918 - P.P. (Partidul Poporului): liderul formațiunii de dreapta a fost generalul Alexandru Averescu. Gruparea politică a reprezentat interesele țărănimii și a micii burghezii, urmărind dezvoltarea generală a României interbelice. Perioada de guvernare: 1920-1921 și 1926-1927;

b. 1918 - P.Ț. (Partidul Țărănesc): liderul formațiunii de stânga a fost Ion Mihalache. A reprezentat interesele țărănimii, urmărind dezvoltarea economică prin intermediul agriculturii;

c. 1926 - P.N.Ț. (Partidul Național Țărănesc): s-a format prin fuziunea dintre P.Ț., condus de Ion Mihalache, și Partidul Național Român din Transilvania, condus de Iuliu Maniu. Deviza partidului a fost una a „*porților deschise*”. Liderii formațiunii de centru-dreapta/centru-stânga au fost: Alexandru Vaida-Voevod, Iuliu Maniu și Ion Mihalache. Gruparea politică a reprezentat interesele țărănimii și a unei părți a intelectualității, susținând realizarea statului țărănesc, bazat pe agricultură și protejarea țărănimii. Perioada de guvernare: 1928-1931 și 1932-1933;

d. 1927 - P.S.D. (Partidul Social Democrat): principalul lider al formațiunii de stânga a fost Constantin Titel Petrescu. A reprezentat interesele muncitorimii industriale, urmărind democratizarea țării și tranziția spre o societate socialistă. Partidul a dirijat activitatea sindicatelor.

2. Partidele politice extremiste

I. 1921 - P.C.R. (Partidul Comunist din România): politica partidului a fost dictată de Uniunea Sovietică. Conform programului partidului, România a fost considerată un stat multi-național, creație a imperialismului occidental. Liderii formațiunii de extremă stânga au fost: Gheorghe Cristescu și Ștefan Foriș. Gruparea politică a reprezentat interesele muncitorimii, urmărind transformarea României într-un stat comunist, după modelul U.R.S.S. (Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste). 1924 - formațiunea a fost scoasă în afara legii, deoarece a militat pentru distrugerea Marii Uniri din 1918.

II. 1923 - L.A.N.C. (Liga Apărării Național-Creștine): liderul formațiunii de extremă dreapta a fost Alexandru C. Cuza. A reprezentat interesele studențimii și a unei părți a intelectualității, având o orientare naționalistă și antisemită (împotriva evreilor).

III. 1927 - Legiunea Arhanghelului Mihail (1934: Totul pentru Țară): s-a format prin scindarea de L.A.N.C. Liderii formațiunii de extremă dreapta au fost: Corneliu Zelea Codreanu și Horia Sima. Partidul a reprezentat interesele clerului ortodox, studențimii și a unei părți a intelectualității, având o orientare naționalistă, antisemită și anticomunistă, militând pentru instaurarea unui regim totalitar (statul național-legionar), după modelul nazist. 1933 - formațiunea politică a fost scoasă în afara legii, ca urmare a conflictului cu regele Carol al II-lea. Perioada de guvernare: 1940-1941.

IV. 1938 - F.R.N. (Frontul Renașterii Naționale): creația regelui Carol al II-lea, a fost primul partid de masă din România. Liderii formațiunii de extremă dreapta au fost regele Carol al II-lea, Armand Călinescu, Gheorghe Argeșanu și Constantin Argetoianu. Perioada de guvernare: 1938-1940.

Fișă de lucru: Studiu de caz: Idei politice în lumea românească interbelică

Citiți cu atenție textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„Intelectualii preocupați de dezvoltarea țării lor au format două grupuri largi, care pot fi desemnate sub numele de europeniști și tradiționaliști. Primii au tratat România ca parte componentă a Europei și au insistat că ea nu a avut de ales, că a trebuit să urmeze calea dezvoltării economice și sociale, bătută deja de Occidentul urbanizat și industrializat. Pe de altă parte, tradiționaliștii au subliniat caracterul agrar al României și au căutat modele de dezvoltare bazate pe moștenirea sa socială și culturală unică.“

(Mihai Bărbulescu, Denis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

Completați, pe baza textului, tabelul de mai jos, în care să notați principiile europeniștilor și cele ale tradiționaliștilor. Precizați două deosebiri între acestea.

Principii europene	Deosebiri	Principii tradiționaliste

Studiu de caz: Anul 1940 - Sfârșitul României Mari

1. Definiții

Ultimatum = hotărâre irevocabilă, somație, ultimul cuvânt, în practica diplomatică internațională.

Dictat = ansamblu de constrângeri asupra unui stat, prin presiuni politice, economice, militare, pentru a-l determina să accepte anumite condiții împotriva voinței sale.

2. Cadrul internațional

23 august 1939 - la Moscova, s-a semnat Pactul Ribbentrop-Molotov ⇒ împărțirea sferelor de influență germano-sovietice în Europa de Est.

1 septembrie 1939 - Germania a invadat Polonia ⇒ izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial (1939-1945).

6 septembrie 1939 - la Cotroceni, Consiliul de Coroană a proclamat neutralitatea României, obiectivul politicii externe fiind „*buna înțelegere cu toți vecinii și apărarea fermă a granițelor*”.

3. Anul 1940: cedările teritoriale

I. U.R.S.S. (Basarabia și nordul Bucovinei):

26 iunie 1940 - România a primit nota **ultimativă** a statului sovietic condus de Iosif Vissarionovici Stalin (1924-1953) privind cedarea Basarabiei și a nordului Bucovinei.

În urma refuzului sovietic de a negocia, și la sugestia Germaniei, România a acceptat cedarea Basarabiei și a nordului Bucovinei.

27-28 iunie - în Consiliul de Coroană, decizia a fost luată cu un scor de 20 voturi pentru acceptarea ultimatumului sovietic și 6 împotriva.

30 iunie - trupele sovietice au ajuns pe linia Prutului (a fost ocupat inclusiv Ținutul Herța).

II. Ungaria (Nord-vestul Transilvaniei):

2 iulie 1940 - Carol al II-lea i-a cerut lui Adolf Hitler (1933-1945) să garanteze frontierele statului.

15 iulie - Hitler a fost de acord cu cererile regelui Carol al II-lea dacă se vor rezolva pe cale pașnică diferendele teritoriale pe care România le-a avut cu Ungaria și Bulgaria.

16-24 august - la Turnu-Severin, au avut loc negocieri româno-ungare cu privire la teritoriul Transilvaniei: Ungaria a pretins cca. 69.000 km² din suprafața României, la care guvernul român a răspuns oferind un schimb de populație și o serie de rectificări minore ale granițelor.

30 august - **Dictatul** de la Viena: Germania și Italia au impus cedarea Nord-vestului Transilvaniei Ungariei, iar Hitler a acordat garanții teritoriale României.

1940-1944 - în Nord-vestul Transilvaniei, etnici români au fost masacrați de trupele regimului condus de Miklos Horthy (1920-1944): la Mihai Bravu, Nușfalău, Ciumărna, Zalău, Treznea, Huedin, Ip, Cerișa, Mureșenii de Câmpie, Camăr, Luduș, Sărmașu, Prundu Bârgăului și Moisei.

III. Bulgaria (Cadrilaterul):

19-21 august 1940 - la Craiova, au avut loc negocieri româno-bulgare, în urma cărora s-a decis cedarea Cadrilaterului (județele Durostor și Caliacra) și un schimb de populație.

7 septembrie - semnarea tratatului de la Craiova ⇒ cedarea Cadrilaterului Bulgariei.

4. Urmări

România a pierdut 100.293 km² din teritoriul național (31.4%) și 6.398.243 locuitori (32.09%).

6 septembrie 1940 - regele Carol al II-lea a abdicat, locul său fiind luat de Mihai I și guvernul condus de generalul Ion Antonescu.

România în Al Doilea Război Mondial

1. Regimul antonescian (1940-1944)

6 septembrie 1940 - în fruntea guvernului a fost numit generalul (1941: mareșal) Ion Antonescu (1940-1944), naționalist și adept al unui regim autoritar, iar Carol al II-lea a abdicat și a părăsit țara.

14 septembrie 1940 - cooptarea legionarilor la guvernare ⇒ România: stat național-legionar.

23 noiembrie 1940 - România a aderat la Pactul Tripartit, format din Germania, Italia și Japonia.

21-23 ianuarie 1941 - rebeliunea legionară: în urma acumulării de neînțelegeri între cele două grupări, cauzate de excesele politice ale legionarilor (asasinarea lui Nicolae Iorga și a lui Virgil Madgearu) ⇒ eliminarea legionarilor și impunerea dictaturii militare antonesciene (1941-1944).

2. De la războiul din Est la campania din Vest

22 iunie 1941 - *Operațiunea Barbarossa*: România a atacat U.R.S.S., alături de Germania, „în speranța readucerii în hotarele țării a Basarabiei, Bucovinei de Nord și a Ținutului Herței”.

22 iunie-26 iulie 1941 - armata română a eliberat teritoriul Basarabiei și nordul Bucovinei.

17-19 iulie 1941 - în speranța anulării Dictatului de la Viena (1940), Antonescu a acceptat cererea lui Hitler de continuare a războiului dincolo de Nistru ⇒ declanșarea conflictului cu Aliații.

1941-1944 - România a administrat teritoriul dintre Nistru și Bug, Transnistria.

1942-1943 - armata română, alături de cea germană, a cucerit Peninsula Crimeea (1941-1942), a participat la luptele din Kuban, Munții Caucaz, Cotul Donului (1942) și Stalingrad (1942-1943).

1943 - în contextul înfrângerilor suferite de Axă, România a inițiat discuții secrete cu Aliații ⇒ negocierile au eșuat deoarece Aliații au cerut capitularea necondiționată a României.

1 august 1943 - *Operațiunea Tidal Wave*: la Ploiești, bombardament aerian al S.U.A. asupra rafinărilor de petrol, cu scopul de a opri livrările de petrol românesc către Germania.

4 aprilie 1944 - în București, bombardamente Aliate asupra obiectivelor de cale ferată și petroliere.

23 august 1944 - mareșalul Ion Antonescu a fost arestat și România s-a alăturat forțelor Aliate.

23 august 1944, ora 22:00 - la București, a fost difuzată *Proclamația regelui către țară*, prin care s-a anunțat sfârșitul dictaturii antonesciene și ieșirea României din războiul împotriva Aliaților.

12 septembrie 1944 - la Moscova, delegația română a semnat Convenția de armistițiu cu Aliații: România a fost considerată stat învins, fiind obligată să întrețină armata sovietică de ocupație și să participe la războiul împotriva Germaniei cu 12 divizii; anularea Dictatului de la Viena; frontiera româno-sovietică a fost fixată pe râul Prut.

23 august-25 octombrie 1944 - teritoriul românesc a fost eliberat de sub controlul forțelor germane și maghiare: București și nord-vestul Transilvaniei, până la Carei și Satu-Mare.

25 octombrie 1944-8 mai 1945 - în Ungaria, Cehoslovacia și Austria, forțele românești s-au luptat cu cele germane ⇒ aproximativ 170.000 de soldați și 1 miliard de dolari pierderi.

1 iunie 1946 - execuția „*lotului Antonescu*” pentru crime de război: Ion Antonescu (conducătorul statului); Mihai Antonescu (Ministrul afacerilor străine); Gheorghe Alexianu (guvernatorul Transnistriei); Constantin Z. („Piki”) Vasiliu (comandantul Jandarmeriei).

10 februarie 1947 - la Paris, s-a semnat Tratatul de pace: România urma să plătească despăgubiri de război U.R.S.S.-ului (300 milioane de dolari) și i s-a returnat nord-vestul Transilvaniei.

3. Urmări

România a pierdut 57.244 km² din teritoriul național (19.36%) și 4.074.000 locuitori (20.44%).

Statul român a intrat în sfera de influență sovietică ⇒ instaurarea regimului comunist (1947-1989).

Fișă de lucru: România în Al Doilea Război Mondial

Citiți cu atenție textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„În luna octombrie a anului 1940, în România au sosit trupele germane, iar la 23 noiembrie guvernul a aderat la Pactul Tripartit, format din Germania, Italia și Japonia (...). România s-a aflat alături de Germania în conflictul cu sovieticii, considerat ca fiind „Războiul sfânt”, pentru că a vizat eliberarea Basarabiei și a nordului Bucovinei, bucurându-se de sprijinul populației românești. La presiunile lui Hitler, Ion Antonescu a continuat războiul și dincolo de Nistru. Armata română a participat la bătăliile de la Stalingrad, din Caucaz și Cuban.”

(Keith Hitchins, *Scurtă istorie a României*)

1. Menționați, pe baza textului, statele care au format Pactul Tripartit.
2. Precizați, pe baza textului, scopul intrării României în război.
3. Identificați, pe baza textului, bătăliile la care a participat armata română.

Studiu de caz: Holocaustul în România

1. Definiție

Pogrom = masacruri și jafuri organizate împotriva evreilor, cu aprobarea tacită a puterii statale.

2. Spațiul românesc și „problema evreiască”

Secolul I - primele atestări despre prezența evreilor pe teritoriul românesc.

Secolele IV-XVIII - evreii s-au stabilit pe teritoriul Țării Românești (evrei sefarzi, originari din Spania), Transilvaniei și Moldovei (evrei așkenazi, originari din Galiția și Polonia), desfășurând o largă paletă de activități precum negustoria, cărciumăritul, cămătăria și meșteșugurile.

1859-1866 - a fost declanșat procesul de emancipare a evreilor din România, un rol important avându-l reformele adoptate în perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza.

1866 - după urcarea pe tron a lui Carol I, politica față de evrei s-a schimbat: în articolul 7 al primei Constituții românești s-a specificat că doar străinii de rit creștin au putut obține cetățenia.

13 iulie 1878 - în cadrul congresului de la Berlin s-a condiționat recunoașterea independenței României de modificarea articolului 7 din Constituția din 1866 ⇒ acordarea de drepturi evreilor.

1878-1914 - manifestarea unui sistematic antisemitism de stat: membrilor comunității evreiești le-au fost interzise o serie de profesii ⇒ emigrarea evreilor în Europa de Vest, S.U.A. și Palestina.

1916-1918 - soldații evrei s-au distins în luptele desfășurate pe parcursul Primului Război Mondial.

1919-1938 - situația evreilor din România s-a îmbunătățit după adoptarea Constituției din 1923.

3. Antisemitism și Holocaust (1938-1944)

10 februarie 1938-6 septembrie 1940 - perioada domniei autoritare a regelui Carol al II-lea a accentuat caracterul antisemitismului de stat, evreii fiind discreditați prin intermediul mass-mediei.

30 iunie 1940 - la Galați, a avut loc masacrul comis de forțele armatei naționale împotriva unor cetățeni români, evrei, care au dorit să treacă în Basarabia, ocupată de U.R.S.S. (80-400 de victime).

1 iulie 1940 - la Dorohoi și Rădăuți, s-a desfășurat **pogromul** declanșat de militari români întorși din Basarabia (165-200 de victime printre soldații români de origine evreiască și evreii din zonă).

14 septembrie 1940-23 ianuarie 1941 - guvernarea legionară a urmărit „românizarea” întreprinderilor, prin concedierea muncitorilor evrei și înlocuirea acestora cu etnici români.

21-23 ianuarie 1941 - în paralel cu rebeliunea, legionarii au inițiat și condus cel mai mare și mai violent pogrom împotriva evreilor din istoria Bucureștiului: 120-140 de victime.

27 ianuarie 1941-23 august 1944 - în perioada guvernării mareșalului Ion Antonescu, situația evreilor din România a devenit dramatică: deportări în Transnistria, foamete, boli și execuții sumare.

27-30 iunie 1941 - la Iași, a avut loc pogromul în cadrul căruia au fost masacrați 14.000 de evrei.

26 iunie 1940-23 august 1944 - în perioada Holocaustului au murit 280.000-380.000 de evrei: în primele trei luni de război au murit 19.000 de evrei, iar peste 100.000 în Transnistria (1941-1942).

4. Genocidul rromilor și persecuția sașilor

1 iunie 1942-decembrie 1942 - guvernarea Antonescu a decis deportarea a 24.617 rromi (nomazi și stabili - nenomazi) din România în Transnistria, dintre care aproximativ 11.000 au murit.

23 august 1944-8 mai 1945 - în contextul trecerii României în tabăra Aliată, a fost rândul minorității germane (sasă) să fie persecutată, mulți sași fiind deportați în lagăre de muncă forțată din U.R.S.S.

1947-1989 - în perioada comunistă populația rromă a fost sedentarizată, iar sașii au emigrat în număr mare în R.F.G. (Republica Federală Germană).

Fișă de lucru: Studiu de caz: Holocaustul în România

Citiți cu atenție textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„(...) În condițiile intensificării activității agenților sovietici și fricii colective de „iudeo-comuniști”, la Iași au avut loc incidente, în ziua de 29 iunie (1941), soldați și civili români, precum și unii militari germani atacând populația evreiească, foarte numeroasă aici (aproape jumătate din oraș). A doua zi două coloane militare românești au fost atacate cu focuri de armă (...) Militarii români, secondați de cei germani, au ripostat, trecând la execuții sumare.

(...) Autoritățile române au trecut la evacuarea rapidă a evreilor din Iași, în condiții inumane (aglomerări excesive în vagoane, lipsă de aer și apă, în condițiile unei temperaturi ridicate).

(...) Numărul celor morți în trenurile ticsite de cei evacuați a făcut ca, în final, câteva mii de evrei să-și piardă viața în ceea ce s-a numit „pogromul de la Iași (...)”.

(Florin Constantiniu, *O Istorie sinceră a poporului român*)

1. Enumerați, pe baza textului, motivele ce au fost invocate pentru declanșarea „pogromului de la Iași”.
2. Transcrieți, pe baza textului, condițiile în care au fost „evacuați” evreii din Iași.
3. Formulați, pe baza textului, un punct de vedere referitor la atitudinea armatei române față de evrei, în minim 5 fraze.

Test evaluare

România secolelor XX-XXI: România interbelică și Al Doilea Război Mondial

- Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I și din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.
- Din oficiu se acordă 10 puncte.
- Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.

Partea I (50 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textele de mai jos și răspundeți întrebărilor:

24 puncte

A. „*«Legea pentru învățământul primar al statului și învățământul primar - normal» a prevăzut, ca inovații legislative: dezvoltarea grădinițelor și căminelor de copii; prelungirea învățământului primar obligatoriu și gratuit la șapte clase, cu orientare practică în ultimii trei ani de școală; instituționalizarea activităților extrașcolare (excursii, serbări școlare); înființarea bibliotecilor, cantinelor, căminelor și serviciilor medicale școlare; organizarea școlilor de adulți pentru cei neștiutori de carte. Pentru minoritari, legea a prevăzut înființarea de școli de stat în limba maternă, în primele patru clase fiind obligatorie învățarea limbii române.»*

(Antologia legilor din România)

B. „*Români (...),*

Din acest moment încetează lupta și orice act de ostilitate împotriva armatei sovietice, precum și starea de război cu Regatul Unit și S.U.A. (...). Ele au recunoscut nedreptatea Dictatului de la Viena (...) vom trece hotărârile impuse pe nedrept la Viena pentru a elibera pământul Transilvaniei noastre de sub dominația străină. (...) Poporul nostru înțelege să fie stăpân pe soarta sa. Oricine s-ar împotrivi hotărârii noastre liber luate și care nu atinge drepturile nimănui este un dușman al Neamului nostru. Ordon Armatei și chem Poporul să lupte prin orice mijloace și cu orice sacrificii împotriva lui. Toți cetățenii să se strângă în jurul Tronului și al Guvernului pentru salvarea Patriei. Cel care nu va da ascultare guvernului se opune voinței Poporului și este un trădător de Țară.»

(Regele Mihai I, Proclamația către țară)

- a. Identificați, pe baza sursei A, câte clase au devenit obligatorii în învățământul românesc. **6 puncte**
- b. Precizați, pe baza sursei B, statele aflate în conflict cu România. **6 puncte**
- c. Menționați, pe baza sursei A, o măsură luată în privința minorităților naționale. **6 puncte**
- d. Numiți, pe baza sursei B, teritoriul eliberat care urma să revină României. **6 puncte**

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect:

16 puncte

1. Numărul de județe în care a fost organizată România Mare în perioada interbelică:

4 puncte

a. 41

b. 71

c. 44

România: Stat comunist - Perioada stalinistă (1947-1965)

1. Definiții

Dictatură = regim de mână forte, în care puterea politică este concentrată în mâna unei persoane sau a unui grup restrâns de indivizi și care se bazează pe forța militară și pe cea polițienească.

Naționalizare (sau etatizare) = măsură politică prin care se face un transfer al proprietății private în proprietatea statului, fiind opusul privatizării.

Plan cincinal = cuprinde un număr de obiective ce trebuie îndeplinite în termen de cinci ani, fiind un instrument important în economia planificată, comunistă.

2. Instaurarea regimului comunist (1944-1947)

23 august 1944 - România a ieșit din conflictul cu Aliații și a fost ocupată de Armata Roșie (1944-1958) ⇒ primul pas spre instaurarea comunismului în România.

Cucerirea puterii politice de către comuniști s-a realizat în mai multe etape:

I. 23 august 1944-28 februarie 1945: numirea unor comuniști în guvernările general Constantin Sănătescu și general Nicolae Rădescu.

II. 6 martie 1945-30 decembrie 1947: în urma intervenției directe a comisariatului sovietic Andrei Vișinski pe lângă regele Mihai I s-a format un guvern comunist, condus de Petru Groza, în care nu a fost inclus nici un ministru al celor două partide istorice, P.N.L. și P.N.Ț. ⇒ nerecunoașterea guvernului de către Regatul Unit și S.U.A. și „greva regală” (21 august 1945-7 ianuarie 1946), prin care regele Mihai I a refuzat să semneze actele emise de guvern.

III. Măsurile luate de guvernele Petru Groza I și II:

- 23 martie 1945: reforma agrară a avut rolul de a atrage țărani de partea comuniștilor;
- Reinstalarea administrației românești în Transilvania;
- Planificarea unor „greve spontane”, cu scopul de a destabiliza ordinea publică;
- Îndepărtarea opozanților noului regim și înființarea Tribunalului Populare;
- Crearea SovRom-urilor: societăți mixte sovieto-române (1945), cu scopul oficial de a gestiona recuperarea datoriilor României față de Uniunea Sovietică, reprezentând de fapt cea mai durabilă și mai rentabilă formă de exploatare de către U.R.S.S. a bogățiilor naturale și a economiei românești;
- 19 noiembrie 1946 - fraudarea alegerilor: Blocul Partidelor Democratice, condus de forțele comuniste, a câștigat majoritatea în Parlamentul României;
- 14 iulie 1947 - Înscenarea de la Tămădău: liderilor P.N.Ț. le-a fost oferită ocazia de a fugi în străinătate, dar pe aerodromul din Tămădău autoritățile i-au arestat. P.N.L.-ul s-a autodizolvat.

IV. 30 decembrie 1947 - abdicarea regelui Mihai I: comuniștii, sprijiniți de ocupanții militari sovietici, au impus regelui, prin șantaj și amenințare, semnarea unui act de abdicare și au silit Familia Regală să părăsească țara într-un exil forțat ⇒ proclamarea R.P.R. (Republica Populară Română).

3. Dictatura personală dejistă (1948-1965)

Stalinizarea României a fost favorizată de prezența Armatei Roșii.

1946-1957 - Gheorghe Gheorghiu-Dej și-a consolidat puterea în partid prin eliminarea adversarilor politici: Ștefan Foriș (1946: executat) și Lucrețiu Pătrășcanu (1954: executat); „deviaționiștii de dreapta” Ana Pauker, Vasile Luca și Teohari Georgescu (1952: eliminați din partid/inchiși); „conspiraționiștii” Iosif Chișinevschi și Miron Constantinescu (1957: eliminați din partid).

Politica internă:

- 3 februarie 1948 - înființarea partidului unic, P.M.R. (Partidul Muncitoresc Român), prin fuziunea dintre Partidul Comunist din România și Partidul Social-Democrat;
- 13 aprilie 1948 - adoptarea unei noi constituții, alcătuită după modelul legii fundamentale sovietice din anul 1936 ⇒ transformarea României într-un stat totalitar;

ISTORIE: Manual pentru clasa a VIII-a

- c. 11 iunie 1948 - adoptarea Legii **Naționalizării**, prin care s-au etatizat întreprinderile industriale, bancare, de asigurări, miniere, transporturi și de telecomunicații, statul român ajungând să controleze toate resursele solului și subsolului, precum și întreprinderile individuale și societățile de orice fel;
- d. 3 august 1948 - reorganizarea învățământului după model sovietic: în școli s-a studiat marxism-leninismul; istoria a fost falsificată în interesul partidului comunist și al U.R.S.S.; s-au eliminat unele materii (religia, psihologia și sociologia); s-au înființat organizații de copii și tineret coordonate de partid; s-a introdus studierea limbii ruse; a fost eliminată creația culturală autentică;
- e. 4 august 1948 - subordonarea față de statul comunist a B.O.R. (Biserica Ortodoxă Română) și desființarea Bisericii Greco-Catolice, prin unirea forțată cu B.O.R.;
- f. 28 august 1948 - crearea D.G.S.P. (Direcția Generală a Securității Poporului), cu un rol central în sovietizarea României și impunerea unui climat al terorii, bazat pe supraveghere și represiune;
- g. 1948 - intensificarea procesului de ideologizare și cenzurare a culturii și științei, impunându-se ateismul, proletcultismul și realismul socialist (cultura a promovat realizările partidului comunist);
- h. 1948-1962 - rezistența anticomunistă din munți, concretizată prin tentative de revoltă armată și acte de nesupunere civilă, a fost lichidată de forțele Securității;
- i. 23 ianuarie 1949 - înființarea Direcției Generale a Miliției, organ represiv, care alături de Securitate a avut rolul de a aresta „*dușmanii poporului*” și de a îi elimina în închisori (Gherla, Sighet, Aiud și Pitești) și lagăre de muncă forțată (Canalul Dunăre-Marea Neagră, Cavnic, Baia Sprie și Periprava);
- j. 1949-1962 - colectivizarea agriculturii, prin confiscarea tuturor proprietăților agricole private din țară, a făcut ca 96% din suprafața agricolă a României să fie încadrată în ferme administrate de stat, G.A.S.-uri (Gospodării Agricole de Stat) și C.A.P.-uri (Cooperative Agricole de Producție);
- k. 1951-1955 - adoptarea primului plan **cincinal**, prin care s-au pus bazele industrializării forțate a României, 42% din investiții ajungând în industria grea și de mașini, iar 10% în agricultură;
- l. 27 martie 1952 - în condițiile amestecului U.R.S.S. în treburile interne ale statului, a fost adoptată o nouă constituție: prevederile despre independența și suveranitatea statului au fost eliminate, României lipsindu-i o politică externă proprie.

Politica externă:

- a. 1949 - România a aderat la C.A.E.R. (Consiliul de Ajutor Economic Reciproc), organizație economică a statelor comuniste, cu misiunea de a stimula comerțul dintre țările din blocul estic;
- b. 1955 - aderarea României la O.T.V. (Organizația Tratatului de la Varșovia sau Pactul de la Varșovia), alianță militară a U.R.S.S. și a statelor din Europa de Est, care au dorit să se apere împotriva amenințării din partea N.A.T.O. (Organizația Tratatului Atlanticului de Nord);
- c. 1956 - Gheorghe Gheorghiu-Dej a sprijinit intervenția militară a U.R.S.S. în Ungaria comunistă, împotriva regimului condus de Imre Nagy (1956);
- d. Iunie-iulie 1958 - retragerea trupelor sovietice din România, în condițiile sporirii încrederii pe care U.R.S.S.-ul a manifestat-o în liderii partidului comunist român;
- e. 1961-1962 - ruptura sino-sovietică (1961) și criza rachetelor din Cuba (16-28 octombrie 1962) i-au permis lui Dej să se distanțeze de sovietici și să adopte o linie comunistă naționalistă;
- f. Aprilie 1964 - plenara P.M.R. a elaborat *Declarația cu privire la poziția Partidului Muncitoresc Român în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale*, adevărat manifest de ieșire de sub influența sovietică (a fost criticată încercarea U.R.S.S. de a impune statelor socialiste propria voință), prin care România a respins „*Planul Valev*”, lansat de U.R.S.S. la începutul anilor 1960.
- 19 martie 1965 - Gheorghe Gheorghiu-Dej s-a stins din viață (a suferit de cancer la plămâni) ⇒ ascensiunea lui Nicolae Ceaușescu (1965-1989) în funcția de lider al României comuniste.

4. Urmări

Eliminarea sistemului democratic și instaurarea dictaturii comuniste.

Declanșarea naționalizării forțate, colectivizării agriculturii și centralizarea economiei naționale.

Decimarea intelectualității românești și a tuturor disidenților într-un cadru represiv organizat.

Fișă de lucru: *România: Stat comunist - Perioada stalinistă (1947-1965)*

Vizualizați harta și citiți cu atenție textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„Deși la 2 aprilie 1944, Molotov, ministrul de externe sovietic, a dat asigurări că nu se va proceda la schimbarea regimului politic din teritoriile ocupate, Stalin (...) a hotărât să intervină cu brutalitate în viața internă a României. Perioada 1945-1947 a fost numită de istorici <<anticamera instaurării regimului comunist>>, perioadă în care partidul comunist a ajuns la putere, înlăturându-și toți adversarii reali sau potențiali și lichidând toate instituțiile ce au amintit de regimul democratic interbelic românesc.”

(Pascu Vasile, *Regimul totalitar comunist în România, 1944-1989*)

1. Formulați, pe baza celor două surse, un punct de vedere asupra faptului că perioada 1945-1947 a fost numită „anticamera instaurării regimului comunist”.

2. Indicați, pe baza hărții, modalitățile de represiune ale regimului comunist din România și precizați localitățile în care s-au aflat închisori comuniste.

România: Stat comunist - Epoca Nicolae Ceaușescu (1965-1989)

1. Definiție

Cultul personalității = venerarea excesivă a unui conducător aflat încă în viață.

2. Ceaușescu și **cultul personalității** (1965-1989)

1965 - după moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, lupta pentru conducerea P.M.R. și a României comuniste a fost câștigată de Nicolae Ceaușescu (sprijinit de Ion Gheorghe Maurer și Emil Bodnăraș împotriva lui Gheorghe Apostol), considerat a fi singurul capabil să ducă mai departe politica de autonomie față de U.R.S.S.

Cauzele apariției național-comunismului au fost următoarele: retragerea trupelor sovietice de pe teritoriul României (1958), politica de independență față de Moscova promovată de regimul dejist (începând cu anul 1962) și încercarea lui Nicolae Ceaușescu de a câștiga simpatia populației românești prin promovarea interesului național și a protocronismului.

I. Liberalizarea regimului (1965-1971):

Politica internă:

- 21 august 1965 - adoptarea unei noi Constituții: denumirea statului Republica Populară Română s-a modificat în R.S.R. (Republica Socialistă Română), iar titulatura Partidului Muncitoresc Român s-a schimbat în P.C.R. (Partidul Comunist Român);
- 1966 - adoptarea Decretului nr. 770: avorturile au fost interzise, pentru a crește natalitatea României ⇒ 1966-1989 - s-au născut aproximativ 2.5 milioane de copii („*generația decreștelor*”);
- 1968 - Ceaușescu a denunțat anumite abuzuri și crime comise de Securitate în timpul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej și au fost eliberați deținuții politici;
- Au fost semnalate elemente ale „*dezghețului*” cultural: învățământul a fost reclădit pe baze naționale, s-a permis studierea limbilor străine (engleză, germană, franceză și italiană), publicarea unor studii de literatură universală, traducerea unor autori clasici și reabilitarea unor scriitori interziși;
- Pe plan economic, s-au amenajat hidrocentrale pe râurile interioare și s-au construit termocentrale. Accentul a fost pus pe crearea unei puternice industrii grele, construindu-se zone „*industriale mamut*”, cu mii de angajați, dar cu un nivel tehnologic precar („*Tractorul*” și „*Dacia*”);
- Condițiile de viață s-au îmbunătățit, s-au construit locuințe (1981-1985: s-au dat în folosință peste 750.000 de apartamente) și s-a putut călători în străinătate (în statele comuniste).

Politica externă:

- Iulie 1967 - România s-a implicat în medierea conflictului arabo-israelian (Războiul de 6 Zile: 5-10 iunie 1967), fiind singurul stat comunist care a menținut relațiile diplomatice cu statul evreu;
- 14-18 mai 1968 - la București, a avut loc vizita președintelui francez Charles de Gaulle (1959-1969);
- 20-21 august 1968 - „*Primăvara de la Praga*” (revoltă anticomunistă): invazia Cehoslovaciei de către trupele Pactului de la Varșovia a fost condamnată de România;
- 2-3 august 1969 - la București, a avut loc vizita președintelui american Richard Nixon (1969-1972; 1972-1974) ⇒ îmbunătățirea relațiilor româno-americane.

II. Revenirea la practicile staliniste (1971-1989):

Politica internă:

- Iulie 1971 - emiterea „*Tezelor din iulie*”, o serie de 17 propuneri ale lui Ceaușescu privind o mai eficientă educație comunistă a maselor, astfel inaugurându-se o „*revoluție culturală*” ⇒ instituirea și consolidarea cultului personalității conducătorului, ceea ce a reprezentat supralicitarea pe cale propagandistică a meritelor lui Nicolae Ceaușescu și a soției sale, Elena;
- 29 aprilie 1974 - Nicolae Ceaușescu a devenit președinte al R.S.R., în urma amendării Constituției

din anul 1965 ⇒ liderul român a început să își promoveze membrii propriei familii în funcții de stat și de partid (socialism dinastic);

c. 29 octombrie 1974 - adoptarea Legii sistematizării zonelor rurale ⇒ demolarea a peste două milioane de gospodării rurale și mutarea țăranilor la oraș;

d. Pe plan economic, situația s-a înrăutățit: criza economică care a debutat în anul 1975, dezvoltarea monoindustrială în multe zone din România, a slabei productivități în sectorul agricol și cel industrial, a unor calamități naturale (inundațiile din mai 1970 și cutremurul din 4 martie 1977), a creșterii datoriei externe a statului (11.4 miliarde de dolari) și a inițierii unor obiective grandioase (Transfăgărășanul: 1970-1974; finalizarea construcției Canalului Dunăre-Marea Neagră: 1976-1984, lucrare demarată în perioada lui Dej; Casa Poporului, actualul Palat al Parlamentului: 1983-1997);

e. 1981-1989 - restricțiile impuse populației s-au accentuat, din cauza politicii guvernului român de a achita împrumuturile externe:

- raționalizarea alimentelor de bază (pâine, lapte, făină și carne), a energiei electrice (consumul de energie pentru populație a scăzut forțat cu 20% în 1979 și 1982, apoi cu 50% în 1983, iar în 1985 cu încă 50% față de anii precedenți), a căldurii și a combustibilului pentru mașini, au avut rolul de a limita importurile și de a crește exporturile;

- ca să mascheze criza de alimente (1 kg/lună de persoană, pe baza unei cartele), Iulian Mincu, medicul personal al lui Ceaușescu, a inventat un program de „*alimentație rațională*”, motivând că nu este sănătos ca un adult să consume mai mult de 3000 de calorii pe zi ⇒ produsele de import, precum cafeaua, au fost înlocuite cu surogate, iar produsele alimentare pentru export au fost înlocuite pe piața internă cu subproduse fără căutare la export (picioare și căpățâni de porc);

- elevii, studenții și militarii au adunat recoltele prin muncă voluntar-patriotică sau practică agricolă, eufemisme folosite pentru munca silnică.

f. Degradarea condițiilor de trai a dus la izbucnirea unor revolte și demonstrații (1-3 august 1977: greva minerilor din Valea Jiului; 15 noiembrie 1987: protestele muncitorilor din Brașov), repede înăbușite de autoritățile comuniste, și la accentuarea mișcării disidente anticomuniste (reprezentată de Gheorghe Ursu, Paul Goma, Doina Cornea, Ana Blandiana, Mircea Dinescu și Stelian Tănase).

Politica externă:

a. 1-24 iunie 1971 - Nicolae Ceaușescu a vizitat Republica Populară Chineză, Republica Populară Democrată Coreeană, Republica Democrată Vietnam și Republica Populară Mongolă (1965-1989: Ceaușescu a efectuat 226 vizite de stat) ⇒ instaurarea cultului personalității în România, după modelul Chinei lui Mao Zedong (1943-1976) și Coreei de Nord condusă de Kim Ir-Sen (1948-1994);

b. 1971-1988 - ca urmare a îmbunătățirii relațiilor româno-americane, România a beneficiat de „*clauza națiunii celei mai favorizate*” și integrarea în comunitatea internațională ca membră a G.A.T.T. (din limba engleză: *The General Agreement on Tariffs and Trade* = „*Acordul General pentru Tarife și Comerț*”), a Băncii Mondiale (1972) și a F.M.I. - Fondul Monetar Internațional (1972) ⇒ accesarea de importante împrumuturi financiare (11.4 miliarde de dolari);

c. 2-3 august 1975 - la București, a avut loc vizita președintelui american Gerald Ford (1974-1977);

d. 24 decembrie 1979 - Ceaușescu a denunțat invazia militară sovietică din Afghanistan (1979-1989).

25 decembrie 1989 - ca urmare a izbucnirii Revoluției anticomuniste din România, Nicolae și Elena Ceaușescu au fost arestați, judecați și executați pentru fapte de genocid, subminarea economiei naționale și pentru încercarea de a fugi din țară.

3. Urmări

Apariția și consolidarea cultului personalității liderului suprem.

Creșterea nemulțumirilor populare și tensionarea relațiilor sociale, ca urmare a înmulțirii privațiunilor impuse de regimul comunist (așa numita decadă optzecistă).

Izbucnirea Revoluției din decembrie 1989, înlăturarea comunismului și instaurarea democrației.

Fișă de lucru: România: Stat comunist - Epoca Nicolae Ceaușescu (1965-1989)

Citiți cu atenție textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„În momentul în care țara noastră este izolată în Europa, noi ne-am hotărât să luăm poziție. Ne dăm perfect seama că, făcând aceasta, ne riscăm libertatea și poate chiar viețile noastre. Cetățenii români vă reproșează nerespectarea Constituției, pe care ați jurați să o respectați. Decretul care interzice cetățenilor să aibă contacte cu străinii nu a fost niciodată votat de un corp legislativ și nu a fost niciodată publicat. De aceea, este lipsit de putere legală. Acțiunea forțelor Securității este acum dirijată împotriva muncitorilor. Poșta este controlată sistematic, iar convorbirile noastre telefonice sunt întrerupte prin încălcarea articolului 34 din Constituție, care le garantează. Am pierdut statutul de națiune favorizată în comerțul cu S.U.A. și, ca urmare, o serie de fabrici textile nu mai au comenzi.”

(Scrisoarea celor șase către Nicolae Ceaușescu)

1. Menționați, pe baza textului, un aspect care demonstrează că nici o acțiune a opozițiilor politici nu a fost tolerată de regimul lui Nicolae Ceaușescu.
2. Precizați, pe baza textului, numele poliției politice a regimului comunist și o acțiune întreprinsă de aceasta.
3. Prezentați, pe baza textului, situația dificilă în care s-a găsit România în anul 1989, scoțând în evidență trei aspecte: unul de politică internă, unul de politică externă și unul cu privire la starea economiei.

ISTORIE: Manual pentru clasa a VIII-a

4. Pe data de 24 decembrie 1979 Ceaușescu a denunțat invazia militară sovietică din: 4 puncte
a. Ungaria b. Cehoslovacia c. Afghanistan

- I. 3. Completați axa cronologică de mai jos, așezând evenimentele date sub anul potrivit: 10 puncte

11 iunie 1948	1949-1962	Iunie-iulie 1958	1966	25 decembrie 1989

Lista evenimentelor: **Colectivizarea agriculturii, Adoptarea Decretului-Lege nr. 770, Retragerea trupelor sovietice din România, Judecarea și execuția cuplului Ceaușescu și Adoptarea Legii Naționalizării.**

Partea a II-a (40 puncte)

- II.1. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: 10 puncte

- a. Rezultatele alegerilor din noiembrie 1946 au fost fraudate de comuniști ..... 2.5 puncte
b. Securitatea a avut un rol activ în apărarea drepturilor și libertăților cetățenești ..... 2.5 puncte
c. „Tezele din iulie” 1971 au instituit și consolidat cultul personalității lui Ceaușescu ..... 2.5 puncte
d. Pe parcursul decadei optzeciste condițiile de trai pentru români s-au îmbunătățit..... 2.5 puncte

- II. 2. Alcătuiți un text de minim 100 cuvinte cu titlul „Regimul comunist în România.”
Compunerea va include următorii termeni: **cultul personalității, rezistență, represiune, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Nicolae Ceaușescu, Securitatea, colectivizare, partid unic, drepturile omului și viața cotidiană.** 30 puncte

ATENȚIE!!! Se va respecta structura compoziției (introducere-cuprins-încheiere) și se vor utiliza în mod obligatoriu termenii ceruți.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Revoluția din decembrie 1989

1. Cadrul internațional

1985 - politicile *Perestroika* (din limba rusă: „reformă”) și *Glasnost* (din limba rusă: „deschidere”, „transparență”) promovate de liderul U.R.S.S. Mihail Gorbaciov (1985-1991).

1989 - prăbușirea regimurilor comuniste din Europa Centrală și de Est: Polonia, Ungaria, Germania de Est (R.D.G.: Republica Democrată Germană), Bulgaria, Cehoslovacia și România.

2. Înlăturarea regimului comunist

Cauzele izbucnirii revoltei au fost următoarele:

- Economice: industrie grea supradimensionată și neperformantă, agricultură subdezvoltată;
- Sociale: raționalizarea alimentelor, suprimarea libertății de gândire, interzicerea contactelor cu străinii și cultul personalității cuplului Ceaușescu.

I. Timișoara:

16 decembrie 1989 - declanșatorul revoltei timișorene a fost evacuarea forțată a pastorului reformat Laszlo Tokes, un important critic la adresa regimului în mass media internațională.

17 decembrie - demonstrațiile de protest au fost reprimare de Securitate și armată ⇒ 122 de morți.

18-21 decembrie - demonstrații au preluat conducerea orașului, iar soldații s-au alăturat acestora ⇒ Timișoara a devenit primul oraș din România liber de comunism.

II. București:

21 decembrie 1989 - Ceaușescu, revenit dintr-o vizită diplomatică în Iran, a convocat un miting la București, scopul fiind condamnarea evenimentelor de la Timișoara.

21/22 decembrie, noaptea - s-a tras în populație și s-au făcut arestări.

- 22 decembrie:

- Ceaușescu a organizat un al doilea miting, care s-a transformat într-o demonstrație anticomunistă;
- Fuga cuplului Nicolae și Elena Ceaușescu, cu elicopterul la Târgoviște, unde a fost prins și arestat;
- Manifestanții au ocupat sediul T.V.R. (televiziunea română), radioului și C.C. (Comitetul Central) al P.C.R. După preluarea controlului asupra T.V.R. Ion Caramitru și poetul Mircea Dinescu, în mijlocul mai multor revoluționari, s-au adresat telespectatorilor, anunțând fuga dictatorului;
- Formarea C.F.S.N. (Consiliul Frontului Salvării Naționale), condus de Ion Iliescu, Petre Roman și Dumitru Mazilu, care a preluat conducerea statului (armata a trecut de partea revoluționarilor).

- 23-25 decembrie - au avut loc lupte înverșunate cu forțele loiale fostului regim: angajați ai forțelor de presiune au intrat în acțiune, cu scopul de a crea panică și teroare.

III. Restul țării:

21-22 decembrie - evenimente similare cu cele desfășurate la Timișoara și București au avut loc în majoritatea orașelor mari din România: Arad, Sibiu, Brașov, Cluj-Napoca și Constanța.

25 decembrie - a avut loc procesul cuplului Ceaușescu, acuzat de genocid, subminarea economiei naționale și pentru încercarea de a fugi din țară ⇒ la insistențele lui Ion Iliescu, Silviu Brucan și Gelu Voican Voiculescu, generalul Vasile Ionel, însărcinat cu organizarea procesului Ceaușeștilor, i-a găsit vinovați pe inculpați de toate capetele de acuzare și i-a omorât în aceeași zi, prin împușcare cu plutonul de execuție.

3. Urmări

Înlăturarea dictaturii comuniste și revenirea la democrație ⇒ 1104 morți și 3321 răniți.

Constituirea statului de drept și trecerea la economia de piață.

Regimul politic democratic din 1989 până azi

1. Definiții

Inflație = fenomen economic care se caracterizează prin deprecierea monedei și creșterea masivă a cantității de numerar aflat în circulație. Indiciile sale sunt creșterea generală a prețurilor și scăderea pronunțată a puterii de cumpărare a banilor.

Somaj = lipsa unui loc de muncă pentru o persoană aptă profesional pe o perioadă de timp, cu consemnarea sa în evidențele instituției specializate, legată de ocrotirea socială și problemele muncii.

O.N.G. (organizație neguvernamentală) = entitate nonprofit care lucrează independent față de activitatea guvernului (deși unele O.N.G.-uri sunt parțial sau integral finanțate de instituțiile statului).

2. Politica internă postcomunistă (1990-prezent)

22 decembrie 1989 - conducerea statului a fost preluată de F.S.N. (Frontul Salvării Naționale), compus din intelectuali, militari și foști disidenți.

27 decembrie - formarea primului guvern postcomunist, democratic, condus de Petre Roman, din partea F.S.N.

Schimbarea regimului comunist a însemnat:

a. Democratizarea vieții politice și sociale: alegeri libere, alternanța la guvernare, realizarea de reforme în economie, justiție, educație și sectorul medical;

b. Constituirea statului de drept, bazat pe „*domnia legii*”;

c. Pluralism politic: F.S.N. (s-a transformat în P.D.S.R. - Partidul Democrat Social Român, mai apoi P.S.D. - Partidul Social Democrat), P.N.L. (Partidul Național Liberal), P.N.Ț.-C.D. (Partidul Național Țărănesc-Creștin Democrat), P.R.M. (Partidul România Mare), P.D.-L. (Partidul Democrat-Liberal), P.C. (Partidul Conservator), A.L.D.E. (Partidul Alianța Liberalilor și Democraților), P.M.P. (Partidul Mișcarea Populară), Pro România, U.S.R. (Uniunea Salvați România) și A.U.R. (Alianța pentru Unirea Românilor);

d. Organizarea de alegeri democratice: 20 mai 1990 - au avut loc primele alegeri libere bazate pe votul universal de la prăbușirea comunismului ⇒ Ion Iliescu a devenit primul președinte ales în mod democratic;

e. 8 decembrie 1991 - adoptarea unei Constituții democratice, legea fundamentală pe care s-a constituit România postdecembristă, democratică și capitalistă: România a devenit republică semiprezidențială, existența separației puterilor în stat și recunoașterea drepturilor și libertăților cetățenești;

f. 1990-prezent - președinții României democratice: Ion Iliescu (1990-1992; 1992-1996; 2000-2004), Emil Constantinescu (1996-2000), Traian Băsescu (2004-2009; 2009-2014), Klaus Werner Iohannis (2014-2019; 2019-2024; 2025) și Nicușor Daniel Dan (2025-2030);

g. 1990-prezent - guvernele României democratice: Petre Roman, Theodor Stolojan, Nicolae Văcăroiu, Victor Ciorbea, Radu Vasile, Mugur Isărescu, Adrian Năstase, Călin Popescu Țăriceanu, Emil Boc, Mihai Răzvan Ungureanu, Victor-Viorel Ponta, Dacian Cioloș, Sorin Grindeanu, Mihai Tudose, Vasilica-Viorica Dăncilă, Ludovic Orban, Florin Vasile Cîțu, Nicolae Ionel Ciucă, Ion-Marcel Ciolacu și Ilie Gavril Bolojan;

h. Trecerea la economia de piață: liberalizarea economiei, restructurarea și privatizarea întreprinderilor de stat pentru a deveni rentabile din punct de vedere economic (au apărut fenomene negative precum: **inflație**, **somaj**, corupție, scăderea nivelului de trai și emigrație);

i. Constituirea societății civile (**O.N.G.-uri** care au militat pentru drepturile omului), dezvoltarea spiritului civic (cunoașterea drepturilor și responsabilităților cetățenești, proteste) și libera inițiativă: *Alianța Civică*, *Grupul pentru Dialog Social*, *Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului*, *Societatea Timișoara* și *Asociația Creativ*;

j. Existența unor momente tensionate: conflictul inter-etnic de la Târgu-Mureș (martie 1990),

ISTORIE: Manual pentru clasa a VIII-a

Golaniada sau fenomenul „*Piața Universității*”, stopat prin intervenția minerilor (22 aprilie-15 iunie 1990) și descinderile minerilor în/spre București (cele 6 mineriade din 1990, 1991 și 1999).

3. Politica externă românească (1993-prezent)

27 august 1991 - în contextul procesului de destrămarea a U.R.S.S. România a recunoscut declarația de independență a Republicii Moldova.

1993-2007 - România a urmărit integrarea în structurile euro-atlantice:

- a. 1993 - România a semnat Acordul de asociere, prin care a început procesul de aderare la U.E. (Uniunea Europeană);
- b. 1994 - România a aderat la Parteneriatul pentru Pace;
- c. Iulie 1997 - în cadrul Summitului de la Madrid a fost anunțată nominalizarea României ca stat candidat la următoarea extindere a N.A.T.O.;
- d. Februarie 2000 - inițierea negocierilor de aderare între România și U.E.;
- e. 21 noiembrie 2002 - România a fost invitată să înceapă negocierile de aderare la N.A.T.O.;
- f. 1 martie 2004 - România a devenit membru cu drepturi depline în cadrul N.A.T.O.;
- g. 25 aprilie 2005 - semnarea Tratatului de aderare a României la U.E. (alături de Bulgaria);
- h. 1 ianuarie 2007 - România a devenit membru cu drepturi depline în cadrul U.E.;
- i. 31 martie 2024 - România a devenit membru cu drepturi depline în Spațiul Schengen.

Fișă de lucru: Regimul politic democratic din 1989 până azi

Citiți cu atenție textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„1. *Revoluția de la Timișoara a fost, încă din primele ei ore, nu doar anticeaușistă, ci și categoric anticomunistă. (...) Idealul Revoluției noastre a fost și a rămas reîntoarcerea la valorile autentice ale democrației și civilizației europene.*

2. *La Revoluția de la Timișoara au participat toate categoriile sociale (...) muncitori, intelectuali, funcționari, studenți, elevi, copii și chiar locuitori ai satelor, veniți în sprijinul Revoluției (...)*

4. *Pentru victoria Revoluției din Timișoara s-au jertfit, alături de români, și maghiari, și germani, și sârbi și membri ai altor grupări etnice. (...)*

8. *(...) propunem ca legea electorală să interzică pentru primele trei legislaturi consecutive dreptul la candidatură, pe orice listă, al foștilor activiști comuniști și al foștilor ofițeri de Securitate. (...) Cerem, de asemenea, ca în legea electorală să se treacă un paragraf special care să interzică foștilor activiști comuniști candidatura la funcția de președinte al țării. ”*

(Proclamația de la Timișoara)

1. Numiți, pe baza textului, două caracteristici ale Revoluției de la Timișoara.

2. Menționați, pe baza textului, două categorii pentru care autorii Proclamației au dorit limitarea accesului la putere.

3. Realizați un eseu de aproximativ o pagină A4 în care să vă exprimați, argumentat, părerea despre dreptul la protest și rolul protestelor într-un regim democratic.

ISTORIE: Manual pentru clasa a VIII-a

Test evaluare

România secolelor XX-XXI: Regimul politic democratic din 1989 până azi

- Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I și din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.
- Din oficiu se acordă 10 puncte.
- Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.

Partea I (50 puncte)

I.1. Citiți cu atenție textele de mai jos și răspundeți întrebărilor:

24 puncte

A. „Pentru realizarea unei societăți cu adevărat democratice în România, asigurarea și apărarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor și înfăptuirea principiului pluralismului politic (...), Consiliul Frontului Salvării Naționale decretează:

Articolul 1. În România este liberă constituirea partidelor politice, cu excepția partidelor fasciste sau care propagă concepții contrare ordinii de stat și de drept în România. Nici o altă îngrădire pe motive de rasă, naționalitate, religie, grad de cultură, sex sau convingeri politice nu poate împiedica constituirea și funcționarea partidelor politice. Înregistrarea și funcționarea partidelor politice se fac în conformitate cu prevederile prezentului decret-lege.

Articolul 2. Organizarea și funcționarea partidelor politice se fac, potrivit statutelor acestora, numai pe bază teritorială. O persoană nu poate face parte în același timp din două sau mai multe partide politice.”

(Decretul-lege privind funcționarea partidelor politice)

B. „Ministrul Românilor de Pretutindeni (...) a spus că (...) motivele plecării sunt corupția, calitatea slabă a clasei politice și sărăcia (...) 5.6 milioane (de români) sunt în Diaspora. Sursa acestor date este reprezentată de misiunile diplomatice ale României (...) Recent, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (O.E.C.D.) a făcut un studiu finanțat de Ministerul român de Externe, care a relevat că numărul emigranților români din spațiul Europei Occidentale plasează România pe locul al cincilea în lume, raportat la numărul total al populației.”

(Radio Europa Liberă România, Consecințele migrației masive a românilor în străinătate)

- a. Precizați, pe baza sursei A, trei motive ale constituirii partidelor politice. **6 puncte**
- b. Indicați, pe baza sursei B, numărul românilor care trăiesc în Diaspora. **6 puncte**
- c. Menționați, pe baza sursei A, care sunt partidele politice interzise. **6 puncte**
- d. Numiți, pe baza sursei B, trei motive ale plecării românilor în străinătate. **6 puncte**

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect:

16 puncte

1. Revoluția din decembrie 1989 a început la:

4 puncte

a. Timișoara

b. București

c. Constanța

I. 3. Completați axa cronologică de mai jos, așezând evenimentele date sub anul potrivit: **10 puncte**

106	9-12 noiembrie 1330	1600	1878	1 decembrie 1918

Lista evenimentelor: **Bătălia de la Posada, Încheierea războiului ruso-turc și obținerea independenței României, Unirea Transilvaniei cu România, Mihai Viteazul a unit Țara Românească, Transilvania și Moldova și Dacia a devenit provincie romană.**

Partea a II-a (40 puncte)

II.1. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **10 puncte**

- a. Primul stat geto-dac a fost condus de Burebista..... 2.5 puncte
- b. Ștefan al III-lea cel Mare i-a învins pe turci la Călugăreni..... 2.5 puncte
- c. În perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza România și-a obținut independența .....2.5 puncte
- d. Prin actul de la 23 august 1944 România a întors armele împotriva sovieticilor..... 2.5 puncte

II. 2. Alcătuiți un text de minim 100 cuvinte cu titlul „*Cele mai importante momente din istoria românilor.*” Compunerea va include următorii termeni: **Alexandru Ioan Cuza, războaie mondiale, romanizare, cruciade târzii, revoluție, Carol I, independență, unire, geto-daci și comunism.** **30 puncte**

ATENȚIE!!! Se va respecta structura compoziției (introducere-cuprins-încheiere) și se vor utiliza în mod obligatoriu termenii ceruți.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Dicționar

- Adunare ad-hoc** = constituită anume pentru un scop, pentru o perioadă determinată de timp.
- Antropomorfism** = mod de gândire în Preistorie și Antichitate, care a constat în atribuirea și transferarea de însușiri și înfățișări umane unor procese din natură, lucruri, ființe închipuite și zei.
- Arheologie** = știință auxiliară a istoriei care se ocupă cu colectarea, ordonarea și interpretarea vestigiilor materiale. Oferă informații prețioase pentru studiul protoistoriei și preistoriei.
- Arnăuți** = corp de oaste recrutat dintre bulgari, albanezi, greci și sârbi, însărcinat cu menținerea ordinii publice și paza domnitorului în perioada fanariotă în Țara Românească și Moldova.
- Autonomie** = regim politic caracterizat prin dreptul recunoscut de autoconducere al unui teritoriu.
- Basileu** = rege, căpetenie, suveran puternic, conducător de triburi, din Grecia Antică.
- Bâlci** = târg ținut în anumite perioade ale anului, la sărbători importante, însoțit de petreceri populare.
- Biospeologie** = studiul florei și faunei din peșteri și pânze freatice.
- Burghezie** = clasa socială deținătoare de capital, care a preluat puterea economică și politică în urma Revoluției Industriale din secolele XVII-XIX în câteva țări din Europa.
- Castru** = tabără fortificată în sistemul defensiv roman.
- Ceată** = formă primară de comunitate umană constituită din mai multe persoane, înrudite sau legate prin interese comune de ordin militar și economic.
- Cnezat** = formă de organizare prestatală, din mai multe sate, condusă de un cneaz.
- Constituție** = legea fundamentală a unui stat, prin care se definesc funcțiile și limitele diferitelor puteri, drepturile și obligațiile cetățenilor, organizarea și funcționarea instituțiilor statului.
- Cronologie** = știință auxiliară a istoriei care se ocupă cu datarea evenimentelor istorice în vederea stabilirii succesiunii lor, a documentelor istorice, cu studiul sistemelor după care oamenii au studiat timpul prin raportarea la contemporaneitatea lor.
- Cultul personalității** = venerarea excesivă a unui conducător aflat încă în viață.
- Descălecat** = termen folosit pentru a defini formarea statelor medievale românești; întemeiere.
- Dictat** = ansamblu de constrângeri asupra unui stat, prin presiuni politice, economice, militare, pentru a-l determina să accepte anumite condiții împotriva voinței sale.
- Dictatură** = regim de mână forte, în care puterea politică este concentrată în mâna unei persoane sau a unui grup restrâns de indivizi și care se bazează pe forța militară și pe cea polițienească.
- Dragoman** = tâlmaci, interpret oficial al Porții Otomane în secolele XVII-XIX, recrutați din rândul familiilor grecești importante din cartierul Fanar (al Patriarhiei) din Constantinopol.
- Etnogeneză** = proces de formare a unui popor și a limbii sale.
- Fanariot** = dregător cu funcție de răspundere și cu influență în Imperiul Otoman din secolele XVIII-XIX, provenit din populația greacă care a locuit în cartierul Fanar din Constantinopol; nume dat domnitorilor din Țările Române recrutați dintre acești dregători în perioada 1711/1716-1821.
- Fecunditate** = capacitate a animalelor și a plantelor de a se reproduce și de a da descendenți normal dezvoltați; capacitatea unui teren de a produce (multe) roade; rodnicie, fertilitate.
- Gintă** = grup de persoane înrudite prin sânge și legate prin comuniunea de cult, nume și interese, ce a îndeplinit un rol social și religios fundamental în Preistorie, la baza acesteia aflându-se un strămoș comun.
- Hidronimie** = totalitatea tuturor cursurilor de apă dintr-o regiune.
- Independență** = suveranitate; regim politico-juridic conform căruia un stat nu este supus vreunei autorități străine și execută acte de politică internă și externă fără a cere permisiunea altui stat.
- Inflație** = fenomen economic care se caracterizează prin deprecierea monedei și creșterea masivă a cantității de numerar aflat în circulație. Indiciile sale sunt creșterea generală a prețurilor și scăderea pronunțată a puterii de cumpărare a banilor.
- Istoriografie** = totalitatea scrierilor periodice dintr-o anumită perioadă sau dintr-o anumită țară; totalitatea cercetărilor istorice privitoare la un anumit aspect.
- Legiune** = unitate militară principală a armatei romane, constituită din pedestrași care au fost, în

general, cetățeni romani (o legiune a fost compusă din 5200 de infanteriști și 120 de trupe auxiliare).

Limes = linie de hotar, graniță, fortificație, frontieră fortificată, aflată la granițele Imperiului Roman.

Marcă de apărare = unitate militar-administrativă constituită la granițele amenințate ale marilor state.

Memorandum = document în practica diplomatică în care sunt expuse fapte sau argumente juridice privind probleme ale relațiilor între state, și care formează obiectul unor tratative.

Misionar = persoană care propagă creștinismul în teritoriile în care acesta nu este cunoscut.

Naționalizare (sau etatizare) = măsură politică prin care se face un transfer al proprietății private în proprietatea statului, fiind opusul privatizării.

O.N.G. (organizație neguvernamentală) = entitate nonprofit care lucrează independent față de activitatea guvernului (deși unele O.N.G.-uri sunt parțial sau integral finanțate de instituțiile statului).

Obște sătească = formă de comunitate umană în care s-a întâlnit proprietatea comună asupra pământului, organizarea colectivă a muncii, conducerea și răspunderea comună.

Oronimie = totalitatea numelor care denumesc formele de relief; studiază numele de munți.

Paleocreștinism = vechea biserică creștină, care a apărut în Antichitatea târzie greco-romană.

Paleontologie = știința care studiază ființele, plante și animale, precum și resturile și urmele activității de viață ale organismelor care au trăit de-a lungul timpului geologic din momentul apariției vieții pe Terra.

Panduri = soldați pedestrași și călări dintr-o unitate militară neregulată, în secolele XVIII-XIX, al căror rol a fost să asigure paza drumurilor și să prindă tâlharii și hoții.

Partid = grupare de oameni care acționează conștient și organizat pentru a servi interesele unor clase, grupuri sociale, pentru dobândirea și menținerea puterii politice, în vederea conducerii societății.

Plan cincinal = cuprinde un număr de obiective ce trebuiesc îndeplinite în termen de cinci ani, fiind un instrument important în economia planificată, comunistă.

Pogrom = masacruri și jafuri organizate împotriva evreilor, cu aprobarea tacită a puterii statale.

Polis = formă de organizare statală a lumii grecești; oraș-stat.

Politeism = religie constituită pe credința în mai mulți zei între care există relații de rudenie.

Preistorie = perioada cuprinsă între momentul atestării prezenței omului pe Terra și apariția primelor izvoare scrise.

Proclamație = text oficial prin care se aduce la cunoștința publică un fapt de interes general.

Pronunciament = document prin care se exprimă protestul cu privire la un fapt social și politic.

Protectorat = regim de guvernare care exprimă o stare de dependență a unui stat față de altul.

Protocronism = promovarea unei perspective naționaliste asupra trecutului și negarea influențelor externe în cultura românească.

Romanizare = proces istoric îndelungat, organizat, ireversibil, prin care populațiile neromane au preluat și asimilat limba latină, instituțiile, modul de viață, cultura și tradițiile romane.

Scaun = unitate teritorial-administrativă specifică sașilor și secuilor din Transilvania medievală.

Suveranitate = independență; regim politico-juridic conform căruia un stat nu este supus vreunei autorități străine și execută acte de politică internă și externă fără a cere permisiunea altui stat.

Suzeranitate = dreptul unui stat asupra altui stat care are guvern propriu, dar nu are autonomie.

Școala Ardeleană = curent cultural și ideologic bazat pe Iluminism, care a susținut latinitatea, vechimea și emanciparea națională, contribuind la formarea conștiinței naționale românești.

Șomaj = lipsa unui loc de muncă pentru o persoană aptă profesional pe o perioadă de timp, cu consemnarea sa în evidențele instituției specializate, legată de ocrotirea socială și problemele muncii.

Tactica „pământului pârjolit” = politică militară ce implică distrugerea a tot ce poate fi folositor inamicului care înaintază sau se retrage dintr-un teritoriu pe care l-a atacat.

Tolerat = privit cu îngăduință, a cărui prezență este suportată.

Toponimie = totalitatea numelor proprii de locuri ale unei regiuni.

Trib = formă de organizare specifică Preistoriei și Antichității, un semn al sedentarizării, constituită din mai multe ginți sau familii înrudite, care au locuit același teritoriu, delimitat de al altor triburi, au vorbit același dialect, au avut organe de conducere proprii, s-au supus autorității unui șef ales și s-au folosit de un cimitir comun.

Tribut = obligație în bani sau bunuri pe care a impus-o puterea cuceritoare, plătită la date fixe.

ISTORIE: Manual pentru clasa a VIII-a

Țară = în spațiul românesc, zona de locuire a unei obști libere (romanie populară).

Ultimatum = hotărâre irevocabilă, somație, ultimul cuvânt, în practica diplomatică internațională.

Umanism = mișcare socială și culturală apărută ca expresie a luptei împotriva feudalismului, care a promovat ideea încrederii în valoarea omului și a perfecționării sale.

Voievodat = formă de organizare prestatală, din uniuni de obști sătești, condusă de un voievod.

Vornic = important dregător din sfatul domnesc în Țara Românească și Moldova.

Vot cenșitar = sistem electoral care a constat în recunoașterea calității de alegător cetățenilor care au avut un anumit venit anual evaluabil în titluri de proprietate imobiliară (terenuri și clădiri) sau stabilit în funcție de cuantumul impozitelor plătite anual asupra veniturilor încasate.

Zoomorfism = reprezentare din Preistorie și Antichitate a zeităților prin intermediul animalelor.

Bibliografie

I. Programa școlară pentru Istorie - clasa a VIII-a, aprobată prin O.M.E.C. nr. 3393/28.02.2017.

II. Manuale aprobate de Ministerul Educației:

1. Gheorghe, Maria Mariana, Săvuță, Irina Ema, *Istorie: Manual pentru clasa a VIII-a*, Editura Litera, București, 2020.
2. Soare, Aurel Constantin, Cojocaru, Daniela Ana, Grozav, Gabriel, Pavelescu, Alina, *Istorie: Manual pentru clasa a VIII-a*, Editura Art Klett, București, 2020.
3. Stoica, Stan (coordonator), Băluțoiu, Valentin, Becheru, Dragoș Sebastian, Bilcea, Valentina, Bondar, Ancuța, Grecu, Maria, *Istorie: Manual pentru clasa a VIII-a*, Editura CD Press, București, 2020.

III. Lucrări generale și de specialitate:

1. Bărbulescu, Mihai, Deletant, Dennis, Hitchins, Keith, Papacostea, Șerban, Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, Editura Corint Educațional, București, 2014.
2. Berindei, Dan, *Societatea românească în vremea lui Carol I*, Editura Cartex, București, 2016.
3. Bulei, Ion, „*Bunul nostru rege: Ferdinand*”, Editura Meteor Publishing, București, 2017.
4. Bulei, Ion, *O istorie ilustrată a românilor*, Editura Litera, București, 2018.
5. Bulei, Ion, *Un Hohenzollern în România: Carol I*, Editura Meteor Press, București, 2018.
6. Cartianu, Grigore, *Sfârșitul Ceașeștilor. Să mori împușcat ca un animal sălbatic*, Editura Adevărul Holding, București, 2010.
7. Comisia Internațională pentru Studiarea Holocaustului în România, *Raport final*, Editura Polirom, Iași, 2005.
8. Constantiniu, Florin, *Constantin Mavrocordat. Reformatorul*, Editura Enciclopedică, București, 2015.
9. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2008.
10. Damean, Sorin Liviu, Oncescu, Iulian, *O istorie a românilor de la Tudor Vladimirescu la Marea Unire (1821-1918)*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2015.
11. Deletant, Dennis, *România sub regimul comunist*, Editura Fundației Academia Civică, București, 2012.
12. Dieaconu, Daniel, *Carol al II-lea: un rege, un cult, o camarilă*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2018.
13. Djuvara, Neagu, *O scurtă istorie ilustrată a românilor*, Editura Humanitas, 2013.
14. Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, *Mic dicționar enciclopedic de termeni istorici*, Editura Meronia, București, 2008.
15. Duțu, Alesandru, *Armata română în război (1941-1945)*, Editura Enciclopedică, București, 2016.
16. Ficeac, Bogdan, *Cenzura comunistă și formarea „Omului nou”*, Editura Nemira, București, 1999.
17. Gallagher, Tom, *Furtul unei națiuni. România de la comunism încoace*, Editura Humanitas, București, 2005.
18. Ghițulescu, Mircea (coordonator), *100 cei mai mari scriitori români*, Editura Orizonturi, București, 2022.
19. Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor*, Editura ALL, București, 2019.
20. Giurescu, Dinu C., *România în timpul lui Gheorghe Gheorghiu Dej*, Editura Enciclopedică, București, 2017.
21. Guida, Francesco, *Cealaltă jumătate a Europei: de la Primul Război Mondial până în zilele noastre*, Editura Humanitas, București, 2023.
22. Guida, Francesco, *România în secolul XX*, Editura Cartier, Chișinău, 2019.
23. Gușă, Cozmin, *Imperialism în postcomunism: geopolitica dezordinii în fostul lagăr socialist*,

Editura Adevărul Holding, București, 2011.

24. Hart, Michael H., *100 de personalități din toate timpurile care au influențat evoluția omenirii*, Editura Lider, București, 2004.

25. Hillgruber, Andreas, *Hitler, regele Carol și mareșalul Antonescu: relațiile româno-germane (1938-1944)*, Editura Humanitas, București, 2007.

26. Hitchins, Keith, *Românii: 1774-1866*, Editura Humanitas, București, 2018.

27. Hitchins, Keith, *România: 1866-1947*, Editura Humanitas, București, 2017.

28. Hitchins, Keith, *Scurtă istorie a României*, Editura Polirom, Iași, 2015.

29. Ioanid, Radu, *Holocaustul în România: distrugerea evreilor și rromilor sub regimul Antonescu (1940-1944)*, Editura Polirom, Iași, 2019.

30. Iorga, Nicolae, *Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, Editura Paul Editions, București, 2021.

31. Isar, Nicolae, *Istoria modernă a românilor: 1774/1784-1918*, Editura Universitară, București, 2006.

32. Isar, Nicolae, *România sub semnul modernizării: de la Alexandru Ioan Cuza la Carol I (1859-1914)*, Editura Universitară, București, 2017.

33. Kligman, Gail, Verdery, Katherine, *Țăranii sub asediu: colectivizarea agriculturii în România (1949-1962)*, Editura Polirom, Iași, 2015.

34. Madgearu, Alexandru, *Expansiunea maghiară în Transilvania*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2019.

35. Manoilescu, Mihail, *Dictatul de la Viena. Memorii iulie-august 1940*, Editura Paul Editions, București, 2020.

36. Murgescu, Bogdan, *Țările Române între Imperiul Otoman și Europa creștină*, Editura Polirom, Iași, 2012.

37. Naumescu, Valentin (coordonator), *România, Marile Puteri și ordinea mondială: 1918-2018*, Editura Polirom, Iași, 2018.

38. Niculescu Bran, Tatiana, *Mihai I, ultimul rege al românilor*, Editura Humanitas, București, 2016.

39. Onișoru, Gheorghe, *Stalin și poporul rus...: democrație și dictatură în România contemporană*, Editura Corint, București, 2021.

40. Otu, Petre (coordonator), *100 de bătlții din istoria românilor*, Editura Litera, București, 2021.

41. Platon, Mircea, *Națiune, modernizare și elite românești*, Editura Ideea Europeană, București, 2019.

42. Petolescu, Constantin C., *Formarea poporului român și a limbii române*, Editura Enciclopedică, București, 2019.

43. Pop, Ioan-Aurel, *De la romani la români*, Editura Litera, București, 2019.

44. Pop, Ioan-Aurel, *Istoria României moderne*, Editura Ideea Europeană, București, 2019.

45. Pop, Ioan-Aurel, *Scurtă istorie a românilor*, Editura Litera, București, 2019.

46. Pop, Ioan-Aurel, Bolovan, Ioan, *Istoria Transilvaniei*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2016.

47. Popa, Cosmin, *Elena Ceaușescu sau anatomia unei dictaturi de familie*, Editura Litera, București, 2021.

48. Popa, Cosmin, *Intelectualii lui Ceaușescu și Academia de Științe Sociale și Politice (1970-1989)*, Editura Litera, București, 2021.

49. Popa-Lisseanu, Gheorghe, *Dacia în autorii clasici*, Editura Vestala, București, 2015.

50. Popa-Lisseanu, Gheorghe, *Românii în izvoarele istorice medievale*, Editura Saeculum I.O., București, 2020.

51. Sandu, Traian, *Istoria Gărzii de Fier: un fascism românesc*, Editura Cartier, Chișinău, 2016.

52. Scurtu, Ioan, *Civilizația românească interbelică (1918-1940)*, Editura Fundației România de Măine, București, 2008.

53. Scurtu, Ioan, *Portrete politice*, Editura Prut Internațional, Chișinău, 2006.

54. Simmons, John, *100 cei mai mari savanți ai lumii*, Editura Orizonturi, București, 2022.

55. Soare, Florin S. (coordonator), *Politică și societate în epoca Ceaușescu*, Editura Polirom, Iași, 2013.

56. Tismăneanu, Vladimir, *Stalinism pentru eternitate: o istorie politică a comunismului românesc*, Editura Polirom, Iași, 2005.
57. Țiplic, Ioan Marian, *Contribuții la istoria spațiului românesc în perioada migrațiilor și Evul Mediu timpuriu (secolele IV-XIII)*, Editura Institutul European, Iași, 2005.
58. XXX, *Cei mai de seamă domnitori români*, Editura Silvius Libris, Chișinău, 2015.

Pentru o mai bună înțelegere a domeniului studiat acest manual se recomandă a fi folosit împreună cu siteul comunității scoalacool.ro, principala ta sursă de lecții multimedia și conținut interactiv.

